

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER VE TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

HİKÂYESİ OLAN DEYİMLERİN DRAMA YÖNTEMİYLE ÖĞRETİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Özcan BAYRAK

HAZIRLAYAN
Tuğrul Gökmen ŞAHİN

ELAZIĞ, 2018

ONAY SAYFASI

T.C.

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tuğrul Gökmen ŞAHİN'in Doç. Dr. Özcan BAYRAK danışmanlığında hazırlamış olduğu "Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi" başlıklı tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 29.12.2017 tarih ve 48668769/97 sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından 29.12.2017 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı sayılmıştır.

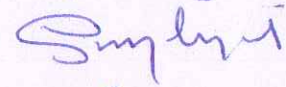
Jüri Üyeleri: (Unvan sırasına göre)

İmza

1: PROF. DR. ŞENER DEMİREL (BAŞKAN)

2: DOÇ. DR. ÖZCAN BAYRAK (DANIŞMAN)

3: YRD. DOÇ. DR. ÖMER TUĞRUL KARA (ÜYE)

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ayşegül GÖKHAN

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Özcan BAYRAK danışmanlığında hazırlamış olduğum “Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi” adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Tuğrul Gökmen ŞAHİN

.../.../...

ÖN SÖZ

Tez çalışmam boyunca çalışmalarından feyz aldığım ve kaynaklarından yararlandığım sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Ahmet Turan SİNAN'a, tez taslağının oluşmasında ve tezin istatistiksel kısımlarında emeğini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Sezgin DEMİR'e, yöntemin belirlenmesinde, anket ve başarı testinin geliştirilmesinde bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan sayın Doç. Dr. Niyazi ÖZER'e, olumlu eleştirileri ile tezin olgunlaşmasını sağlayan Prof. Dr. Şener DEMİREL ve Doç. Dr. Serdar YAVUZ'a, en yorgun olduğum anlarda bir gülümsemesiyle beni tekrar motive eden kızıma, tezin yazım ve düzenleme aşamalarında bana destek olan değerli eşim Türkçe Öğretmeni Esin GÜNEŞ ŞAHİN'e ve çalışmanın başından sonuna kadar günün her saat diliminde başvurduğum ve ilk günden bu güne kadar bütün bilgi birikimiyle yanımda olan değerli hocam Doç. Dr. Özcan BAYRAK'a teşekkürlerimi sunarım.

Tuğrul Gökmen ŞAHİN

Elazığ, 2018

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi

Tuğrul Gökmen ŞAHİN

T.C.

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Elazığ, 2018, Sayfa: XII+112

Bu çalışmayla söz varlığımızın önemli bir parçası olan deyimlerin öğretilmesinde drama yöntemi seçilerek hikâyesi olan deyimlerin kalıcılığı ve günlük yaşamın bir parçası hâline getirilmesi amaçlanmıştır. Drama yöntemi yaşamın değinme ve yüzleşme alanıdır. Bu yöntem sayesinde öğrencilerin deyimlere değindiği ve gerçek yaşamın küçük kesitini sahneledikleri için bu deyimlerle birebir yüzleştikleri gözlenmiştir.

Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden zayıf deneysel desenler yöntemi uygulanmıştır. Zayıf deneysel desenler yöntemi tek grup üzerinde yapılan çalışmayı esas alır. Seçilen deyimler bir anketle belirlenmiş ve bu deyimlerin yer aldığı 10 soruluk bir ön-test, son-test hazırlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmamız Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat Merkezi drama sınıfında yapılmıştır. 10-12 yaş aralığında 20 öğrenci seçilmiş ve öğrenciler 5 haftalık bir uygulamaya geçmeden önce 10 deyim yer aldığı ön-testi cevaplamıştır. Ön-test sonrası 5 haftayı kapsayan ders planı çerçevesinde hikâyesi olan deyimler drama yöntemiyle öğrencilere sunulmuş, öğrenciler sürecin bir parçası hâline gelmiştir. Süreç sonunda son-test ve 4 hafta aradan sonra kalıcılık testi uygulanarak seçilen yöntemin başarısı belirlenmiştir. Süreç öncesi, sırası ve sonrası elde edilen veriler tablolar hâlinde çalışmamızda verilmiştir.

Drama yöntemi sayesinde öğrencide; başarma ve öğrenme ihtiyacı gerektiren durumlarda görülen endişe azalmış, yaratıcılık ve estetik duyguları gelişen öğrenci yaratım sürecinin parçası olmuş, öğrenci eğlenirken öğrenmiş, gerçeği sembolik temsillerle ele alarak soyut-somut ilişkisini kendi içinde çözümleyebilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre dramanın soyut bir anlatım unsuru olan deyimlerin öğretiminde daha kolay ve kalıcı öğrenmeyi sağladığı gözlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar esas alınarak birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Drama yöntemi, deyim, öğrenci, öğretim.

ABSTRACT

Master Thesis

Teaching story of idioms with drama method

Tuğrul Gökmen ŞAHİN

**The University of Fırat
The Institute Educational Science
The Department of Social Sciences and Turkish Education
Turkish Education Department
Elazığ, 2018; page: XII+112**

In this study, thanks to the drama method, it is aimed to enhance the permanence story of idioms which have an important place in our presence and make them part of everyday life. Drama method is the area of life facing and touching on. Thanks to this method, the students touch on the idioms and face with the idioms while performing the small sections of a real life.

Weak experimental design method is applied in this study. Selected idioms are determined by a questionnaire and ten questions pre-test and post-test including selected idioms are used to conduct the study. Weak experimental design method is based on a single group study. At that point, the study is carried out in Malatya Metropolitan Municipality Art Center drama class. This study focuses on twenty students between the ages of 10-12 and the students answer the per-test questions before the five-week practice. After pre-test, story of idioms are presented via drama method, including five-week lesson plan and this enables the students become the part of the process. To find out the selected methods' success, post-test and for four weeks retention test is implemented at the end of the process. The data obtained before, during and after the process is displayed in tables.

Drama method enables students become the part of real life process, reducing stress and anxiety when the students feel in need of achievement and learning. This leads to help improve their creativity and aesthetic feelings. Through the symbolic representation of the truth, the students can understand the relation between concrete and abstract. Furthermore, the students learn while having fun.

According to the results of the study, it has been observed that drama provides an easy and permanent learning in teaching idioms that are abstract elements. Based on the data obtained from the study, suggestions are made.

Keywords: Drama method, idioms, student, teaching.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	i
BEYANNAME	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x
EKLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.2.1. Problem Cümlesi	3
1.2.2. Alt Problem	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayım	4
1.5. Sınırlılık	4
1.6. Tanım	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	7
2. KAVRAMLAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Deyim Kavramı.....	7
2.1.1. Hikâyesi Olan Deyimler	9
2.1.1.1. Adam Olmak.....	10
2.1.1.2. Akli Kesmek	10
2.1.1.3. Atı Alan Üsküdar'ı Geçti.....	11
2.1.1.4. Bal Gibi Olur	11
2.1.1.5. Bindiği Dalı Kesmek	12
2.1.1.6. Bülbul Kesilmek	13
2.1.1.7. Eski Hamam Eski Tas.....	14
2.1.1.8. Kırk Dereden Su Getirmek	14
2.1.1.9. Sabrı/Sabır Kûpünü Taşmak.....	15
2.1.1.10. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa	15

2.2. Drama Kavramı ve Tarihçesi	15
2.2.1. Drama Kavramı	15
2.2.2. Dramanın Tarihçesi	18
2.2.3. Dramanın Özellikleri	22
2.2.4. Dramanın Yararları.....	23
2.2.5. Dramanın Disiplin Alanları	27
2.2.5.1. Psiko-drama	28
2.2.4.2. Sosyo-drama	28
2.2.4.3. Yaratıcı Drama.....	29
2.2.4.4. Eğitici Drama.....	30
2.2.5. Drama ve Oyun	30
2.2.4. Drama ve Tiyatro.....	35
2.2.5. Drama ve Özdeşleşim	37
2.3. Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi	38
2.4. Türkçe Öğretim Programında Deyimlerin Yeri	42
2.5. Konu ile İlgili Araştırmalar	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	48
3. YÖNTEM	48
3.1. Araştırmanın Modeli	48
3.2. Araştırmanın Evreni	48
3.3. Araştırmanın Örneklemi.....	48
3.4. Veri Toplama Araçları	48
3.4.1. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	48
3.5. Verilerin Çözümlemesi	50
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	51
4. BULGULAR.....	51
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	62
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	62
5.1. Sonuç.....	62
5.2. Öneriler	63
KAYNAKÇA.....	64
EKLER	67
ÖZGEÇMİŞ	112

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	51
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Çocukların Cinsiyete Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonucu.....	52
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Çocukların Yaş Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Kruskal-Wallis Testi Sonucu ...	53
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Çocukların Annelerinin Yaşına Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann- Whitney U Testi Sonucu	54
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Çocukların Babalarının Yaşına Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann- Whitney U Testi Sonucu	55
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Çocukların Annelerinin Öğretim Durumuna Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann- Whitney U Testi Sonucu	56
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Çocukların Babalarının Öğretim Durumuna Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann- Whitney U Testi Sonucu	57
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Çocukların Annelerinin Mesleğine Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann- Whitney U Testi Sonucu	58
Tablo 9. Araştırmaya Katılan Çocukların Babalarının Mesleğine Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann- Whitney U Testi Sonucu	59
Tablo 10. Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanına Ait Ön-test ve Son-test Puan Ortalamalarına İlişkin Wilcoxon Testi Sonucu	59
Tablo 11. Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanına Ait Son-test ve Kalıcılık Test Puan Ortalamalarına İlişkin Wilcoxon Testi Sonucu	60

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Metinleri	67
Ek-1.1. Adam Olmak	67
Ek-1.2. Aklı Kesmek	70
Ek-1.3. Atı Alan Üsküdar'ı Geçti	73
Ek-1.4. Bal Gibi Olur.....	75
Ek-1.5. Bindığı Dalı Kesmek.....	78
Ek-1.6. Bülbül Kesilmek	80
Ek-1.7. Eski Hamam Eski Tas	82
Ek-1.8. Kırk Dereden Su Getirmek	85
Ek-1.9. Sabrı Taşmak.....	88
Ek-1.10. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa.....	90
Ek-2. Etik Kurul Onay Belgesi	94
Ek-3. Deyim Belirleme Formu	95
Ek-4. Başarı Testi (Sosyodemografik Özellikler).....	96
Ek-5. Başarı Testi	97
Ek-6. Öğrenci İzin Belgesi (Gönüllü Olur Formu).....	100
Ek-7. Uygulama Fotoğrafları	102
Ek-7.1. Adam Olmak	102
Ek-7.2. Aklı Kesmek	103
Ek-7.3. Atı Alan Üsküdar'ı Geçti	104
Ek-7.4. Bal Gibi Olur.....	105
Ek-7.5. Bindığı Dalı Kesmek.....	106
Ek-7.6. Bülbül Kesilmek	107
Ek-7.7. Eski Hamam Eski Tas	108
Ek-7.8. Kırk Dereden Su Getirmek	109
Ek-7.9. Sabrı Taşmak.....	110
Ek-7.10. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa.....	111

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
C.	: Cilt
Ed.	: Editör/Editörler
HODDYÖ	: Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
sd	: Serbestlik derecesi
ss	: Standart sapma
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
p	: Anlamlılık düzeyi
t	: Korelasyon katsayısı
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
Yay.	: Yayıncılık/Yayınevi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Değişen ve gelişen dünyada, öğrencilerin ana dilimiz olan Türkçede yetkinleşmeleri; onların düşünen, duyarlı bireyler olmalarını sağlayan etkenlerden biridir. Bir dilde yetkinleşmek demek, dildeki anlama becerileri olan dinleme ve okuma ile anlatma becerileri olan konuşma ve yazmayı etkili bir şekilde kullanabilmek demektir. Bu kapsamda dildeki sözcük, deyim, kalıp söz vd. söz varlığı unsurları ile cümle yapılarını bilmek ve doğru kullanmak önemlidir. Okullarımızdaki Türkçe derslerinin en temel amaçlarından biri de çocuklarımızın bu açıdan gelişmelerini sağlamak ve yaşadıkları toplum içinde iyi iletişim kurabilen bireyler olmaları hususunda sağlam bir altyapı oluşturmalarını temin etmektir (Şirin vd. 2016, s. 1).

“Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi” (HODDYÖ) adlı bu çalışmanın amacı; öğrencide başarıma ve öğrenme ihtiyacı gerektiren durumlarda görülen heyecanı azaltmak, yaratıcılık ve estetik duygularını geliştirerek öğrenciyi yaratım sürecinin parçası yapmak, eğlenirken öğrenmesini sağlamak, gerçeği sembolik temsillerle ele alarak soyut-somut ilişkisini kendi içinde çözümleyebilmesine fırsat tanımaktır. Bu doğrultuda soyut bir anlatım unsuru olan deyimler de drama yöntemi sayesinde somutlaştırılıp, yaşamdan kopuk öğretilmeyip, yaşamın bir parçası hâline getirilecektir.

Etkin öğrenme gelişimsel açıdan uygun ortamlarda verimli şekilde gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle bütün gelişim alanlarını (bedensel, sosyal, duygusal, bilişsel) destekleyen öğrenci merkezli yöntem ve teknikler ön plana çıkmaktadır.

Çalışmamızın bu bölümünde problem durumuna, araştırmanın amacına, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın önemine, varsayımlara, sınırlılıklara ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Dil, sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzendir; düşünme ve düşünöleni aktarma dizgesidir (Aksan, 2008, s. 13). Bu aktarma dizgesini tam olarak sağlayamamak demek toplumsal iletişimin kopmasına yol açacaktır. Dilin temelinde yer alan anlama becerileri (dinleme, okuma) ile anlatım becerileri (konuşma, yazma) öğrencide beceri ve alışkanlık hâline gelmediğı takdirde dilin temelinde yer alan aktarım süreci sekteye uğrayacaktır.

Bu aktarım sürecinin yapı taşlarından biri de deyimlerdir. Özlölük esasına dayalı az sözle çok şey anlatmanın en önemli yollarından olan deyimler sayesinde hem toplumun geçmişini, yaşam biçimini, dilin genel anlatım biçimlerini gizil yollarla dimağa yerleştirmiş oluruz hem de anlatıma kıvraklık katarak anlaşılması zor durumların kolay ve daha etkili bir anlatıma kavuşmasını sağlayabiliriz.

Deyimlerin bir dilin zenginliğı olmanın dışında yazıya ve konuşmaya kıvraklık, sıcaklık, incelik ve çekicilik kattığı göz önünde bulundurulursa okullarda üstünkörü kavratılmaması gerekir. Bu deyimlerin anlaşılması adına sadece açıklayıcı anlatımla yetinilmemesi ve çeşitli yöntemlerle günlük hayata adapte edilmesi zorunluluğı göz önüne alınmalıdır.

Deyimlerin soyut ve mecaz anlam içeren anlatım unsurları olduğu düşünöldüğünde somut kavramlar gibi yaşamın ilk yıllarından itibaren öğrencilerin öğrenmesi beklenmemektedir. Bu nedenle deyimlerin anlaşılıp kullanılacağı dönem soyut işlemler dönemi yani 11-14 yaş aralığıdır. Bu yaş aralığında olan bir öğrenci için de zihinsel yeterliliğe sahip olsa dahi geleneksel yöntemlerle kurallarından bahsetmek ve anlatıp geçmek deyimlerin kavranması adına yetersiz olacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışma, öyküsel davranış ve seçimlerin içinde soruları aksiyona sokup eriterek bireylerin kendi keşif süreçlerine olanak sağlayan drama yönteminin deyimleri öğrenciyle buluşturmada ne denli etkili olacağını göstermek için hazırlanmıştır.

1.2.1. Problem Cümlesi

Türkçe dersinde hikâyesi olan deyimlerin öğretiminde drama yöntemine göre öğretim yapılan deney grubunun akademik başarılarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2.2. Alt Problem

Ana probleme bağlı olarak yanıtları aranacak olan alt problemler şunlardır:

- Drama yöntemi ile deyimleri öğrenen öğrencilerin ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Drama yöntemi ile deyimleri öğrenen öğrencilerin son-test ve kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsanoğlunun dili, yalnız, onu konuşabilmesi, düşündüğünü başkalarına iletebilmesi demek değildir. Dil dediğimiz düzen insanın gözüdür, beynidir; düşüncesi, ruhudur (Aksan, 2008, s. 13). Bu bütünlüğü sağlayan halkalardan biri de söz varlığımızın temel taşlarından olan deyimlerdir. Deyimler dile ruh verir. Deyimler konuşuldukları toplulukların kültürel öğelerini yansıtmaktadırlar. Toplumun günlük konuşması içerisinde kullanılan ve geçmişten gelen yaşanmışlıkları gösteren deyimler, kullananların hayata bakışlarını, düşüncelerini ve davranışlarını şekillendirmeleri bakımından dil bilimi, halk bilimi ve yazın alanları açısından son derece önemli bir kavramdır (Aksan, 2008, s. 91).

Dilimizde bu denli önemli bir yere sahip olan deyimlerin geçmişle bağıni koparmamak ve dilsel zenginliğimizi sekteye uğratmamak adına deyimleri öğretirken kalıcılığını sağlamak zorundayız. Günlük hayatla bağlantı kurulmadığı takdirde bu soyut söz kalıplarını geleceğe aktarma görevi sadece kitaplarla sınırlı kalacaktır. Asıl istenen konuşma dilinde deyimlere yer vererek konuşmanın ahengiyle karşımızdakini etkilemek; yazılarımızda deyimlerden yararlanarak yazımıza kıvraklık katmak, etkisini artırmak; okuduğumuz metinlerde gördüğümüz deyimleri zevkle okumak ve anlamak; bir konuşmayı dinlerken deyimmin yarattığı etkiyi fark edip konuşmaya kulak kabartmaktır.

Türkçenin dört temel becerisinde de yararlanabileceğimiz deyimleri daha etkili ve kalıcı öğretmenin çeşitli yöntem ve teknikleri araştırılmalı; deyimler klasik yöntemlere terk edilmemelidir. Araştırmamızda seçilen drama yöntemi deyimlerin öğretilmesinde birçok amaca hizmet etmektedir. Yaparak yaşayarak öğrenen öğrenci, sürece dâhil olmakta ve deymi günlük yaşamda nasıl kullanacağını öğrenmektedir. Bu yöntemle birlikte sonuç odaklı birçok yaklaşımın aksine rahat bir öğrenme ortamı sağlanır ve öğrenci bu süreçte sosyalleşir, kendini rahat ifade ederek dil becerisini geliştirir.

Hem drama yönteminin öğrenci merkezli eğitimi gerçekleştirip öğrenciye salt bilgi vermek yerine bilgiye ulaşma yollarını öğretmesi hem de deyimlerin Türkçenin söz varlığında önemli bir yere sahip olması nedeniyle bu iki kavram çalışmaya değer bulunmuştur.

1.4. Varsayım

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Öğrencilerin uygulanan ön-test, son-test sorularına hiçbir dış etkenden etkilenmeden cevap verdikleri varsayılmaktadır.

2. Çalışma gruplarında kullanılan dokümanların ve bu gruplara uygulanan formların belirlenen amaçlara ve Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun oldukları varsayılmaktadır.

3. Drama yönteminin uygulanması noktasında hazırlanan metinlerin Türkçe dersi öğretim programına uygun olduğu kabul edilmiştir.

4. Araştırmacı tarafsız olarak uygulamaları gerçekleştirmiştir.

1.5. Sınırlılık

Bu araştırma;

1. 2017-2018 eğitim öğretim yılı ile

2. Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat Merkezi drama sınıfında yer alan 10-12 yaş aralığındaki öğrencilerle,

3. Sadece hikâyesi olan deyimlerin oyunlaştırılmasıyla,
4. Çalışma kapsamında uygulanacak testlerin ve formların geçerliliği görüşlerine başvurulmuş uzmanlarla sınırlıdır.

1.6. Tanım

Dil: Dil, değişik bilim ve sanat dallarında farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Dil kelimesi, terim olarak kullanıldığı dala göre anlam kazanır.

Biyolojide tat alma organı, müzikte bazı üflemeli çalgılarda titreşerek ses çıkaran ince metal yaprak, coğrafyada denize uzanan dar ve alçak kara parçası, tarihte sorguya çekilmek üzere yakalan tutsak... Anlamlarında kullanılan dil, edebiyat terimi olarak da çeşitli biçimlerde açıklanmıştır.

Bu tanımlardan başlıcaları şunlardır:

Dil, düşüncenin aynasıdır,

Dil, insanın iç elbisesidir,

Dil, yeryüzündeki canlılardan sadece insana has anlaşma aracıdır,

Dil, sosyal yapının sonucu olarak ortaya çıkmış iletişim aracıdır,

Dil, fikirleri çeşitli şekillerde (resim, şekil, renk, hareket, konuşma, yazı...) iletme aracıdır (Kavruk vd. 2006, s. 1).

Deyim: Bireysel ve nedenli olan bir söz dizimi biriminin genelleşip yaygınlaşarak nedenselliğini yitirmesiyle ortaya çıkan ve tek bir sözlük birimi algılanan söz öbeğine deyim denir. Deyimler, öteki kalıp sözler gibi söz dizimi kaynaklı sözlük birimleridir (Karaağaç, 2013, s. 271).

Drama: 1. Sahnede oynanmak için oynanmış oyundur. 2. Acıklı, üzüntülü olayları, bazen güldürü yönlerini de katarak konu alan sahne oyunu veya televizyon filmi, drama. 3. Tiyatro edebiyatı (Türkçe Sözlük, 2011, s. 719) şeklinde tanımlanmaktadır.

Türkçe Öğretimi: Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini

ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programı; dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğerk tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul etmektedir (MEB, 2017, s. 9).

Yöntem: Hedefe ulaşmak ve bir konuyu öğretmek için izlenen en kısa yol ya da hedefe ulaşmak için ve bir konuyu öğretmek için seçilen düzenli yoldur (Demirel, 2010, s. 10).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMLAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Deyim Kavramı

Anlatımı dikkat çekici ve etkili hâle getirmek için cümle içerisinde kullanılan kalıplaşmış söz öbekleri bulunmaktadır. Bu söz öbekleri arasında bulunan deyimlerle, öz anlamları dışında bir anlamda kullanılan iki veya daha kelime ile bir kavramı, düşünceyi veya olayı aktarırken az sözle geniş bir anlam ifade edilebilir (Pala, 2010, s. 39). Dil biliminde deyim kavramı, durumları hoşla giden bir anlatımla, özel bir yapı ya da söz dizimi içinde belirten söz topluluğu ya da tümcedir (Yağmur, 2014, s. 13). Türk Dil Kurumunun tarifine göre deyim, genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan söz öbeği, tabirdir (Türkçe Sözlük, 2011, s. 651). Dil bilimin deyimleri inceleyen dalına idiomatik /deyim bilimi adı verilmektedir (Sinan, 2016, s. 19).

Deyimleri oluşturan söz öbekleri kalıplaşmış haldedir, kelimelerin yerleri değiştirilemez. Bir kelime çıkarılıp, aynı anlama da gelse yerine başka bir kelime konulursa deyimden ifade ettiği anlam bozulur. “Eli yüzü düzgün” deyimini, “yüzü eli düzgün” biçiminde; “başkaldırmak” deyimini, “kafa kaldırmak” biçiminde değiştirilip söylenemez; söylene de aynı anlama gelmez. Bir araya gelirken, çoklukla kendi gerçek anlamlarından ayrı bir anlam belirtirler. “Altın kesmek” deyimini, “altını kesip doğramak, parçalara ya da dilimlere ayırmak” anlamında kullanılmaz; bu söz “çok para kazanmak, kazanır durumda olmak” anlamında kullanılır. “Sesi çıkmamak; çoğu gitti, azı kaldı” deyimlerinde olduğu gibi, kalıplaşmış sözden çıkan anlam, gerçek anlamın dışında değildir. “Günaha sokmak, içini dökmek” ve “elifi görse mertek sanır“, “burnu yere düşse almaz” deyimlerinde olduğu gibi kelime grubu ya da cümle hâlinde olabilirler (Arvas, 2014, s. 10).

Çoklukla mastar hâlinde olduklarından fiil çekimine girerler. “Burnunu çekmek” deyimini, “burnunu çekti“; “bozuk çalmak” deyimini, “bozuk çaldı“; “güçlük çıkarmak” deyimini, “güçlük çıkardı” biçiminde çekimlenebilir (Adıgüzel, 2016, s. 4).

Kelime grubu olarak deyimler isim, sıfat, zarf görevlerinde bulunurlar: “İçten pazarlıklı bir adam” cümlesinde “içten pazarlıklı” deyimini sıfat olarak; “keyfimi kaçırıp gitti” cümlesinde “keyfi kaçmak” deyimini zarf olarak; “karga derneğinde işim yok

benim” cümlesinde “karga derneği” deyimini de isim görevinde kullanılmıştır (Çınar, 2011, s. 13).

İçerisinde deyim olan cümleler yalın biçimli cümlelerdir. Deyimlerin atasözlerinden bir farkı da budur. Atasözlerinin kullanıldığı cümleler hüküm cümlesi iken, deyimlerin söyleniş özelliklerinden dolayı deyimlerin kullanıldığı cümleler kesin hüküm ifade etmez ve yalın halde kullanılır (Parlatır, 2007, s. 9).

Anlatıma güzellik, canlılık ve çekicilik katmak amacıyla söz sanatları ile süslü olan deyimler, genel kural niteliği taşımazlar ve bu yönleriyle de atasözlerinden ayrılırlar. Yol göstermek, ders ve öğüt vermek amacı güden atasözleri genel kural niteliği taşırlar. “Ağaçtan maşa aptaldan paşa olmaz” atasözü, netleşmiş bir genel kuraldır, denenmiş, uygulanmış, her zaman ve herkes için doğru olan bir genel kural niteliğinde biçimlenmiştir. Oysa “fiyatı kırmak” deyiminde genel bir kural yoktur. Çünkü her zaman fiyat dondurulmaz (Adıgüzel, 2016, s. 5-6).

Hem yazıya hem de konuşmaya derinlik katan deyimler, nesilden nesile aktarılıp kalıplaşarak yaygın kullanıma ulaşan, daha önceki kuşakların birikimlerini, deneyimlerini ve gözlemlerini yansıtan, geçmişten günümüze kalmış en önemli miras unsurlarından biridir (Şirin vd. 2016, s. 1).

Deyimleri kavram yönünden iki gruba ayırmak mümkündür (Yağmur, 2014, s. 14):

- Bunlardan birincisi, değişmece anlamlı olanlar, yani deyimdeki kelimelerin mecaz anlamları ile kullanılmış olanlarıdır. “Devede kulak”, “başı başına”, “abayı yakmak”, “hapı yutmak” deyimleri kelimeleri mecaz anlamı ile kullanılmış deyimlerdendir.

- Kavram yönünden ikinci gruba giren deyimlerde ise sözcükler gerçek anlamlarına yakın anlamda kullanılmaktadır. Bu gruptaki deyimlere “çoğu gitti azı kaldı”, “hem suçlu hem güçlü”, “ağzına layık”, “adet yerini bulsun” deyimlerini örnek olarak göstermek mümkündür.

Bir milletin söz gücünden doğan ve doğduğu toplumun malı olan deyimler, bazı istisnaları dışında mecazdırlar.

2.1.1. Hikâyesi Olan Deyimler

Deyimler, toplumun ortak malıdır ve bir dilin zenginliğidir. Kişi yazarken ve konuşurken doğru şekilde ne kadar çok deyim kullanırsa, ifadeler o kadar zengin olur (Arvas, 2016, s. 9). Başlangıçta bir nedenden dolayı kullanılan deyimler; anlam ya da dil özellikleri nedeniyle beğenildiği, ortam ve bağlamlarda sözü çarpıcı olarak ifade ettiği ve çoğunlukla mecazlı bir söyleyişe sahip olduğu için toplum tarafından benimsenmiş, kullanılmış; konuşma ve yazıda sürekli tekrar edilerek günümüze kadar gelebilmiştir. Bir deyimın anlamının bilinmesinin yanında çeşitli durumlarda anlamına uygun olarak bir bağlamda kullanılması da o deyimın dilde yaygınlaşması ve yerleşmesi açısından son derece önemlidir. Bu yüzden deyimlerin anlamlarını bilmek kadar hangi durumlarda kullanıldıklarını bilmek de önem arz eder (Şirin vd. 2016, s. 1).

Deyimler iki veya daha fazla sözcükten oluşan söz öbekleridir. Bazıları ince bir hiciv, bir benzetme unsuru barındırırlar. Girdikleri cümlelerin içerisinde kullanılmaları sırasında anlatıma bir açıklık katarlar. Deyimler ile birlikte konuşma dilinin zenginleştirilmesi, hemen herkesin bildiği kalıplaşmış söz öbeği olan deyim ile anlatılmak istenmenin daha kolay anlatılabilmesinden kaynaklanmaktadır. Deyimler geçmişten günümüze gelen bir bilgi ve yaşam birikiminin ürünüdür. Böyle olması toplumun tamamına yakının bu söz öbeklerini bilmelerini ve cümle içerisinde kullanılırken herkesin anlatılmak isteneni anlayabilmesini sağlar (Bulut, 2017, s. 9).

Ömer Asım Aksoy'a göre deyimler, özel nitelikleri (ya da yan özellikleri) bakımından çeşitli kümelere ayrılırlar ve bu kümelemede, kimi deyimlerin yan özelliği bir öyküye ya da bir olaya dayanmaktadır (Aksoy, 2016, s. 502). Bu yönüyle bakıldığında deyimlerin ilk kullanıldıkları zamanlardan kalma hikâyeler olduğunu söylemek mümkündür. On binlerce deyim arasında bazı deyimler vardır ki bir tarihi olaya, bir geleneğe, bir meslek kuralına dayanır (Sinan, 2016, s. 19). Bu tür deyimlere hikâyesi olan deyimler denilmektedir. Bu deyimler ve hikâyeleri nesilden nesile aktararak ilk yaşandığı günden günümüze kadar gelmiştir.

2.1.1.1. Adam Olmak

Kendine ve topluma yararlı hale gelmek, iyi şekilde yetişmek, olgunlaşmak...

Hikâyesi: Bir adamın delikanlılık çağında, çok dik başlı bir oğlu varmış. Anne babası bir şeye ak dese o mutlaka kara dermiş. Kendi bildiğini okur, büyüklerini hiç dinlemezmiş. Oldukça da saygısızmış.

Bir gün yine babasını çıldırtmış. Babası o kızgınlıkla, “Senden adam olmaz!” diye bağırılmış.

Bu söz delikanlının çok ağrına gitmiş. Çekmiş gitmiş evden. Bir daha ana babasını aramamış. Okumuş meslek sahibi olmuş. Bir yere vali olarak atanmış. Makâm koltuğuna oturduğu gün yardımcılarına anne babasının adresini vermiş ne hâlde olursa olsunlar tutup getirmelerini emretmiş.

Tabii valinin annesi de babası da pek yaşlanmış, o sıralarda babası da hastaymış. Yataktan çıkacak hâli yokmuş garibin. Ama valinin adamları hiç orali olmamış, zavallı ihtiyarı yaka paça valinin karşısına çıkarmışlar.

Vali, babasını görünce iyice böbürlenmiş. “Bak bakalım beni tanıdın mı?” diye sormuş.

Adamcağız boş boş bakınca, vali kızgınlıkla, “Hani bir zamanlar, adam olamazsın dediğin çocuğun vardı ya... İşte ta kendisiyim. Gördüğün gibi yanıldın. Koskoca vali oldum” demiş.

İhtiyar, iç geçirmiş.

“Ah evlat ah!” demiş, “Ben sana vali olamazsın demedim ki, adam olamazsın dedim. Haklıymışım bak. Adam olsaydın seni büyüten ihtiyar ana babanı böyle yaka paça getireceğine, kalkar evimize gelir, elimizi öperdin” (Arvas, 2016, s. 19).

2.1.1.2. Akli Kesmek

Bir işin gerçekleşebileceğine, oluruna inanmak...

Hikâyesi: Babasının zoruyla medreseye giden bir çocuk varmış. Medresede ders veren hocalardan biri bu çocuğa büyükçe bir kova verip kuyudan su çekip getirmesini istemiş. Kovayı alıp kuyunun başına gelen öğrenci eski bir halatla birkaç kez su

çektikten sonra kuyunun ağızındaki taşın ipin sürtünmesiyle kesildiğini, oyuk hâle geldiğini fark etmiş. Kendi kendine:

“Ben neden derslerden korkuyorum ki, ip taşı kestiğine göre benim aklımda dersleri keser” diye düşünmüş ve daha çok çalışarak meşhur bir bilgin olmuş (Sinan, 2016, s. 32).

2.1.1.3. Atı Alan Üsküdar’ı Geçti

Fırsatın elden gitmesi, yapılacak bir şeyin kalmaması...

Hikâyesi: Eşkıyalar, Köroğlu’nun atını çalıp İstanbul’da satmışlar. Köroğlu iz süre süre İstanbul’a kadar gelmiş. At pazarında atını görüp tanıyan Köroğlu, satıcıya atı denemek istediğini söylemiş ve adam kabul etmiş. Aradan baya zaman geçmiş ve satıcı hala atın gelmediğini fark edince koşarak aramaya başlamış. Geldiği Sirkeci sahilindeki kayıkçılar, olayı dinleyince: “Atı alan Üsküdar’ı geçti, boşuna uğraşma!” demiş (Sinan, 2016, s. 52).

2.1.1.4. Bal Gibi Olur

Tam gerektiği gibi, çok iyi, çok uygun...

Hikâyesi: Bir dağ köyünde arıcılık yapan ihtiyar, kovan kovan balı toplayıp satar, kendisi hiç yemezmiş.

Bir gün hastalanmış, doktora giderken yanına iki teneke bal almış. Satar, ilaç parası yaparım diye.

Doktor muayene etmiş adamı:

“Açık konuşayım mı amca?” demiş.

Adam başını sallayınca doktor:

“Sana ilaç yazmıyorum,” dedikten sonra kısa bir duraklamanın ardından söylemiş acı gerçeği:

“Hastalık çok ilerlemiş amca... Üç aylık ömrün ya var ya yok,” demiş.

Dünya başına yıkılmış adamın. Çıkmış dışarı, muayenehanenin önüne bıraktığı bal tenekelerini görünce:

“Madem üç aylık ömrüm kaldı, bunları satmayayım kendim yiyeyim bari” demiş.

Bal tenekelerini almış dönmüş köyüne. Aradan üç ay geçmiş. Adam toparlamış. Bir yıl geçmiş, eski gücüne kavuşmuş. Kavuşmuş ama pek şaşırmış bu işe... Düşünmüş, düşünmüş işin içinden çıkamayınca kalkıp şehre inmiş. Doktora gidip kendini tanıttıktan sonra:

“Bana üç ay ömrün var, demiştiniz. Bakın sağ salim karşınızdayım,” demiş.

Doktor elbette sevinmiş bu işe. Merakla:

“Ne yaptın, nasıl tedavi ettin kendini?” diye sormuş.

“Valla, ben de bilmiyorum ki?” demiş arıcı.

“Bir şey yedin mi?” diye sormuş. “Daha önce yemediğin bir şey.. Düşün bakayım!”

Daha önce yemediği bir şey deyince adamın aklına bol bol yediği bal gelmiş. Heyecanla:

“Bal yedim çokça,” demiş, “baldan olur mu?”

“Olmaz mı,” demiş doktor. “Bal gibi olur... Bal bulabileceğini bilseydim ben de tavsiye ederdim doğrusu” (Bulut, 2017, s. 50).

2.1.1.5. Bindiği Dalı Keskme

Farkında olmadan kendi zararına olan bir şeyi yapmak...

Hikâyesi: Hoca bir gün, çıkar bir ağaca, başlar oturduğu dalı kesmeye.

Yoldan biri, uyarmak ister onu:

“Hemşerim, bindiğin dalı kesiyorsun; dalla beraber sen de düşersin sonra!”

Hoca aldırılmaz bu uyarıya, kesmeye devam eder. Çok geçmeden de dalla beraber düşer yere, adamın dediği gibi.

Yerden kalkıp kendini toparlayan hoca, hemen eşeğine atlayıp adama yetişerek:

“Hemşerim,” der, “Sen benim düşeceğimi bildin, öleceğimi de bilirsin; söyle bana, ne zaman öleceğim?”

Adam, mırın kırın eder önce, bakar ki hocanın elinden kurtuluşu yok:

“Söyleyeyim,” der, “Şu bindiğin eşek bir yellenirse canın ağzına gelir, bir daha yellenirse canın çıkar gider, ona göre.”

Cevabı aldı ya döner gelir hoca... Odununu yükleyip eşeğe, gönül rahatlığıyla düşer yola.

Yükün altında zorlanan eşek, bir süre sonra yellenmez mi? Beti benzi atar hocanın.

Derken bir yellenme daha duyunca hoca, büyük bir telaşa kapılıp yıkılıverir oracığa.

Onu öldü sanırlar, yerde serili görenler. Bir tabuta koyup köye götürmek üzere yola koyulurlar. Biraz gidince yol ikiye ayrılır. Tabutu taşıyanlar başlarlar tartışmaya, “Şu yola mı gidelim, bu yola mı?” diye

Tartışma uzayınca hoca, tabuttan uzatır başını:

“Vallahi,” der, “ben sağ iken şu yoldan gelir giderdim ama yine de siz bilirsiniz” (Bulut, 2017, s. 58).

2.1.1.6. Bülbül Kesilmek

Hiç takılmadan, kolayca konuşmak...

Hikâyesi: Ailenin tek çocuğuydu. El bebek gül bebek yetiştirilirdi. Bebekliğinde, hep sağa sola gülücükler dağıtarak, durmadan bebekçe sesler çıkarmaya çalışırdı. Herkes, susturmak güç olacak bu çocuğu diye düşünürken konuşma yaşı gelince tam tersi oldu. Sustu. Herkesin gözü kulağı ona dönmüşken o ağzını bile açmadı. Haftalar, aylar geçti, bebekken konuşkan olan çocuk, şimdi en fazla kekeleyerek bir şeyler söyleyebiliyordu. O da çok zor. Annesi ve babası çok üzülüler bu duruma. Ama çare bulamadılar. Bir gün parkta oturmuş, yine bu konuyu konuşuyorlardı kendi aralarında. Hemen yan masada oturan yaşlı bir hanım:

“Kusura bakmayın,” diyerek söze karıştı:

“İstemedim konuşmalarınıza kulak misafiri oldum, bizim büyük oğlan da aynen sizin çocuk gibiydi; bir türlü doğru dürüst konuşmaya başlayamamıştı.”

Anne ve baba, dikkat kesilip can kulağıyla dinlemeye başladılar karşılarındakilerini. Anlatmaya devam eden kadın, sonunda çareyi söyledi:

“Bülbülün su içtiği yerden su içirin siz bu çocuğa; bakın nasıl bülbül kesilecek!”

Evlerinin küçük bir bahçesi vardı. Bir ağacın altına su dolu bir tas koydular. Günlerce bekledikten, defalarca suyu değiştirdikten sonra sonunda bir bülbülün tasın

kenarına konup kana kana içtiğini gördüler. Suyu içen bülbül uçup gidince kaparak aldılar tası. Dibinde bir damla kalmayınca kadar bütün suyu içirdiler.

Küçük çocuk kocaman bir delikanlı oldu. Anlatılanlara göre, annesi sık sık “Ah bilemedim! Keşke tastaki bütün suyu içirebilseydim sana” diyormuş (Bulut, 2017, s. 64).

2.1.1.7. Eski Hamam Eski Tas

Eski durumun sürmesi değişmemesi...

Hikâyesi: Vaktiyle bir vakıf malı olan eski hamamın yıkılıp yeniden yapılması gerekmiş. Uyanık bir yapı ustası işi üstlenmiş. Hamamı yıkmayıp bir güzel yenilemiş., boyamış ve kullanıma hazır hale getirmiş. Ara ara hak ediş paralarını çekmiş. İşin bittiğini haber vermiş vakıf yetkililerine. Hamamı teslim için gelen mütevellî heyetten dürüst, işi bilen birisi ilk bakışta bir terslik olduğunu anlamış ve başlamış incelemeye. Hamamın bazı kurna ve taslarının değişmediğini görerek, kubbede boya ile kapatılmaya çalışılan çatlakları görüp:” -Efendiler vakıf işi hile hurda kabul etmez. Burada yapılan iş yok. Eski hamam eski tas” demiş (Sinan, 2017, s. 120).

2.1.1.8. Kırk Dereden Su Getirmek

Birini aldatmak için çok söz söylemek, dil dökmek, bol bahane sıralamak...

Hikâyesi: Zalimliği ile meşhur derebeylerinden biri halkın sıkıntı çektiği yıllarda su altındaki tarlaları satın alıp birleştirir. Su kaynaklarının olduğu bahçeleri para ve tehditle satın aldıktan sonra bu bahçelerin altına büyük, süslü güzel bir değirmen yaptırmış. Bir süre sonra değirmende yangın çıkar ve kül olur. Zorba derebeyi yılmaz, daha büyük bir değirmen yaptırır ve para basmaya başlar. Kuraklık olur ve bahçelerin suyu kurur ama zorba yine civar bahçelerin suyuna el koyarak değirmenin çarkını döndürmüş. Ahali sürekli beddua edip durmuş bu adamın işlediklerine. Bir gece sabaha kadar görülmemiş bir yağmur yağmış. Sabah olunca değirmenin yerinde yeller esiyormuş. Derebeyi de inatçı mı inatçı. Yeniden yapmış susuz değirmeni ve kapısına kocaman bir de levha: “-Kırk dereden getirdim su/ gene dönmedi doğrusu” (Sinan, 2017, s. 179).

2.1.1.9. Sabrı/Sabır K      Ta  mak

Tahammül gücü kalmamak...

Hikâyesi: Zengin ana baba ölünce kimsesi olmayan k  zca  za bakması gereken amcası ona çeşitli eziyetler etmiş. Sürekli ev halkından eziyet gören kıza Hızır rüyada görünerek gözyaşlarını başucundaki k      küpe doldurmasını      tlemi  . R  yadan uyanana kız yanında yeşil bir k      k  p görmüş. Artık   z  ld     nde çekildiği k      odasına saklad  i bu küpe gözyaşlarını doldurur ve yıllar geçermiş. Bir bahar ayında genç ve güzel kıza olmadık eziyetler edilince k  p dolmuş. K  zca  z yıllar önceki rüyayı düşünürken amcası   a  ırarak ailece uzun bir gemi yolculuğuna çıkacaklarını eve ve mallara sahip olmasını istemiş.   ekip giden amcası ve ailesinin batan gemide öldükleri haberi gelmiş. Kız haberi duyunca “-Demek ki sabır k      ta  acakm   ” demiş (Sinan, 2017, s. 225).

2.1.1.10. Sarı   izmeli Mehmet A  a

Kimliği ve adresi belli olmayan kişi...

Hikâyesi: Beyin biri penceresinin   n  nden gelip geçeni seyrederken sevdiği dostlarından birinin sarı çizmesiyle yürüdüğünü görmüş. O yıl da sarı çizmeler revaçta imiş. Seslenir olmuş ama duyuramam   sesini. U  a  ı   a  ırıp Sarı   izmeli Mehmet adındaki adamı alıp getirmesini söylemiş. Bir süre sonra u  ak yalnız gelmiş beyin yanına. “-Valla beyim adam kalabalığa kar     m   t   ben vard  i  m da. Seslendim ama herkes Sarı   izmeli Mehmet A  a, hangisi bilemedim” (Sinan, 2016, s. 230).

2.2. Drama Kavramı ve Tarihçesi

2.2.1. Drama Kavramı

Yunanca “dran” kelimesinden gelen drama kelimesinin ifade ettiği anlam yapmak, etmektir. Dramalar tiyatro sanatı içerisinde soyutlanmış, özetlenmiş eylem ve bu eylemlerin sanatsal olarak gösterilmesidir (San,1990, s. 35).

Drama kavramının ifade ettiği anlam bir hareketi anlatmaktadır. Drama kavramı, suyun bir yerden başka bir yere akması, bir yerleşim yerinin başka bir alana taşınması, tolum içerisinde oluşabilecek çeşitli hareketlilikler gibi anlamları ifade etmektedir. Dini

törenlerde de kullanılan dran kelimesinden gelen drama, bir kişiyi bir şeyi yapmaya yöneltmek, onun bir şeyi yapmasını sağlamak anlamında da kullanılmaktadır. Bu açılardan bakıldığında dramanın bir eylemi bir hareketi ihtiva ettiğini söylemek mümkündür. İçerisinde bir hareketin olduğu insanların birbirleri arasında veya doğa ile insan arasındaki etkileşimi açıklamaktadır (Adıgüzel, 2017, s. 1).

Drama kelimesi, eski Yunancada kullanılırken bir taraftan eylem ve hareketi ihtiva ederken, öbür taraftan da oynama kavramına karşılık gelmektedir. Eski Yunan tiyatrosunun gelişmesi ile birlikte drama eylem ve hareket anlamlarından uzaklaşarak, daha çok oynamak kavramını ifade etmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Eski Yunan tiyatrosunda drama bir kişinin bir eylemi yapması değil, bir veya birden fazla kişinin daha önceden kurgulanmış bir olayı katılımcılara gösteri şeklinde aktarması anlamına gelmektedir (Nutku, 1998, s. 29). Drama kavramının dilimizde kullanılan anlamı ise gösteri yapmak için bir oyun veya tiyatro yazını oluşturma mecazi anlamlar kullanılarak oyun sanatı için bir yapıt oluşturmaktır. Dram (Drame) Fransızca'da burjuva tiyatrosu anlamına geldiği için, uzunca bir süre dilimizde drama, özellikle halk dilinde tiyatronun içinde bir takım türlerle eş anlamla kullanılmıştır (Sağlamöz, 2006, s. 89). Hatta drama tiyatro adıyla anıldığı zamanlar bile olmuştur. Fakat tiyatro dramadan farklı olarak salonu, sahnesi, yazarı, yönetmeni, oyunu, oyuncusu, ışığı, makyajı ile topyekûn bir çalışma gerektiren daha kapsamlı bir sanat dalıdır (Akmen, 201, s. 63). Buna karşın dram; hüznü, duygusal oyun anlamına gelmektedir. Türkçe sözlükte, sahnede oynamak için yazılmış oyun ve tiyatro yazısını ya da acıklı, üzüntülü olayları, kimi kez güldürücü yönlerini de katarak konu alan sahne oyunu türü şeklinde tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük, 2011, s. 719). Drama kelimesinin Türkçeye geçişi yine bir hareketi bir eylemi ifade etmektir. Zamanla bu anlam yerini canlandırma, oyun oynama gibi daha çok gösteri alanına kaymıştır. Türkçede kullanılışı sırasında drama kelimesinden çıkartılan anlamlardan biri de dram kelimesinin acıklı bir olayı anlattığı düşünülerek, dramanın acıklı bir olayı oyunlaştırarak bunun gösterisini yapmaktır. Nutku'ya (1976) göre drama, insanın yaşamı boyunca süren bir eylemdir ve insanın kafaca sağlığına bağlıdır. Kısaca drama; 'Yaşama Sanatı'dır.

Drama çok disiplinli bir kavramdır. Bir taraftan tiyatral bir anlam taşıırken bir taraftan da yazınsal bir anlam taşımaktadır. Drama rol yapmadan yaşam deneyimini ortaya koymaktır. Kişinin hayal dünyasında şekillenebilir (Adıgüzel, 2017, s. 39).

Kapsamı bu kadar geniş bir alanı olan drama kavramının bir tek tanımını yapmak çok zordur. Buna göre drama (Adıgüzel, 2017, s. 40);

- Doğrudan doğruya yaşamaktır,
- Bir ya da birden çok insanın bir yaşam durumunu tiyatral süreçler içinde yeniden üretmesidir,
- Yaşam durumları için öğrenim/öğretim ögesidir,
- Eğitimde, amaçlı bir etkinliktir. Bu amaçların birinci boyutu eğitime ilişkin, ikinci boyutu rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarına ilişkindir,
- Yaşamsal durumlardır. Bu durumların bir film şeridi gibi peş peşe sıralanmış hali ise yaşamdır,
- Olaylara aktif olarak katılanlar için yapılan bir iştir,
- Bir yaşam felsefesidir,
- Bir olay etrafında gelişmektedir. Belli bir yeri veya zamanı yoktur. Sahneye veya bir sunuya gereksinim duyulmaz. Drama yapanların hayal dünyasının, geçmişten gelen yaşanmışlıklarının ürünüdür.
- Bir liderin tasarladığı ve zaman zaman kendisinin de yer aldığı bir etkinliktir,
- Bir grup tarafından geliştirilen oyundur,
- Gerçek dünya ile teorik dünya ikilisinin etkileşiminden örülüdür,
- Drama aracılığı ile yaşananlar ve izlenenler arasında bir bağlantı kurulabilir. Yaşananların bir taraftan izleniyor olması görsel ve işitsel olarak kişiye hitap ettiği için öğrenmeyi kolaylaştırır. Bu açıdan bakıldığında drama öğrenmenin önemli, bir aracıdır.

Eğitim amaçlı drama; özel olarak düzenlenen yaşantıları somut bir şekilde hissetme yolu ile sosyal, evrensel ve soyut kavramların, tarih, edebiyat gibi konuların canlandırılarak anlamlı hale getirildiği, öğrenildiği bir eğitim tekniğidir (Önder, 2016, s. 6). Eğitici drama ise önceden belirlenmiş eğitim amaçları olan, çocukların bir öğretmen liderliğinde yaptıkları daha çok ifade etmeye, rol oynamaya, canlandırmaya ve tartışmaya dayalı bireysel ve grup etkinliğidir.

2.2.2. Dramanın Tarihçesi

Dramanın dünyanın tamamına yayılması, Avrupa ve Amerika'dan olmuştur. İnsanların içerisinde gelen içsel potansiyelin bir dışavurumu olarak yaşananların özgür bir şekilde çevreye aktarılmasını sağlamaktadır (Önder, 2016, s. 6).

Drama eğitimdeki yerini, 1898'de Viyana'da Uygulamalı Sanatlar Okulunda sanat dersleri veren Franz Cizek'e borçludur. Franz Cizek'in deneyleri, eğitimde sanatın kullanılmasına yönelik düşüncelere uygun örnekler sağlamıştı. Stüdyosuna çizim ya da boyama yapmak için gelen genç insanlar içlerinden geldiği gibi çalıştılar ve Cizek hiçbir zaman onları düzeltmediği ve işlerine karışmadığı gibi onları mümkün olduğunca yüreklendirmiştir (Adıgüzel, 2017, s. 40). Cizek, bu çalışmalarında, herkesin içinde saklı olan yeteneği ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Caldwell Cook'un 1917'de yayınlanan kitabı 'The Play Way', yazarın kendine özgü 'Boys' Own Paper' (ilericiliğini yansıtan inatçı tarzı); sanat ve eğitim ile ilgili devrimci ruhunu tam anlamıyla yansıtmaktadır. Cook'un felsefesi, dramatik edebiyat etkinliği değil, daha çok oyun etkinliğini eğitimin tabanına oturtma yönündeydi. İngilizce, bir konu ya da yöntem değil bir deneyimdi. 20. Yüzyılın başında sınıfta uygulanan ilk drama dersleri ile ilgili olarak, bir köy öğretmeni olan Harriet Finlay, Johnson'ın adı geçer. Finlay Johnson'ın dramatik yöntem üzerine yazdığı kitap, bir öğretmenin dramatik eğitim programı üzerine geniş kapsamlı bilgi verdiği türünün tek örneğidir. Bu yüzyılın hemen başında Carl Gross, oyunu yetişkin yaşamının uygulanması olarak tanımladığı, 'The Play Of Man' adındaki, çok etkili kitabını yayınladı. Bu, Freudcu psikologların, küçük çocukların oyunlarını erken öğrenme teorilerinde yüceltmelerinden kısa bir süre öncesine denk geliyordu (Adıgüzel, 2017, s. 41).

Bu ilk uygulamalar bir tür 'öyleymiş gibi yapma oyunu' biçimindeydi. Bu arada eğitimde dramanın teorik temelleri atılıyor, pek çok yayın yapılıyordu. 1930'lar ve 1940'larda çocuk psikologları ve psikoterapistler sayesinde drama, okul programlarında yerini aldı. İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla birlikte okulda dramanın tüm yön gösterici ilkeleri eğitimde yerini almaya başladı. 1951'e gelindiğinde okulda drama İngiliz Eğitim Bakanlığından gereken ilgiyi görmeye başlamasına karşın hâlâ birçok okulun, eğitim programında dramaya çok az yer verdiği ya da hiç vermediği doğrudur

ama birçoğu da şu ya da bu şekilde drama için yer bulmuş ve dramayı okul hayatının en önemli bölümlerinden biri haline getirmiştir (Adıgüzel, 2017, s. 42).

1970’lerde Heathcote dramayı yeniden tanımlamaya girişti ve drama ile eğitim arasındaki ilişkileri yeniden baştan irdeledi. Bu arada drama öğretmenlerine düşen rol de yeniden incelendi. Heathcote dramayı önemli bir öğrenme yöntemi olarak kabul etmiştir. Heathcote çocuklara, oyunları taklit etmek ve edebiyat örneklerini dramatize etmek yerine, bir olayda ya da bir çalışma biriminde dramatik anı bulmalarına yardım etmelerini yeğliyordu (Adıgüzel, 2017, s. 43).

Çocuklarda drama ilk kez İngiltere ve Amerika’da başlamış ve gelişmiştir. Bir İngiliz olan Peter Slade, 1920’lerden itibaren çocuk grupları ile drama çalışmalarını denemeye başlamıştır. Peter Slade (1954), kendisine özgü bir drama yöntemi geliştirmiş ve “Çocuk Draması” adını verdiği kitabında yöntemini tanıtmıştır. O’na göre drama, tüm çocuklar için doğal bir oyundur ve çocuk gelişimine önemli katkılarda bulunabilir. Çocuk kendini farklı durumlara sokarak, farklı rolleri oynamaya çalışarak, kendi gelişimi için önemli olan becerileri kazanır (Önder, 2016, s. 8).

Peter Slade’nin öğrencisi Brian Way, 2. Dünya Savaşı sırasında çeşitli güçlükler yaşayan çocuklara drama yolu ile yardımcı olmaya çalışmıştır. Brian Way, “Drama Yolu ile Gelişim” (1967) adlı kitabında, çocuklara, kendine güven duygusunun nasıl kazandırılacağı ve çocukların kendi kaynaklarını keşfetme ve kullanmalarına nasıl yardım edebileceği konusunda örnekler vermiştir. Brian Way’a göre, dünyada dramaya katılamayacak çocuk yoktur. Bedensel ve zihinsel yapısı göz önüne alınmak koşulu ile her çocuk için, zihinsel ve bedensel engelli çocuklar da dâhil olmak üzere, drama etkinliği düzenlenebilir. Drama, çocukta kişiliğin gelişmesini sağlar. Kişilik ise, yaşayarak, deneyerek, kazanılır (Önder, 2016, s. 8).

Bolton (1979), “Eğitimde Dramanın Kuramına Giriş” adlı kitabında, drama konusunda daha bilişsel ve analitik yönlelere ağırlık veren bir yaklaşımı savunmuştur. Bolton’a göre çocuğun kendini ve yaşadığı çevreyi tanıması önemlidir. Çünkü içinde yaşadığı çevreyi tanıması önemlidir. Çünkü içinde yaşanılan çevreye uyum, yaşamsal değer taşır ve eğitimde drama etkinlikleri temel olarak uyumu amaçlamalıdır (Önder, 2016, s. 10).

Mc Caslin (1984), yaratıcı drama olarak tanımladığı yaklaşımını, televizyon ve video oyunları çağının pasif çocuklarının yaşayarak, deneyerek daha aktif alabilmeleri, yaşama katılabilmeleri için önermiştir. Aktif katılımcı olabilmesi için, çocuğun bedensel, bilişsel, duygusal, sosyal yeteneklerini yaratıcı drama oyunları ile geliştirebileceğini vurgulamıştır (Önder, 2016, s. 10).

San (1998), dramanın bir yöntem olarak ülkemizdeki gelişiminin 1908’de eğitsel programlar başkanlığı yapan, etkileyici bir pedagog olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu ile başladığını belirtmektedir.

Baltacıoğlu konu ile ilgili birçok kitap yazarak ve okullarda tiyatro çalışmalarının yeri olduğunu, okul oyununun öğrenme anlamında kullanılması gerektiğini belirlemiştir. Bir konu, bir olay ya da durumun roller verilmesi yoluyla ve hareket, mimik, jest ve sözlerle canlandırılması olarak tanımlanan dramatizasyonun gerçek anlamda dersler içerisinde bir öğretim ve ifade vasıtası olarak ele alınması Cumhuriyet Döneminde görülmektedir. Bu dönemde, 1926 tarihli ilkokul programında, ilkokulun eğitim ve öğretim ilkeleri bölümünde temsil (dramatik etkinlikler), temel olarak kabul edilmiştir (Güner ve Güner, 2010, s. 10). 1962 tarihli ilkokul ve ortaokul programlarında ise, temsil yoluyla canlandırma biçiminde dramatizasyon etkinliklerine değinilmiştir. Daha sonra çıkarılan 1968 programında da çocukların ilgi ve ihtiyaçları göz önünde tutulmak koşuluyla, okuma etkinlikleri arasında kitaplardan masal, şiir, temsil ve öykülerin okunabileceği ve bunlardan bazı parçaların dramatize edilebileceğine yönelik ifadeler yer verilmiştir. Bu programda eğlence amacının birinci planda tutulması, birkaç öğrencinin ya da kalabalık bir kümenin bir öyküyü canlandırarak sınıfta oynaması, ilkokulun eğitsel etkinlikleri arasında yer almıştır. 1950 yılında ‘dramatizasyon’ kavramını ve okullarda kullanımını konu alan ‘Okullarda Dramatizasyon’ isimli kitap Selahattin Çoruh tarafından yazılmıştır. Bu kitapta Çoruh (1950), dramatik gösterilerin gerçek anlamda dersler içinde bir öğretim ve ifade yolu olarak ele alınmasının Cumhuriyet devrinde görüldüğünü belirtmektedir. 1926 tarihli ilkokul programında, hayat bilgisi derslerinde dramatik gösteriler bu ders için bir ifade yolu olarak kabul edilmiş ve öğretim programında şarkılar, temsiller ve oyunlar adı altında yer verilmiştir (Adıgüzel, 2017, s. 44).

1983 yılında MEB Yüksek Danışma Kurulu Başkanlığı Türkiye'deki Güzel Sanatlar Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Önerileri içeren bir rapor yayımlamıştır. Bu kurulda İnci San da bulunmuştur. Raporda oyun, dramatizasyon ya da dramatik etkinlikler adıyla çeşitli öneriler de yer almıştır. Önceleri eğitimde dramatizasyon, daha sonraları da eğitimde yaratıcı seminerleri ve eğitimde/teyatrodada yaratıcı drama kongresi adıyla bu seminerler, 2007 yılına kadar iki yılda bir, bu yıldan sonra da her yıl olmak üzere 23 yıldır yapılmaktadır. Hemen her seminer, “yaratıcı oyunculuk” ve “dramanın insan yaşamındaki önemi” “okulöncesi eğitimde drama”, “amatör tiyatrolarda yaratıcı oyunculuk”, “oyun yönetmeninin sahip olması gereken özellikler”, “yabancılaşma-yabancılaştırma”, “forum tiyatrosu”, “tiyatro sporu”, “...da dün, bugün yarın” gibi yaratıcı dramanın gerek alan bilgisi gerekse disiplinler arası özelliği nedeniyle çeşitli konulara odaklanmış ve Türkiye’de yaratıcı dramanın gelişiminde bir yönüyle usta-çırak ilişkisi biçiminde çok etkin olmuştur.

1991 yılında Türkiye’de sanat eğitiminin başlıca sorunlarından söz edilen Türkiye’de Güzel Sanatlar Eğitiminin Geliştirme Özel İhtisas Raporu’nda da drama, dramatik boyutlar gibi kavramlar kullanılmıştır. Rapora göre sanat eğitiminin fonetik, plastik ve dramatik boyutları arasında sağlıklı bir denge kurulamamaktadır. Sanat eğitiminde dramanın kendine özgü çok önemli bir eğitim kolu ya da dalı olmasının yanı sıra son derece etkili bir eğitim yöntemi ve tekniği olarak da iş gördüğü halde onun bu özelliğinden henüz yararlanılmamaktadır (Adıgüzel, 2008, s. 21).

Eylül 1998’de MEB Talim Terbiye kurulunca yayımlanan Eylül 1998 tarihli tebliğler dergisinde, ilköğretim okulları seçmeli drama dersi 1-2-3 öğretim programı yayımlanmış ve 1997-1998 öğretim yılından itibaren ders programlarında seçmeli ders olarak yer almıştır. YÖK tarafından planlanan Eğitim Fakültelerini Yeniden Yapılandırma Projesi kapsamında Okul Öncesi Drama ve İlköğretimde Drama dersleri de eğitim fakültelerinin lisans programlarında zorunlu ders olarak yerini almıştır (Adıgüzel, 2017, s. 45).

Millî Eğitim Bakanlığı Okul İçi Beden Eğitim, Spor ve İzcilik Dairesi’nin talebi ile İzci liderleri ve yaz-kış kampı liderleri ile 2003 yılından beri çalışmalar yürütülmüş ve bu alan ile yaratıcı drama ilişkisine yönelik çeşitli projeler gerçekleştirilmiştir. Bu tür çalışmalar devam etmektedir. Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı 2005 yılındaki ve

sonraki yapılan eğitimde reform çalışmalarında tüm ilköğretim ve ortaöğretim programını yenilemiş, çok yönlü zekâ ve yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun olarak uygulamaya başlamıştır. Yaratıcı dramanın bir yöntem ve ders olarak büyük bir oranda bu programda yer aldığını görürüz. İlköğretim Drama Dersi programı ilkokulların dört yıla indirilmesinden sonra ortaokul 5. ve 6. sınıflarda okutulmaya çalışılan ve 2012 yılında hazırlanan ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Drama Dersi (5. ve 6. sınıflar) Öğretim Programı'na kadar uygulanmıştır. İkinci program MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü tarafından 2006 yılına hazırlanan ve 2008 yılında da 9. sınıflar için yenilenen Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Drama Dersi Öğretim Programı'dır. Bu program 2012 yılına kadar seçimlik ders olarak okutulmuş ve 04.04.2012 ve 20 sayılı kararı ile “aynı” program temel olarak hazırlanan Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Drama Dersi Öğretim Programı'na kadar uygulanmıştır (Adıgüzel, 2017, s. 209-211).

2.2.3. Dramanın Özellikleri

İletişim, dil ve okuryazarlığı geliştiren bir araç olarak drama; dinleme ve konuşma için etkili ortamlar, durumlar sağlar. Çocukların okuma ve yazma materyalleri ile tanışmalarını sağlayarak konuşmasına değer verir, dili kullanması konusunda motive eder, duygu, düşünce ve fikirlerini anlatmaları için şanslar sağlar. Ortak bağlamlarda iletişim, dil ve okuryazarlık gelişimini birleştirir. Rolde konuşma ve tartışma fırsatı üretir. Rol içinde ve dışında karakterleri sorgulama ve hayal edilen deyimleri başka bir biçimde anlatma olanağı sağlar. Sembolleri kelimeleri yan yana dizme ve sessizliği anlama fırsatı verir. İletişim becerilerini geliştirerek sözel ve sözel olmayan iletişimin kullanımının gelişimini sağlar (Erdoğan, 2010, s. 6-7).

Drama, bireylerin kendilerinde var olan yaratıcılıklarının gelişimini desteklemekte, hayal güçlerini geliştirmekte, gelişimsel özelliklerine ilişkin beceriler kazandırarak çok yönlü gelişim göstermelerine olanak vermektedir. Bireysel gelişim için yararlı olan bir yöntemdir. Drama yardımıyla insanların kendilerini ve çevrelerini yüzeysel değil derinlemesine ve evrensel boyutlarda görmesi sağlanmaktadır (Köksal Aksoy, 2003, s. 4).

Drama; bir sözcüğü, bir kavramı, bir davranışı, bir tümceyi, bir fikri ya da bir yaşantıyı bir olayı, tiyatro tekniklerinden yararlanarak oyun veya oyunlarla canlandırmaktır (MEGEP, 2007, s. 3).

2.2.4. Dramanın Yararları

Eğitimde yaparak – yaşayarak öğrenme yönteminin çok büyük bir öneminin olduğu artık genel kabul görmüş bir durumdur. Yapararak yaşayarak öğrenme yöntemi ile bireyin hem gözüne ve hem de kulağına hitap etmek mümkündür. Yapararak yaşayarak öğrenme yönteminde kullanılabilecek yöntemlerden biri de drama yöntemidir. Drama, içten gelen düşüncenin bir hareket ve eylem yardımı ile aktarılmasını sağlamaktadır. Drama ile bir düşünce oluşturma ve bu düşünceyi eylemek için plan hazırlayıp bu planları uygulama ve yapılması düşünülen konuyu harekete dönüştürme ile gerçekleştirilebilmektedir. Bu sayede yaşanan süreçte kişi karşılaştığı şeyler konusunda bilgi sahibi olarak yeni şeyler öğrenme fırsatı yakalamaktadır. Yeni konular öğrenme yanında ayrıca birey kendi kendisini kontrol etme, yapabileceklerinin farkına varma imkânı bulur. Çünkü drama ile birden çok duyu organına hitap edilmektedir. Drama eğitimi ile çocuk artık duygularını ifade edebilme becerisi kazanmaktadır. Duygularını ifade eden çocuk kendi içinden gelenleri ortaya koyma cesaretini yakalamış olur. Çocuğun bu cesaretle kendine olan güveni daha yüksek seviyeye çıkacak ve bu da çocuğun gelecek yaşamına pozitif bir etki yapacaktır. Drama yöntemi ile öğrenciye sağlanacak katkılar arasında (Erdoğan, 2010, s. 12):

- Drama, çocuğun hayal dünyasını genişletir, yaratıcılığını geliştirir.
- Çocuğun zihinsel kapasitesini geliştirir.
- Benlik kavramının gelişmesine katkı sağlar.
- Çocuğun özgür düşünebilmesini ve karar verebilmesini sağlar.
- Kendi duygu ve düşüncelerinin farkına varmasını ve bunları rahatlıkla ifade edebilmesini sağlar.
- Temel iletişim becerilerini geliştirir.
- Sosyalleşmesini ve sorunlarla başa çıkmasını sağlar.
- Grupsal ve çevresel ilişkilerini olumlu yönde etkiler.

Drama bireysel olduğu kadar hazırlanışı ve sunumu sırasında bir ekip ile yapılmaktadır. Bir ekip içerisinde olan çocuğun etrafı ile daha iyi iletişim kurabilmesi ve sosyalleşmesi kolaylaşacaktır. Bu yönüyle drama her eğitim sisteminde ve eğitim

sisteminin her kademesinde kullanılabilecek bir yöntemdir demek mümkün olmaktadır. Dramanın bu eğitici yönü yanında bir sanat dalı olması dolayısı ile bu yöntem ile eğitim alan bireyin sanata katılımı da sağlanmaktadır. Çok yönlü bir kavram olan drama bireydeki bütün yeteneklerin harekete geçirilmesi adına önemli bir eğitim öğretim yöntemidir (MEGEP, 2006, s. 24).

Drama bireyin (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 99-100);

- Öz güven duygusunun gelişmesini,
- Bilişsel, dil, motor ve sosyal açıdan gelişmesini,
- Empati yeteneğinin gelişmesini,
- Kendini ifade edebilme yeteneğini,
- Öğrenilenlerin kalıcılığını,
- Değişik yaşantıları tanımasını,
- Eğitim ve öğretim çalışmalarında aktif rol almasını,
- Rahatlamasını,
- Kendini ve vücudunu tanımasını,
- Yaşamı çok yönlü algılamasını,
- Araştırma istek ve duygusunun geliştirmesini,
- Farklı görüş açılarına sahip olmasını, eleştirmeyi, tartışmayı öğrenmesini

sağlama olarak sıralanabilir.

• Her öğrenci akranları ve öğretmenleri de kapsayan çeşitli kaynaklardan gelen yeni fikirlere açıklık gösterir. Buna ek olarak öğrencilere bu fikirleri araştırmaya yönelirler.

• Öğrenciler problem çözme, sonuçlandırma, analiz, buluş, değerlendirme ve sentez gibi düşünmenin seviyelerini göstermede artan becerilere sahip olur,

• Öğrenciler düşünce ve duyguları paylaşma isteği doğrultusunda öz saygı geliştirir,

• Diğerlerinin çalışmalarına tolerans ve saygı gösterirler; planlama yaparken, oynarken ve değerleri paylaşırken, seyirci konumunda iken saygı ve ilgi ile dinlerler. Eleştiri ve övülmeyi kabul etmede yetenekleri gelişir,

- Düşünce ve duygularını dil ile olduğu kadar vücut hareketleri ile

paylaşmada istek ve bunu doğallıkla yaparak kendi vücutlarını kabul etme davranışı gösterirler,

- Drama bir ekip ile yapıldığından dolayı, ekip içerisinde bulunan birey kendi düşüncelerini daha özgür bir şekilde ifade etme imkânı bulmaktadır. Birey kendi düşüncesinin başkaları tarafından nasıl karşılanacağını bu düşüncelerine karşılık insanların nasıl tepkiler verebileceğini anlamış olur. Ayrıca bu durumda geri bildirim almakta kolaydır. Birey yaptığı bir şeye karşılık karşısındakinin hareketini hemen görmektedir.

- Sınıf ortamında yapılan drama da öğrencileri dramanın içerisine dâhil etmek onların derse daha aktif katılımını sağlayacaktır. Çocuk bu şekilde sadece oyunu izleyen değil, aynı zamanda oyunu oynayanlardan birisi olmaktadır. Bu yönüyle drama çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlamakta ve öğrenilenlerin daha kalıcı hale gelmesini sağlamaktadır. Öğrenciler rol yapan arkadaşlarını izlerken insan davranışlarındaki zenginliği ve anlatım özelliklerini keşfederler ve kendileri de bu davranışlardan örnek aldıklarını yaparlar. Dramanın planlamasını ve uygulama aşamalarını gören çocuk, artık kendisi de bir şeyler planlayarak yapmaya başlayacaktır. Bu açıdan bakıldığında dramanın çocuklara davranış kazanmaları konusunda önemli bir yardımcı olduğunu söylemek mümkündür.

Günümüz eğitim sisteminde yaparak ve yaşayarak öğrenme yönteminin büyük bir önemi bulunmaktadır. Bu yöntem ile bireyin birden fazla duyu organına hitap edildiği için bireyin öğrenmesi daha kolaylaşmaktadır. Aktif bir öğrenme yöntemi olan yaparak yaşayarak öğrenme yöntemi ile bireyin öğrendikleri daha da kalıcı olmaktadır. Drama yöntemi ile yapılan eğitimde çocuk yaşananların içerisinde olduğundan dolayı yaparak yaşayarak öğrenme yöntemine uygun olarak aktif öğrenmenin içerisine girmektedir (MEGEP, 2006, s.1).

Drama oyun oynayarak icra edildiğinden, soyut ve teorik olay ve kavramların anlaşılıp somutlaştırılmasına yardımcı olur. Böylece olaylar karmaşık bile olsa çocuk kolayca anlar ve yorumlar, karşılaştığı problemlerle olumlu biçimde başa çıkmayı öğrenir. Çocuğun düş gücünün gelişmesine ve zenginleşmesine yardımcı olur. Bilim ve teknolojideki gelişmelerin, onları bulan kişilerin öncelikle düş güçlerinin bir ürünü olduğunu düşünürsek dramanın, çocukların düş gücünü geliştirmede ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Ayrıca drama, çocuklarda estetik duygusunun ve bilincinin

gelişmesine katkıda bulunur. Böylece çocuk iyi, güzel, doğru gibi kavramları daha doğru algılar ve yorumlar.

Çocuk drama yöntemi ile eleştirel düşünmeyi öğrenir. Yaşananları tahlil eden çocuk, görmüş olduğu aksaklıkları belirlemeye ve bu aksaklıklara çözüm üretmeye çalışırken eleştirel düşünmeyi öğrenir ve bu da çocuğun gelecekteki yaşamına olumlu katlı sağlar. Drama aracılığıyla çocuk, olaylar ve durumları, bunların arasındaki bağlantıları kolayca öğrenir. Böylece çocuğun problem çözme yeteneği gelişir ve çocuk kendi ayakları üzerinde durabilme becerisi kazanır. Yapılan etkinliklerde ele alınan konuların içeriği bakımından çocukta ahlaki, millî ve manevi değerlerin gelişmesi sağlanabilir. Dramanın öncelikli amacı çocukları eğlendirmek olmasa da, drama etkinliği sırasında çocuk eğlenir ve mutlu olur. Drama çocukları neşelendirir, çocukta umut ve iyimserlik duyguları yaratır. Drama iyi bir edebiyat deneyimi oluşturur. Ayrıca çocukta sanat eğilimlerini başlatır ve çocuğun sanatı özellikle de tiyatroyu sevmesine katkıda bulunur.

Dramanın çocukların gelişimine bütünsel bir katkısı vardır. Drama sayesinde çocuğun kişiliği, iletişim becerisi, bedensel ve zihinsel yapısı gelişir. Drama çalışmalarına katılan her çocukta bu gelişimleri somut bir şekilde görmek mümkündür. Dramada çocuğun sadece bilişsel ve zihinsel becerilere sahip olması yetmez, bunun yanında sosyal becerileri de kazanmış olması ve uygulaması amaçlanmaktadır. Drama, çocuğun; davranışlarını yaparak yaşayarak ele almasını, insanlarla sosyal etkileşim içine girmesini, toplumda roller üstlenmesini ve grup etkinliklerine katılmasını sağlayacaktır. Drama sürecine aktif bir şekilde katılan çocuğun öğrendiği bilgilerin kalıcılık oranı da artacaktır.

Çocukların yalnızca bilişsel gelişimini değil, kişilik gelişimini, duygusal ve kişilerarası alanlarda işlevsel becerileri kazanmalarını amaçlayan bütüncül bir eğitim yaklaşımı gereklidir (Önder, 2016, s. 17).

Drama etkinlikleri sadece öğrencilerin kendi aralarındaki iletişimin gelişmesini değil, aynı zamanda öğretmenler ile çocuklar arasındaki iletişimin iyileşmesini de sağlar. Öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirirken öğrencinin öğretmenini ve dolayısı ile dersi sevmesine yardımcı olur. Öğrencinin dersi sevmesi sadece bir ders ile sınırlı kalmadan diğer dersler için de geçerli olup öğrencinin daha etkin bir şekilde

öğretime katılması sağlanabilir. Dramada lider öğretmendir. Öğretmen öğrencileri yönlendirir ve süreci planlar. Öğretmenin rolü çok büyüktür. Öğrencileri derse motive eden, onların enerjilerini yüksek tutan öğretmenin enerjisidir. Bu nedenle drama lideri olan öğretmenin bu alanda eğitim almış bir kişi olması gerekmektedir.

Drama, çocukların birden fazla duyu organına hitap ettiğinden özel eğitim gerektiren çocuklar için de uygun olacak bir yöntemdir. Drama etkinliği sırasında, çocuğun etkinlik sürecine kendisinden bir şeyler katmasına izin verilebilir. Bu sayede, yaratıcılığını kullanması için olanak sağlanmış olur. Çocuğa, kendi yaratıcılığını kullanması için olanak verilmesi, yalnızca kişisel potansiyelini geliştirmesine, gerçekleştirmesine yardımcı olmakla kalmaz; içinde yaşadıklarını dışarı vurmasına da olanak sağlar. Böylece, dolaylı olarak, eğitici drama çalışmalarının rahatlatıcı etkisi de olabilir.

Drama etkinliklerine katılım konusunda belirleyici olan, çocuğun engel türüne bağlı olarak, dikkat süresi, sözel anlatım becerileri, algılama kapasitesi ve bedensel hareket kapasitesidir (Önder, 2016, s. 55). Görülüyor ki drama yalnızca normal çocuklar için değil, özel çocukların topluma ve eğitime adapte olması için de kullanılabilir en önemli yöntemdir. Özel çocuk kendini çevreden soyutlar ve kendisine farklı bir dünya kurmaya çalışır. Eğer bunu yapmasına izin verirse onun kendi kurduğu dünyada kaybolmasına izin vermiş oluruz. Drama sayesinde özel gereksinimli çocukların normal düzeydeki çocuklar ile kaynaşması, onlara bizim dünyamızın kapılarının açılması demektir. Yani, drama ile özel çocuğun kendini tanıması, durumunu kabullenmesi, diğer çocuklarla bir bağ kurması ve en önemlisi eğitime adapte olması sağlanabilir.

2.2.5. Dramanın Disiplin Alanları

Dramanın, farklı isimler altında incelenmesi mümkün olan birçok türü bulunmaktadır. Genel bir ayrıma tabi tutulursa, dramanın yaratıcı drama, eğitici drama, psiko-drama, ve sosyo-drama olarak dört çeşidinden bahsetmek uygun olacaktır (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 48).

2.2.5.1. Psiko-drama

Bir tedavi yaklaşımı olan psiko-drama, insanların iç dünyalarında yaşadıklarını ve geçmişten gelen birikimleri harekete dönüştürmeleri ile ruhsal gelişimlerinin sağlanmasını ihtiva eden bir drama türüdür. Psiko-dramada düşüncelerin harekete geçmesi spontan olarak gerçekleşmektedir. Birey iç yaşamını tiyatral bir şekilde ortaya koymaktadır (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 49).

Psiko-drama, daha çok yetişkinlere yönelik bir psikolojik tedavi yöntemi olarak bilinmekteyse de çocuklara ve gençlere yönelik olarak da uygulanmaktadır. Psiko-dramada amaç, katılan bireylerin katarsis elde etme ve iç görü kazanmaları yolu ile psikolojik gelişmelerinin sağlanması ve böylece tedavi edilmeleridir (Önder, 2016, s. 4). Psiko-drama ile bireyin kendini başkalarının yerine koyabilmesi, özdeşim kurabilmesi ve bu sayede toplumu anlayarak onun bir parçası haline gelmesi sağlanmış olur. Psiko-dramanın, bir terapi tekniği olarak, uzman kişilerce, özellikle bu konuda eğitim almış klinik psikologlar tarafından uygulanması gerekir.

Psiko-drama genellikle grup terapisi; ancak bireysel terapiye de uygulanabilmektedir. Önceleri psikoterapi uygulamaları ile sınırlı olan bu yöntem günümüzde telkin ve tedavi yöntemi olarak kliniklerde, insan ilişkilerini geliştirme ve eğitim aracı olarak eğitim kurumlarında, endüstride, evlilik danışmanlığında, ıslahevleri ve hapisanelerde olmak üzere çeşitli kurumlarda hem çocuklara hem de yetişkinlere uygulanmaktadır (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 50).

2.2.4.2. Sosyo-drama

Sosyo-drama etkinlikleri ile toplum içerisinde yaşanan ve toplumun çoğunluğunu ilgilendiren sorunların canlandırıldığı daha çok rehberlik ve danışmanlıkta kullanılan bir drama türüdür. Sosyo-dramada ortaya konulan ve canlandırılan sorunlar toplumun genelini ilgilendiren bir yapıda olmanın yanında, drama ekibinin yaşadığı bir sorun da olabilir (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 50).

Drama etkinliklerinde grubun veya toplumun genelini ilgilendiren sorunların ele alınması, ilgili konudan dolayı rahatsızlık yaşamış bireylerin ilgisinin çekilmesini de sağlamaktadır. Örneğin başlık parası geleneğinin devam ettiği bir bölgede halkın hemen

hemen hepsi hangi yaşıta olursa olsun başlık parasının halka verdiği zararlardan nasibini almaktadır. Bu bölgedeki halkın sorunu olan başlık parası uygulaması dramının konusu olabilir. Sosyo-dramayı bir süreç halinde düşünmek mümkündür. Toplumla etkileşim, iletişim, güvenme duygusu ve sorunun içerisinde bulunanların sorunun ortaya konulması ile birlikte rahatlamlarına kadar giden dönem sosyo-dramanın etkilerinin bir süreç halinde işlediğini göstermektedir (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 50).

2.2.4.3. Yaratıcı Drama

Yaratıcı drama, bir taraftan çocukların katıldıkları etkinlikleri tanımlamak için kullanılan bir terim olarak öne çıkarken, diğer taraftan yaratıcılığı geliştirmenin bir yolu olarak da görülmektedir. Bu bağlamda eğitimciler yaratıcı drama yöntemi sayesinde çocuğun hem kendi yaratım hem de dışsal etkileşim sürecinin başkahramanı olduğunu dile getirirler (Önder, 2016, s. 4).

Yaratıcı drama; doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak bir grup çalışması içinde bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, bir eğitim ünitesini, kimi zaman da bir soyut kavramı ya da davranışı eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların, gözden geçirilmesiyle ‘oyun’ süreçlerinden geçirilerek, anlamlandırılması, canlandırılmasıdır (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 48).

Yaratıcı dramada grup içerisinde bulunanlardan birinin içsel yaşamından hareketle ortaya konulacak olan düşüncenin doğaçlama olarak ve diğer grup üyelerinin katılımı ile konunun işlenmesi bulunmaktadır (Adıgüzel, 2013, s. 41). Eğitimin hangi aşamasında ve hangi türünde olunursa olunsun öğrencilerin katılımı ile yaratıcı dramadan faydalanmak, çocukların sosyalleşmesine ve bir taraftan öğretmenleri, bir taraftan da sınıftaki diğer öğrenciler ile iletişimlerinin kuvvetlenmesini sağlayacaktır (Önder, 2016, s. 23).

Yaratıcı drama kavramlarının iki boyutu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, kişinin kendi bireysel becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar; ikincisi ise, bir eğitim programı çerçevesinde sınıfta yöntem olarak kullanılan canlandırmadır (Önder, 2016, s. 23).

2.2.4.4. Eğitici Drama

Eğitim amaçlı drama; özel olarak düzenlenen yaşantıları somut bir şekilde hissetme yolu ile sosyal, evrensel ve soyut kavramların, tarih, edebiyat gibi konuların canlandırılarak anlamlı hale getirildiği, öğrenildiği bir eğitim tekniğidir. Eğitici dramayı ve onun ocuk eğitimindeki yararlarını anlamanın yolu, bir lde ocuk için oyunun anlamını ve işlevini anlamaktan geçer. Drama etkinlikleri oyundan farklı, ancak oyunla benzerlikleri de olan etkinliklerdir. Bu nedenle çocuklarla yapılan drama etkinliklerine “dramatik oyunlar” da denilmektedir. (nder, 2016, s. 6). Başka bir deyişle eğitici drama; önceden belirlenmiş eğitim amaçları olan, çocukların bir ğretmen liderliğinde yaptıkları daha çok ifade etmeye, rol oynamaya, canlandırmaya ve tartışmaya dayalı bireysel ve grup etkinliğidir. Lingvaag ve Moen (1980) eğitici dramayı, özel olarak düzenlenen yaşantıları somut bir şekilde hissetme yoluyla, sosyal, evrensel ve soyut kavramların, tarih, edebiyat gibi konuların canlandırılarak anlamlı hale getirildiği, öğrenildiği bir drama çeşidi olarak tanımlamışlardır (alışkan ve Karadağ, 2014, s. 49).

Eğitici drama, kuralları önceden konulmamış ve olabildiğince doğaçlama gelişen bir teknik olmasının yanında; bir lider tarafından, öğrenciler motive edilerek onların grup algısı içerisinde birlikte hareket etmesiyle uygulanan bir eğitim tekniğidir (alışkan ve Karadağ, 2014, s. 49).

Eğitimin her kademesinde, dil ediniminde, temel iletişim becerilerinde, savunma becerilerinde yani birçok yaşamsal kazanımı sağladığı için dünyanın farklı ülkelerinde uygulanan eğitici drama da amaç, oyun kavramı ile birlikte çocuğu eğlendirerek düşünmesini, düşünürken öğrenmesini ve böylece eğitimde aktif rol almasını sağlamaktır (nder, 2016, s. 4).

2.2.5. Drama ve Oyun

İnsan yaşamı çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık olarak dönemlere ayrılır. Bu dönemlerin her biri kendi içerisinde birçok özelliği barındırmaktadır. Çocuklar için oyun her dönemde aynı kavramı ifade etmemektedir. Çocuklar ve onların yaş dönemleri incelendiğinde her dönemde oyun kavramının farklılaştığı görülecektir.

Oyun, her çocuğun severek, isteyerek yaptığı ve haz aldığı hareketler bütünüdür. Çocuğun bu kadar zevk aldığı ve isteyerek yaptığı faaliyetin içerisine eğitimi katmak, bir taraftan onun eğitime aktif katılımını sağlarken, diğer taraftan da öğrendiklerinin kalıcı olmasını sağlayacaktır. Çocuğa oyun ile birlikte doğal öğrenme ortamı sağlanmış olur (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 21).

Oyun, nesnelerin ve nesnelere ilişkin işlevlerin kavratılmasında geçerli olduğu gibi nesnel olmayan değer ölçülerinin benimsetilmesinde de geçerlidir. Sözel konuşma yetisinin geliştirilmesi, çocuğa yaratıcı bir kişilik kazandırması, oyunda ortaya çıkan sorunlara çözüm araması gibi zihinsel ve dilsel gelişime ilişkin konularda oyun etkin olarak kullanılabilir. Canlı bir oyun ortamında çocuk yeni sözcükler öğrenir. Öğrendiklerini ifade eder. Başkaları onu dinler ve böylece dilini kullanmayı öğrenir. Konuşma becerisi artar (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 26). Oyun sözcüğünün kökü Türkçenin yapısı göz önüne alındığında “oy”dur. ‘Oy’un ilk anlamı “çukur açma”dır. Sözcük zamanla anlam genişlemesine uğramış; çukurlaşmak, kazmak, işlemek, süslemek anlamlarında kullanılmıştır (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 4).

Schiller’e göre oyun; birikmiş enerjinin harcanması, tüketimi değildir. Tüm yetilerin uygunluğu, eğilimlerin uyumu, duyguların özgürlüğüdür.

Fröbel’e göre oyun; tüm yaşamı belirleyen çekirdektir. Çocuk oynamak gereksinimindedir. Bu nedenle çocuğa her şey oyunla daha iyi öğretilir. Çocuk bedensel ve zihinsel gelişimini oyunla sağlar. Oyun sırasında edinilen bilgiler çocukta daha iyi yerleşir.

Piaget’e göre oyun bir uyumdur. Oyunlar, çocukların kendi seçtikleri ve kendilerine göre sağlam kuralları olan eylemlerdir.

Gross’a göre oyun bir pratiktir. Yetişkinler ileride karşılaşacağı davranış biçimlerini oyunla elde ederler.

Montaigne oyunu, çocukların en gerçek uğraşları olarak tanımlamıştır.

Montessori’de oyunu çocuğun işi olarak nitelendirmiştir.

Bu tanımların ışığında oyun; belli bir amaca yönelik olan ya da olmayan, kurallı ya da kuralsız gerçekleşebilen fakat her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı, fiziksel, bilişsel, dil, duygusal ve sosyal gelişiminin temeli olan, gerçek hayatın bir parçası ve çocuk için kendi kendini ifade edebildiği en etkin öğrenme sürecidir (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 11).

Oyun bir bakıma belli kuralları olan bir eğlencedir. Kimine göre fiziksel ve ruhsal enerjinin çıkar amacı olmaksızın herhangi bir biçimde dışa vuruluşudur. Kimine göre benzetmece içgüdüsünü doyurmak, kimine göre de doğuştan bir yeteneği geliştirme isteği ya da üstün gelme ve yarışma isteği ya da yitik enerjiyi tek yönlü canlılıkla, eylemle onarmadır (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 10). Oyun, çocuğun çevresindeki dünyayı öğrenme, tanıma ve bir şeyler ortaya koyma aracıdır. Çocuğun yaşam tarzıdır. Oyun, çocuğun en doğal öğrenme aracıdır. Duygularını, gördüklerini, sınıdığı ve öğrendiklerini pekiştirdiği bir ortamdır. Oyun ortamı, çocuğun deney odasıdır. Öyle bir deney odası ki çocuk odada başına buyruk olarak sayısız denemelere girer.

Çocuk oyunu, içsel olarak güdülenen, belirli bir amacı olmayan, yetişkinler tarafından değil, çocuğun koyduğu kurallara bağlı olarak kendiliğinden gelişen ve zevk unsuru taşıyan davranışlardan oluşan bir etkinliktir (Önder, 2016, s. 29). Çocuğun birçok alandaki gelişimi için gerekli görülen oyun sayesinde çocuk, yetişkinler dünyasını keşfetmeye başlar. Oyun, çocuğun ait olma, güç kazanma, özgürlük ve eğlence ile ilgili psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabilir. Çocuk; oyunları, oyuncakları ve kendisi arasında bir ilişki kurar. Kendisi oyuncu, oyun ise yaşamın somut bir parçası durumundadır. Evcilik oynar, anne, baba rolünü dener. Oyunları kişiliğinin oluşmasına, biçimlenmesine yardımcı olur. Oyun oynayarak toplumsallaşır ve sosyalleşir (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 3).

Çocuk, çevresini algılamaya başladığı andan 20-24 aylık sürece kadar kendisiyle meşgul olur ve tüm oyunları yalnız oynar. Bu oyunlar, etrafındaki nesneleri alma, atma, ağza alma, koklama şeklindedir. Zaman ilerledikçe, yani çocuk 2-3 yaşa ulaştığında yanında birisi varken çevresindeki nesneler ile oynar. Fakat bu dönemde çocuk hala yanındaki ile pek iletişime geçmez. Sadece yanında biri varken de oyun oynama eylemini devam ettirir. 3 yaşından sonraki dönemde çocuk artık yavaş yavaş çevresiyle iletişime geçer. Tabii olarak bu iletişim onun oyunlarına da yansır. Mamafih, tek başına oynamaktan sıkılmaya başlar ve oyunlarında ikinci bir kişiye ihtiyaç duyar. Böylece oyun dönemine geçmiş olur.

Günümüz çocuklarının, bir yandan yaşadığımız çağın güçlükleriyle bireysel olarak başa çıkabilmeleri, diğer yandan da yaşadıkları toplumun varlığını sürdürebilmesinde yeni birer itici güç olmaları amaçlanıyorsa, verilen eğitimin

onlardaki yaratıcılık, kendine güven, inisiyatif alma, bağımsız düşünme, özdenetim ve sorun çözme potansiyellerini geliştirebilmesi gerekmektedir (Önder, 2016, s. 3).

Çocuklar, drama etkinliğini gerçekleştirirken onu oyuna benzetir. Bu benzetim sayesinde oyunlarda olduğu gibi drama etkinliğinde de tüm algıları açık olur ve pür dikkat odaklanır. Çocuğun, dramayı oyun ile ilişkilendirmesi bir kavramı, konuyu veya sosyal etkileşimi daha kolay algılamasını sağlayacaktır. Bir nevi çocuk güdülenip, eğlenip, öğrenecektir.

Yaratıcı drama çalışmalarının başlangıcını, çocukların kendi aralarında oynadıkları evcilik oyunları oluşturmaktadır. Bilindiği gibi evcilik oyunlarında, roller oracıkta paylaşılır, çocuklardan kimi anne, kimi baba, kimi de onların çocuğu oluverir (Önder, 2016, s. 24). Çocuğun anne karnından başlayan hareket etme ve daha sonra plansız, kuralsız, sonuç odaklı oyun oynama güdüsü, drama sayesinde planlı bir şekil alarak sonuçtan çok sürece önem veren bir hal alır. Oyun ve oyun benzeri etkinliklerde, dış dünyanın içselleştirilmesi kolaylaşır. Çocuk oyun sayesinde öğrenebildiğine göre oyun haline getirilmiş eğitim durumları ile çocuğa birçok konu, daha az zorlayarak, daha kolay öğretilir. Drama tekniğinin başarısı da buradan ileri gelir. Yani drama, çocuğa oyun yaşantısı sağlar.

Drama bir bakıma oyundur. Çocuk ve oyunun birbirine ne kadar çok yakışan iki olgu olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Çocuk, çevresiyle iletişim kurmaya başladığı andan itibaren oyun oynar ve bu oyunlar içinde hoşça vakit geçirip eğlenirken bir taraftan da hayatı tanır. Ancak drama da amaç çocuğu oyalamak, ona hoşça vakit geçirtmek, eğlendirmek değildir. Amaç söz konusu oyun sürecinde çocuğun kendini geliştirmesi bakımından yaşantılar yoluyla yeni öğrenimler kazanmasıdır (Sevinç, 2003, s. 145). Drama insan yaşamı boyunca süren bir eylem ve yaşama sanatıdır. Oyun, çocuğun enerjisini boşaltmada yardımcı olur ve çocuğun eğitimi ve kişilik özellikleri hakkında ipuçları verir. Drama sayesinde çocuk, çok sevdiği oyun etkinliği içinde yaşantısını tanıma ve uygulama fırsatı verir (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s 54). Oyun çocuğun kişisel tartımını bulması açısından temel yöntem olduğu için önemlidir. Birlikte oyun çocuğun kendi dışındaki çevreye olan ilişkisini geliştirir. Bu önce onun çevresini bilmesini, sonra da çevresine olan sorumluluk duygusunu geliştirir. Çocuk çevresiyle olan ilişkilerinde içtendir. Çocuk paylaşımının yanı sıra, bir içtenlik duygusu içinde güven kazanır (Nutku, 1998, s. 24).

Oyun, çocuğun kendine güven, kendini denetleme, çabuk karar verme, iş birliği yapma, doğruluk ve disiplin gibi kişisel ve toplumsal alışkanlıklar kazanmasında en etkili bir yöntemdir. Çocuklar oyun oynarken, diğer insanlarla iletişim kurmayı, gözlem, iş birliği yapmayı ve yardımlaşma duygularını geliştirebilir. Çocuk oyun yardımıyla, aile içindeki rolleri üstlenerek ve yaşayarak, görevleri, sorumlulukları, davranış biçimlerini ve kişiliklerini öğrenebilir, kendine uygun gördüklerini tekrarlayarak, pekiştirebilir (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 25). Oyun, çocuğun yaşamının doğal bir parçası olarak kabul edilir. Belli bir zaman süreci içinde ve belli bir anda yapılan çocuğun yaratıcılığını ortaya çıkaran, beceri kazandıran ve aynı zamanda eğlendiren bir tür yarışma olan oyunun en önemli iki işlevi, ‘toplumsallaşma’ ve ‘kişilik gelişimi’dir. Oyun sırasında izlenen çocuğun davranışları, ne tür bir ailenin eğitiminden geçtiğini, saldırganlığını, sevecenliğini, kısaca pek çok kişilik özelliğini ortaya koymaktadır. Oyunda görülen etkileşim ile toplumsal gerçeklikteki etkileşimin benzer olması, oyunun dramada kullanılmasına neden olmuştur (Adıgüzel, 2013, s. 45).

Çocukta girişkenlik, yaratıcılık ve doğallık oyunla geliştirilebilir. Okul eğitim ve öğretimi dünün bilgilerini öğretir, çocuğu geleceğe hazırlamak içindir. Oyun çocuğa geleceğin araştırılmasında tüm olasılıkları tanımak, büyüklerin kendisi için seçtiklerinin dışında tüm olasılıkları araştırma olanağı sağlar. Çocuk ilk ilişkilerini oyun yoluyla kurar ve oyunla, imgelenmeyle ilişkilerini geliştirir. Kendisi yeni oyunlar yaratır, bu yolla yaşamı, çevresini, keşfeder, tanır, bilgi edinir. Yaşamda ve oyunlardaki temel yapıların benzeşmesi, oyundaki etkileşim ile toplumsal gerçeklikteki etkileşim ve temel yapıların benzer olması oyunun eğitimde kullanılmasında başlıca etmen olmuştur. Oyun sürecindeki ve yaşam durumundaki bireyin bireyle giriştiği her doğrudan ilişki, etkileşim, iletişim bir dramatik andır. Bu dramatik anların, grup içi etkileşim süreçleri içinde yaratılması, bir eğitim çalışmasının temel yapısını teşkil eder. Oyun ve dramanın ortak yönleri aşağıdaki gibidir (Çalışkan ve Karadağ, 2008, s. 49):

- Her iki etkinlikte de başlangıç ve sonuç bölümü vardır.
- Her iki etkinlikte de belli kurallar ölçüsünde çocukların, özgürce hareket etmesini savunur.
- Drama ve Oyununda temelinde öykünme (taklit) yatar. Öğrenciler, toplumda gördükleri rolleri üstlenerek etkinlikleri gerçekleştirirler.

- Güven duyma, karar verme, iletişim kurma, oyun ve drama arasındaki ortak noktalar. Ayrıca drama ve oyunun özünde eğitsellik vardır. Belli davranışların kazandırılmasında onlardan yararlanılır.
- Oyunda ve dramada da çocuğun dikkat ve enerjisi etkinlik üzerine yoğunlaşır.

2.2.4. Drama ve Tiyatro

Tiyatro bir gösteri sanatıdır. Kavram olarak ise bugün bildiğimiz anlamda kullanılmaya başlanması beşinci yüzyıla kadar dayanmaktadır (Arıkan, 2011, s. 48). Seyirlik bir sanat olan tiyatro diğer sanat dallarından farklı olarak bir taraftan drama, diğer taraftan oyunculuk gibi göz zevkini canlandırıcı olanaklarıyla ikili bir durum yaratır. Dolayısı ile salt bir anlatım unsuru olan dramatik unsur oyunculuk ile vücut bulmuş olur (And, 2015, s. 9). Dramada ise katılımcıların hepsinin sürece aktif bir şekilde katılması söz konusudur. Katılanların kendi yaşantıları önemlidir. Çocuk tiyatro ve drama sayesinde kendi yaşantısını başkalarına aktarabilecektir. Tiyatro ve dramanın birbirinden ayrılan yönleri olsa da aslında iç içedir. Fakat şunu unutmamak gerekir ki ikisinde de temel amaç izleyiciyi eğlendirmek ve etkilemek olmamalı, çocuğu geliştirmek olmalıdır.

Tiyatro kelimesi Yunanca “theatron”dan gelmektedir (Kısakürek, 2016, s. 12). Tiyatro, birçok insanın, bir an böyle birbirini göremez halde bir noktaya bakıp, bir çerçeve içinde her gün yaşadığı hayattan bir parça gösteren bir sanat şeklidir (Kısakürek, 2016, s. 10). Yaratıcı dramanın temelinde tiyatro teknikleri ve tiyatro kuramları yatmaktadır. Diğer etkinliklerin tamamı bu temel üzerine geliştirilmektedir (Önder, 2016, s. 24). Tiyatro insanla birlikte var olmuştur. İlkel insan en başta birbiriyle anlaşabilmek, düşüncesini anlatabilmek için taklide başvurmuştur. Daha sonra doğaya karşı olan sevgilerini, korkularını dans ederek, birlikte hareket ederek dile getiren ilkel insanlar, inançlarına göre, kötü ruhları kovmak için otlardan ağaç kabuklarından yaptıkları maskelerle oyunlar oynamaya başlamışlardır. Bir yandan da günlük sorunların nedenlerini oyunlar oynayarak anlamaya çalışmışlardır (Adıgüzel, 2013, s. 233, 234).

Türk eğitim tarihinde okul tiyatrosu adından ilk olarak 1915 yılında çıkan “Mektep Temsillerinin Usul-i Tedrisi” başlığı ile Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan bir yönetmelikle söz edilmiştir. Çocuk ve tiyatro ilişkisini eğitsel ve kültürel bir zeminde ele alan bu yönetmeliğin ilk bölümünde tiyatro çalışmalarının eğitim ve öğretim ile ilişkisi, ikinci bölümde de tiyatro çalışmalarının nasıl yürütüleceğine ilişkin bilgiler sunulmaktadır (Adıgüzel, 2013, s. 197). Tiyatronun tüm bileşenlerinin eğitsel olarak önemi; çocuğun yaşamı tanınmasında ve kişiliğinin gelişmesinde okul tiyatrosunun bir araç olarak görülmesinde yatmaktadır (Adıgüzel, 2013, s. 263).

Eğitimde tiyatro çalışmaları, drama dersleri ve bir eğitim- öğretim yöntemi olarak “eğitimde yaratıcı drama” bütünselliği, bireyde çok yönlü kişilik gelişmesinin yanı sıra, yaratıcılık, öz güven, uyum, gözlem, duyarlılık, toplumsallık gibi insanı insan yapan özelliklerin gelişmesine de büyük olanaklar sağlamaktadır. Örgün ve yaygın eğitim olanakları içerisinde bir toplumda değişik kuşakların da böylesi bir eğitimden geçme olanakları olsa kendini başkalarının yerine koyma yöntemi ile iletişim kopukluklarına da büyük ölçüde çözüm bulunabilir (Adıgüzel, 2013, s. 225).

Günümüzün çocuğa yönelik oluşumlarından biri de hiç şüphesiz ki çocuk tiyatrolarıdır. Kültürel mirasların kuşaktan kuşağa aktarılmasında; toplumsal değişimin ve gelişimin gerçekleşmesinde, sanat ve kültür yönünden çağdaş, bedensel ve zihinsel açıdan sağlıklı, daha yaratıcı kuşakların yetiştirilmesinde çocuk tiyatroları önemli bir etkindir (Özertem, 1979, s. 1). Çocuk tiyatrosu, çocuğun kendinden başkasının da var olduğunu bilmesi ve onların neler yapabildiğini görebilmesi açısından önemlidir (Schinder, 2005, s. 7). Bu da çocuğun kuşaklar ötesine uzanmasında ve oradan kendi gelişimine katkıda bulunacak her türlü kültürel öğeyi almasında kolaylık sağlayacaktır.

Drama, çocukların tecrübe etmeleri ve keşfetmeleri için doğal ve erişilebilir bir ortam önerir. Bu süreçte, çocuklar anlamak ve yapmak için bedenlerini, seslerini kullanırlar. Hepsinden önemlisi drama çocukların okulda merak uyandıran, faydalı ve eğlenceli deneyimler yaşamalarını sağlar (Erdoğan, 2010, s. 4). Dramanın günümüzde gitgide daha büyük bir önem kazanmasının günümüz insanının sanat tüketicisi olarak görülmekten ve böyle ele alınmaktan ve kullanılmaktan yakınmasına da bağlıdır. Drama bir disiplindir. Dramada, bir konuyu düz yazıyla ifade etmek yerine rol oynama tekniğiyle yaşama geçirmek olanaklıdır. Dramayı bilen bir insan, kendi iç dünyasını, içindeki çatışmaları, huzursuzluklarını, yanlışlarını görebilir. Kendi iç dünyasını

görebilen bu insan tiyatroya gittiğinde başka insanların yaşamını bir rol süreci içerisinde izler. Birey, rol oynama sırasında, kendini her türlü varlığın yerine koyabilir eleştiri ve özeleştirici kültürünü kazanabilir. Rol oynayan birey kendini kişilerin yerine koyarak onların duygu ve düşünce dünyalarını daha iyi anlar ve böylece empati kültürü gelişmeye başlar. Kişi rol oynarken olayları ve durumları daha gerçekçi bir gözle görebilme şansını yakalar. Daha önce sadece düşünsel düzeyde değerlendirdiği bir konuyu drama yönteminde bizzat yaşayarak değerlendirebilir (Adıgüzel, 2013, s. 226).

2.2.5. Drama ve Özdeşleşim

Her insanın dünyası, gözleriyle görülen, kulaklarıyla duyulan bir dünyadır. Bu dünyayı algılamaya çalışırken ve dolayısıyla da yaratılmış her türlü objeyi temaşa eden insan, karşısında yalnızlığını giderecek bir obje arar. Bu ihtiyaç, algılanan şeylerin niteliği gereği aslında dünyaya has özellikler barındırır. İnsan, aslında kendini “sanatın yalanına” teslim ettiği zaman, dünyanın acımasızlığına karşı kendince sağlam olduğuna inandığı bir tutanak noktası edinir. Zaten insan bu sayede yorumlanan bir dünyaya, kendi yorumuyla katılır (Anar, 2014, s. 28). İnsan, çeşitli objelerle arasında bir özdeşlik ilgisi kurarak kendisine ait duyguları objeye yükler, onunla tek bir bedeni paylaşıyormuş gibi özdeşleşir, hülâsa objeyle tek bir beden halini alır (Kobyas, 2012, s. 193). Bu sayede dışındaki objenin ortaya çıkardığı bir his, sanki insanın ruhuna ve bedenine “hulul” ederek onun içini işgal eder, içinde estetik tebeddül ve tahavvüller oluşur. Objeye insanın içine dâhil olduktan sonra süje onunla “hemhal” olur, bu sayede de obje sanki insanın ruhuna bir süreliğine bitişir. Bu yüzden insan ancak ve ancak kendini tam ve mükemmel surette temaşa ettiği şeye verebildiğinde özdeşleşim (Einfühlung) başlar (Anar, 2014, s. 63). Özdeşleşim, günlük yaşamda da sık sık karşılaştığımız, yaşadığımız bir duygu türüdür. İnsan kendini çevreleyen nesnelerle ilgi içindedir (Karagöz, 2005, s. 167). Bu ilgi kimi zaman özel türden bir duygu ilgisi niteliği elde eder. Böylece nesneler ile aramızda duygusalığa dayalı, nesnelerle bir özdeş olma süreci doğar. Bu süreç nesnelerle aramızda bir duygu birliği yaratarak bizim nesnelere duygusalılık yüklememizle oluşur. Bunun sonucunda nesneler tıpkı insanlar gibi duygusal bir canlılık kazanır. Söz gelişi, dalgacı bir denize bakıp, “azgın, coşkun deniz; yalçın kayalı dağ doruklarına bakıp mağrur dağ başları” deriz. Nesnelere yüklemiş olduğumuz bu nitelikler azgınlık, coşkunluk, mağrurluk vb. bütün bunlar bize ait, bizim

ruhsal yaşamımıza ait niteliklerdir. Biz bu nitelikleri dağa, denize yükleriz. Biz kendi ruhsal – duygusal yaşamımızla bizim dışımızda bulunan bu nesneler arasında içten bir ilgi kurar, duygularımızda bulduğumuz, coşkunluk, mağrurluk gibi nitelikleri nesnelere aktarır ve sonra sanki bu nesneler, bu niteliklere sahipmiş gibi onlar bize ait bu nitelikler içinde kavrar ve yaşarız. İşte nesnelerle böyle duygusal bir özdeşlik ilgisi kurmaya özdeşleyim (Einfuhlung, Emphaty) denir (Tunalı, 1996, s. 40-41).

Victor Basch'a göre özdeşleyim; “Bedii murakabe başladı mı muhitimizdeki manzarayı kendi ruhumuz zannederiz. Bu ağaçlar mağrur ve dik, göklere yükselen bizim fikirlerimizdir. Kuşların sayhası, şehir hayatının miskin, münasebet ve mecburiyetlerinden ve çirkin meşguliyetlerinden kurtulmuş ruhumuzun bir nağmesidir. Şu çayırların dalgalarıyla taze çimenler arasında akan biziz. Cevheri bol ruhumuzun sayısız tenasühleri sayesinde membalarla coştukları, kanatlı ‘virtuose’larla terennüm ettikten ve yapraklarla titredikten sonra şebnemlerle ağlayan biziz. Fırtınalarla uğuldayan biz ve akıbet topraklardan, semaların asude ve mehip kubbesine yükselen biziz” (Arar, 2014, s. 63). Volkelt özdeşleyimi ikiye ayırır. Birincisi, insanın öbür insanlarla ve sanat yapıtlarıyla olan ilgisinde ortaya çıkan ruhsal-duygusal ortaklık fenomenidir. Burada insanlarla veya diğer sanat eserleriyle kuracağımız ortak duygudaşlık ilgisi J. Volkelt'e göre asıl özdeşleyim olgusunu oluşturur. Algılanan şey ile onda bir ruh durumu olarak özdeşleyimlenen şey arasında bir uyum söz konusudur. İkinci bir tür özdeşleyimde ise Volkelt, algılanan şey ile özdeşleyimlenen şey arasında daima bir aralık, kapanmayan bir yarık bulunduğunu ve burada artık bir uyum ve örtüşmenin söz konusu olmadığını belirtir. (Örnek, bir çınar ağacı karşısında duyduğumuz yücelik duygusu, eski bir ev karşısında duyduğumuz eziklik duygusu vs.) Bu tür özdeşleyimi asıl özdeşleyimden ayırır ve adını da ‘ruhsal- sembolik’ özdeşleyim koyar (Tunalı, 1996, s. 42).

Çocuk, drama etkinlikleri içinde kendini ve çevresini, çevresindeki insanları daha iyi tanır. Böylece çocuğun özdeşleyim kurma becerisi gelişir ve çevresindeki diğer bireyleri ve olayları anlaması kolaylaşır.

2.3. Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi

Çocuğun kültürel gelişiminde ve kültürel kimlik kazanmasında eğitimin katkısı tartışılmaz, ancak bu eğitim esnasında seçilen yöntemler ve teknikler her an tartışmaya

ve gelişmeye açık olmalıdır. Seçilen yöntem hem çocuğun iç dünyasını yansıtmalı hem yaşamına değmeli hem de öğrenecekleri konuyu evrenle ilintili hale getirebilmelidir. Ulusal ve kültürel kimliğin korunması, dilin zenginliğini yansıtmaları, toplumun yaşam biçimini, gelenek, görenek ve inançlarını kısaca maddi ve manevi kültürünün taşıyıcısı olması, dile esneklik kıvraklık katması deyimlerin hayatımızdaki önemini ve kalıcı olması gerektiğini göstermektedir. Eğitimde artık yalnızca bilme ve öğrenme değil, bildiklerini ve öğrendiklerini etkili bir biçimde anlatma becerisinin kazandırılması amaçlanmaktadır. Millî kültüre yapılacak olan en önemli katkılardan biri de geçmişten gelen dil hazinesinin yeni nesli oluşturacak çocuklara aktarılması (Adıgüzel, 2016, s. 5) ve aktarılan bilgilerin çocuklar tarafından kullanılmasının sağlanmasıdır. Bu bilgilerin öğretileceği en uygun dönem çocuğun soyut işlemler dönemine geçtiği ikinci kademedir.

Deyimler geçmişle günümüz arasında organik bir bağ kurarlar. Çocuk kimliğini kendi başına değil çevresiyle ilişkilendirip zenginleştirdikçe bu bağı bir sonraki nesle taşıyabilir. Diğer türlü oluşacak yapay bağ kültür aktarımının sadece kitaplardaki bilgi ile sınırlı kalmasına neden olacak ve hayata aktarım sekteye uğrayacaktır. Bu bağı sayfalara mahkûm olmaktan kurtaracak ve hayata aktaracak drama yöntemiyle birlikte, yaşantılar günümüzün modası haline gelen yabancı sözcüklerle ifade etme çabasıyla kurtulup dilin zenginliğini yansıtan deyimlerle aktarılacaktır. Deyimler günlük dilimizin vazgeçilmezi, sözümüzün süsü, uzun anlatımların özü, etkili ifadenin membasıdır. Bu membadan yararlanırken deyimlerin soyut ve mecaz olma özelliğini göz önünde bulundurmak, deyimleri öğretirken çocuğun bütün gelişim alanlarına hitap edecek yöntemi bulmak ve uygulamak gerekir. Bu noktada hayal gücünü besleyecek, aktif katılımını destekleyecek, kendi inisiyatifini kullanmasına olanak sağlayacak, üretim ve yaratıcılığını tetikleyecek, öz güvenini geliştirecek, esnek ve doğaçlama hareket etmesini sağlayacak, taklit yeteneğini arttırıp özdeşleşim duygusunu geliştirecek ve kendisine kendisini tanıtmaya imkânı sağlayacak bir yöntem olan drama devreye girmelidir. Çocuğun soyut işlemler döneminde olması düz anlatım tekniğiyle deyimleri anlamlandıracağı anlamına gelmemektedir.

Öğretmen bu süreçte aktif katılmaktan ziyade pasif, kontrol edici noktada kalarak çocuğun aktif öğrenme sürecine katılmasına yardım etmelidir. Öğretmenin, öğrenciyi aktif hale getireceği, öğrenme sürecini gözlemleyeceği en önemli yöntem dramadır. Bu

yöntem sayesinde hem aktif katılım sağlanacak hem de eğlenirken öğrenme gerçekleşecektir. Çocuğun öğrenirken eğlenmesi, öğrenme sürecinden keyif alması kalıcılık için temel şartlardan biridir. Elbette asıl kastedilen iyimserlik ve neşe adına kusursuz bir dünya yanılması yaratmak; gerçek yaşama adapte etmek isterken, yarının dünyasında gafil bırakmak değildir. Dramanın yapısındaki esnekliği hayata karşı da yansıtmayı sağlamaktır.

Değişen toplum yapımız ve anlayışımız ile birlikte ayakları üzerinde duramayan, kendi kararlarını alamayan, gelecek planları yapamayan bireyler ortaya çıkmıştır. Çocuklar her şeyi anne-babaya veya kendisine yakın hissettiği birine danışmaktadır. Elbette birey çevresine kayıtsız kalmamalı, soru sormalı ve yakınlarıyla paylaşımlarda bulunmalıdır. Altını çizmek istediğimiz şey artık çocukların özgürce kendi kararlarını verememeleri, kendi benliklerini oluşturamamalarıdır. Çocukların özgürleşmesi, kendine güveninin gelmesi, farkındalığının ortaya çıkarılması ve damarlarındaki asil kanı tanınması noktasında drama paha biçilmez bir yöntemdir. Eğitici drama etkinliklerinin oyuna benzer niteliklerinden dolayı kullanılan bir olay, öykü, konu, kavram, nesne ya da rolün taklit edilerek canlandırılmasını sağladığı için çocukların hayatı tanıyarak kendilerine olan güvenleri gelişir (Önder, 2016, s. 5). Drama etkinliklerini yaparken en önemli unsurlardan biri de eğitici drama etkinlikleri ile çocuklara kazandırılacak becerilerin göz önüne alınmasıdır. Etkinliğin niteliğine göre, çocuklara gerekli becerilerin kazandırılması gerekmektedir (Çalışkan ve Karadağ, 2014, s. 123).

Çağımızın hastalığı olan cevap odaklı olma, bilgiye kısa sürede ulaşmanın verdiği rahatlıkla bilgiyi hayata aktarmadan unutma ve süreç değil sonuç odaklı olma sorunlarına çözüm dramın işlevindeki nitelikte gizlidir. Dramanın görevi gerçeği basitçe taklit etmek veya resmetmek değil, gerçekliği tüm yönleriyle oyun içinde açmak, keşfetmek, hayatının bir parçası haline getirerek insanı insana insanla anlatmaktır. Drama çocuğun toplumda üstleneceği rolleri kavraması açısından da önemlidir. Drama sayesinde öğrenci; bir işin üstesinden gelme başarısını, grup bilincini, sorumluluk, paylaşma ve bu sorumluluğu yerine getirmenin önemini de kavramış olur. Yani, drama ve sahne çalışmaları çok yönlü bir sosyalleşme işidir (Yalçın ve Aytaş, 2005, s. 36). Şöyle ki uzun yıllardan beri ülkemizde büyük bir iç göç meydana gelmektedir. Her ne kadar aynı havayı teneffüs ediyor olsak, aynı folklorik yapıya

sahip olsak, aynı dili konuşsak da ana materyal insan olunca temelde birçok farklılık vardır. Bu yüzden çeşitli bölgelerden bir araya gelen çocukların birbirlerini tanımaları ve somut bir ürün ortaya koymaları için drama en etkili yoldur. Bu sayede bireyler kaynaşacak ve toplum bilinci oluşacaktır.

Eğitimde drama ve oyun, eğitim yaşantısı için yaşayarak öğrenme seçeneğini sağlamada önemli bir rol üstlenmektedir. Çocuk, drama etkinliğini genellikle oyun olarak algılar ve böyle algıladığı için dikkatini ve enerjisini tıpkı oyun sırasında olduğu gibi yaptığı etkinlik üzerinde yoğunlaştırır. Hikâyesi olan deyimler ve bu deyimlerin çıkış noktalarında kültürün farklı öğelerinin ve toplumun değişik kesimlerine ait tiplerin yer aldığı görülür. Bu tipler, asker, bakkal, dilenci, derviş, göçebenin biri, memur, tüccar vb. olabilir (Sinan, 2015, s. 41). Böylece çocuk hem oynamış hem de birçok kavram, konu ve sosyal davranışları daha etkili öğrenme şansını elde etmiş olur. Çocukların oynadıkları oyunların birçoğu dramatik niteliktedir. Örneğin, onların kendi yaşantılarındaki durumları oynamaları, bir başkasını canlandırarak rol yapmaları, kılık değiştirmeleri dramatik oyunlardır. Bu tür dramatik oyunlar çocukların dünyayı anlayabilmesi, toplumun içindeki yerini bulması, her türlü değişimde seçimini yapması açısından önemli bir yere sahiptir. Oyuna benzer etkinlikler, eğitici drama sayesinde eğitimin daha az sıkıcı, dolayısıyla daha etkili olmasını sağlar. Çocuk oyun ve drama sırasında kendini tüm benliğiyle konuya ya da yapmakta olduğu etkinliğe verir. Çocuk oyun ve drama sayesinde ‘benmerkezci’ bir yapıdan, ‘veren-alan’, ‘paylaşan’ insan olmaya ve böylece gerçek yaşam rollerini güçlü bir şekilde içselleştirmeye başlar.

Eğitimde drama veya yaratıcı drama alanlarının temel amaçları, bireydeki tüm bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranış alanlarını geliştirmektir. Bu durum bile eğitimin geniş bir alanını kapsar ve yaşamda eğitimle ilgili eğitici olmayan, bir eylem ya da etkinliğin bulunmadığını gösterir. Özetle eğitici ve eğitsel olmayan bir dramadan söz edilemez, zira tüm drama yaşantıları eğitseldir, eğitimle ilgilidir. Bunların en başında yaratıcılık olmak üzere, kendini tanıma, iletişim becerilerini artırma, demokratik tutum veya davranış geliştirme, empati becerisini, dil ve sözel becerilerini geliştirmek gelir (Adıgüzel, 2013, s. 49).

Sonuç olarak; çocuğun oyun sayesinde öğrenebildiği ortada olduğuna göre, oyun haline getirilmiş eğitim durumlarıyla çocuğa birçok konuyu daha az zorlanarak, daha kolay ve eğlendirerek öğretmek mümkündür. Drama yönteminin başarısı da buradan

gelmektedir. Çünkü drama çocuğa o çok sevdiği oyun etkinliği içinde yaşantısını tanıma ve uygulama fırsatı verir (Adıgüzel, 2013, s. 46). Çocukları yaşadıkları dünyanın realitelerinden koparıp onlara salt bilgi aşılama ve sonrasında sonuç odaklı sınavlarla kazanımları sınamak günümüz çağdaş eğitiminin amaçlarını yansıtmamaktadır. Dramanın özünde doğaçlama vardır. Bu durum uygulamaya yönelik çalışmaların kıtlığının bir sebebi olabilir. Drama süreci, drama liderinin yani öğretmenin yetenek, tecrübe ve bilgi birikimiyle çok yakından ilişkilidir (Girgin, 2015, s. 5). Dramanın sonuç odaklı değil, süreç odaklı olması çocuğa kazandırılması gereken birçok kazanımın bu süreç esnasında gözlenmesine imkân sağlamaktadır. Bu süreç esnasında kurallara uymayı ve belirli bir disiplin içinde düşünmeyi öğrenen çocuk, toplumsal rolleri kavrayacak, kendini ifade edip sorumluluk duygusunu geliştirecek, ödül ve cezaya odaklanmadan başarı duygusunu tadacak, yeteneklerini geliştirerek karar verme ve sonuçlarına katlanmayı öğrenecektir.

Çalışmada görev alan öğrenciler, etkinlik süreci boyunca çalışmaya konu olan hikâyesi olan deyimleri, ders etkinlikleri çerçevesince drama metni hâline getirmiştir (Ek 1).

2.4. Türkçe Öğretim Programında Deyimlerin Yeri

Eğitim, bireyin içerisine doğduğu kültürel değerler başta olmak üzere, yetenek, beceri, tutum, estetik, duyarlılık ve olumlu davranışlar kazanılmasını içeren bir süreçtir. Bireyin yaşamında eğitim süreci ile meydana gelen değişimin kalıcı hâle gelmesi ve bireyin dünyadaki değişime ayak uydurabilmesi, günümüz eğitim sistemlerinin temel belirleyicileri olarak kabul edilmektedir. Eğitim süreci ile kazanılan beceriler, bireyin yaşam standartlarının gelişmesinin yanı sıra ülkelerin küresel rekabet kapasitelerine ve demokratik gelişimlerine de önemli katkılarda bulunmaktadır. Günümüzün sosyal ve ekonomik koşullarında aktif rol oynayabilecek bireyler yetiştirebilmek, eğitim sistemlerinin uluslararası alanda rekabet edebilirliği ile doğrudan ilişkilendirilmesi, ülkeleri öğrencilerini sorumluluk sahibi, eleştirel düşünebilen, problem çözme ve karar verme becerileri yüksek bireyler olarak hayata hazırlamaya imkân sağlayan bir eğitim modeli arayışına itmektedir.

Değişen ve gelişen dünyada, bireylerin ana dilimiz olan Türkçede yetkinleşmeleri; onların düşünen, duyarlı bireyler olmalarını sağlayan etkenlerden

biridir. Bir dilde yetkinleşmek demek, dildeki anlama becerileri olan dinleme ve okuma ile anlatma becerileri olan konuşma ve yazmayı etkili bir şekilde kullanabilmek demektir. Bu kapsamda dildeki sözcük, deyim, kalıp söz vb. söz varlığı unsurları ile cümle yapılarını bilmek ve doğru kullanmak önemlidir. Okullarımızdaki Türkçe derslerinin en temel amaçlarından biri de çocuklarımızın bu açıdan gelişmelerini sağlamak ve yaşadıkları toplum içinde iyi iletişim kurabilen bireyler olmaları hususunda sağlam bir altyapı oluşturmalarını temin etmektir (Şirin vd. 2016, s. 1).

Öğrencilere iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıkları kazandırmayı amaçlayan eğitim, bu yönüyle değerlerle şekillenmiş bir etkinliktir. Bu bağlamda okullardaki değer eğitiminin amaçlarından biri öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Bunun için bireyin çok yönlü gelişmesi önem taşımaktadır.

Günümüz demokratik toplumlarında, akademik başarı kadar, insan ilişkilerini düzenleyen pek çok değer giderek daha fazla öne çıkmaktadır. Millî, manevi ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve bunları içselleştirerek davranışa dönüştüren bireyler yetiştirmede aile, toplum ve medyanın yanı sıra öğretim programlarının da önemli bir etkisi bulunmaktadır. Öğretim programlarında derslerin doğasına uygun olarak kazanımlar içinde yer alan değer ifadeleri, öğrencilere hissettirilerek ve yaşantısal hâle getirilerek örtük bir biçimde kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu doğrultuda kazanımların gerçekleştirilmesinin değerlerin kazanılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenin değerler eğitimine ilişkin farkındalığının yanı sıra yeterliliği ve becerisi bu süreçte büyük önem taşımaktadır. Değerlerin kazanılma sürecinde rehber olan öğretmen, öğretim programında yer verilen bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra neyin iyi ve doğru olduğunu model olarak ve etkinlikler yoluyla sunabilmelidir

İyi bir eğitimin yolu bireysel farklılıkları dikkate almaktan geçmektedir. Öğrencilerin öğrenmeye karşı doğal yetenek, ilgi, eğilim, isteklerinin yanı sıra ailedeki yetiştirme süreçleri, ekonomik durumları, etnik kökenleri, cinsiyetleri ve benzeri birçok durumları farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılıkların doğuştan mı getirildiği yoksa sonradan mı kazanıldığı önemli değildir. Önemli olan nokta, bu farklılıklar dikkate alınmadan yapılacak eğitimin beklenen sonucu getirmeyeceğidir.

Türk millî eğitim sisteminin temel hedefleri arasında öğrencileri sağlıklı, mutlu bir şekilde hayata hazırlamak, iyi insan ve iyi vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri, değer, tutum, davranış ve alışkanlıklarla donatmaktır. Bu bağlamda değerlerin eğitim süreci içerisinde kazandırılması ve yeni nesillere aktarılması hedeflere ulaşmada ve kültürel devamlılık açısından da son derece önem taşımaktadır.

İş birliğine dayalı öğrenme, iş birliğini ve iletişimi temel alır. Farklılıklara saygı gösterilmesine, farklılıkların zenginlik olarak algılanmasına, düşüncelerin daha rahat paylaşılmasına ve nihayetinde yeni fikirlerin oluşmasına ortam hazırlar. Bu bağlamda öğretim programları; bireyi topluma, toplumu da bireye feda etmeyen, kişi hak ve hürriyetine saygılı, uzlaşmacı bireyler yetiştirmek üzerine temellendirilmiştir. Bu anlayışla bireyin sahip olduğu tüm yeterlilikleri potansiyeli ölçüsünde mümkün olduğu kadar geliştirmesine fırsat verecek; bireyin aklını ve duygularını sağlıklı şekilde işletebilmesi için gerekli olan bilgi, beceri ve anlayışı kazandırabilecek bir tasarım dikkate alınmıştır. Sosyal beceriler başkaları ve çevreyle olumlu etkileşimi destekleyen davranışlardır. Bu beceriler içerisinde başkalarının duygularını anlama, grup etkinliklerinde yer alma, cömertlik, yardımseverlik, başkalarıyla iletişimde bulunma, müzakere etme, sorun çözme ve benzerleri yer alır. Burada önemli olan, kendisiyle ve toplumuyla uyum içinde, sorumluluklarını bilen ve gereğini yerine getirebilen, bir yandan millî, diğer yandan da evrensel değerleri içselleştirmiş öz güven sahibi bireyler yetiştirmektir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin (MEB, 2017, s. 9);

- Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
- Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,

- Duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
- Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
- Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

Tablo 2.1. İlk ve Orta Okul Türkçe Dersi Öğretim Programında Deyim, Atasözü ve Özdeyiş Öğretimi İçeren Kazanımlar

	DEYİM	ATASÖZÜ	ÖZDEYİŞ
T.3.3.7. Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder.	+	+	
T.4.3.11. Deyim ve atasözlerinin metnin anlamına katkısını kavrar.	+	+	
T.5.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	+	+	
T.5.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	+	+	
T.5.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.	+	+	+
T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	+	+	
T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	+	+	
T.6.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.	+	+	+
T.7.3.5. Bağlamdan hareketle bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	+	+	
T.7.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	+	+	
T.7.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.	+	+	+
T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	+	+	
T.8.3.6. Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler.	+	+	+
T.8.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.	+	+	+

Kaynak: MEB Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2017.

Kültürümüzün ve sözlü edebiyatımızın zengin içeriği ile öne çıkan ürünleri arasında bulunan deyim, atasözü ve özdeyişler, ilkökul ve ortaokul Türkçe Öğretim Programında Türkçenin temel dil becerileri olan okuma, konuşma, dinleme ve yazma becerilerinin kazandırılmasında kullanılmaktadır. Çoğunlukla mecazi anlamlar taşıyan, kesin yargı ifade etmeyen deyimler, bilgece düşünce ve öğütler içeren, gözleme ve yaşanmışlıklara dayanan kesin yargıları içeren atasözleri, genellikle söyleneni bilinen, birkaç kelime ile geniş bir anlatım yapılabilen özdeyişler, konuşma diline akıcılık katmaları, geçmişten gelen bilgi birikimle önemli kültürel miraslar olmaları, dilimizin özelliklerini ince bir şekilde yansıtmaları gibi sebeplerden dolayı çocuklara temel dil becerilerini kazandırmak amacıyla ilk ve ortaokul Türkçe eğitim programına dahil edilmektedirler.

2.5. Konu ile İlgili Araştırmalar

Yapılan literatür taramasında, konu ile bağlantısı olan çalışmalara ulaşılmıştır.

Özbay, M. ve Akdağ, E. (2013) “Deyimlerin Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Etkisi” adlı çalışmalarında deyimlerin öğretilmesinde aktif öğrenmeyle geleneksel öğrenme sürecini karşılaştırarak incelemişlerdir.

21. yüzyıl, aynı zamanda, küresel boyutta bilgi alışverişinin hızlandığı, bilmekten çok bilgiye ulaşabilmenin ve onu kullanabilmenin önem kazandığı yüzyıldır. ‘İletişim çağı çocukları’ için bilgiye ulaşabilmek artık son derece basit ve hızlıdır. Günümüzde eğitim, okulun tekelinden çıkarak yaşamın her alanına ve anına yayılmaya başlamıştır. Bilgi sağanağı altındaki öğrenci, ‘neyi’, ‘nasıl’ ve ‘ne ölçüde’ öğreneceği, bilgiyi hayatında nasıl kullanacağı, farklı problemler karşısında ne tür çözüm yolları geliştirebileceği konusunda bağımsız karar verebilme donanımlarıyla yetişmelidir. Bilgiye ulaşmanın ve onu kullanmanın her aşamasında artık öğrenci ‘aktif’ tir (Özbay ve Akdağ, 2013, s. 46-54).

Ömer Tuğrul KARA (2014), “Türkçe Eğitiminde Drama Yönteminin Kullanılması Üzerine Bir Kaynakça Denemesi” isimli çalışmasında bibliyografyalar; kitap, tez, makale, bildiri olmak üzere dört temel başlık altında incelemiştir. Bu çalışmasıyla var olan bir eksikliği gidermek istediğini belirtmiştir (Kara, 2014b, s. 277). Yine Ömer Tuğrul KARA (2010) tarafından hazırlanan “Dramayla Öykü Oluşturma

Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretimine Etkisi” adlı doktora tezinde de çalışmamızla ilgili olduğunu düşündüğümüz başlıklar içerir. Çalışmanın ikinci bölümünde drama kavramı ve Türkçe eğitimindeki yeriyle ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir (Kara, 2010, s. v).

Ömer Tuğrul Kara (2013), “Drama Lideri Olarak Türkçe Öğretmeni” isimli çalışmasıyla Türkçenin bir bilgi değil bir beceri dersi olduğunu vurgulamış ve beceriye dayalı bir dersin ezbere dayalı öğretmen merkezli olmasının kabul edilemeyeceğinden söz etmiştir. Ve öğretmenlerin bu alanda iyi eğitilmeleri üzerinde durmuştur. Okullarda liderlik vasfını taşıyacak en önemli figür öğrencilerle sürekli iletişim halindeki öğretmenlerdir. Öğretmenlerin söyledikleri ve yaptıkları tüm çevresini etkiler. Hatta toplumun kültürel yapısının değişmesinde de büyük rol oynayabilirler. Dolayısıyla liderlik vasfını üzerinde taşıyacak olan en önemli grup öğretmenlerdir (Kara, 2014a, s. 343).

H. Ömer ADIGÜZEL (2006), “Yaratıcı Drama Kavramı Bileşenleri ve Aşamaları” adlı makalesinde dramayı tüm yönleriyle incelemiştir. Yine Ö. ADIGÜZEL bu çalışmada yaratıcı drama alanının özellikle tiyatro alanından farklı ancak ilişkili olarak çeşitli bileşenlerden oluştuğundan ve bu bileşenlerin aynı zamanda yaratıcı dramanın tanımını da oluşturduğunu ifade eder. Buna göre eğitimde yaratıcı drama, her hangi bir konuyu, doğaçlama, rol oynama gibi tekniklerden yararlanarak, bir grupla ve grup üyelerinin birikimlerinden, yaşantılarından yola çıkarak canlandırmalar yapmaktır.

Sedat MADEN (2010), “Türkçe Öğretiminde Drama Yönteminin Gerekliliği” adlı çalışmada dramanın Türkçe öğretimindeki etkisini incelemiştir. Çocukluk döneminde sembollere dayalı ve nesneler dünyasına yaklaşan dili, en iyi öğretme ortamı doğal ortamlardır. Doğal ortamlar için oyunlar çok önemlidir. Çocuk oyun esnasında rahat ve iletişime daha açıktır. Eğitimde drama, oyuna benzeyen doğal ortamlarda dil gelişimi için çocuğa katkı sağlayabilir. Çocuk, dramanın öğretim sürecine soktuğu oyunsu mekânda istediği hayatı yaşar ve doğru davranışlara deneyerek ulaşır (Maden, 2010, s. 503).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada inceleme ve gözlemlene model kullanılmıştır. Hazırlanan 41 deyim için alanında uzman 11 kişinin görüşü alınarak on adet hikâyesi olan deyimlerin drama yöntemiyle öğretilmesinin öğrenmeye etkisi araştırılmıştır. Araştırmamızda deney grubuna ön-test, son-test ve kalıcılık testi uygulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni

Söz konusu araştırmanın evrenini Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat Merkezi drama sınıfı öğrencileri oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Örnekleme

Çalışma, Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat Merkezi drama sınıfında yer alan 10-12 yaş aralığındaki 20 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Veriyi çeşitli şekillerde açıklamak mümkündür. Değişkenle ilgili denek ya da objenin değerine veri denir. Veriler toplanmış veya kayıt edilmiş bilgiler, gözlemler veya durumlardır (Uzuner ve Özten Anay, 2014, s. 79).

Süreç içerisinde anket, başarı testi, fotoğraflar, video kaydı, veli izin belgesi, idari izin belgesi kullanılmıştır.

3.4.1. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmamızın modeli “Tek Gruplu Ön ve Son-Test Modeli” olarak gerçekleştirilmiştir. Hikâyesi olan deyimlerin öğretilmesinde drama yöntemi etkinliklerinin, öğrencilerin başarısına olan etkisini belirlemek amacıyla başarı testi uygulanmıştır. 41 deyim üzerinden alanında uzman kişilere uygulanan anket sonrası hikâyesi olan 10 deyim seçilmiştir. Seçilen bu deyimlerin yer aldığı çoktan seçmeli bir test geliştirilmiştir. Hazırlanan test soruları, danışmanımın ve bu alanda uzman kişilerin

görüşleri ve uyarıları doğrultusunda düzeltilmiş ve böylece ön uygulama testine son hali verilmiştir. Ön-testte 10 soru yer almaktadır. Başarı testinin güvenilirliği ve geçerliliği için Görgü Ortaokulunda öğrenim gören 80 öğrenci üzerinde ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama testi analizi çalışmamız içerisinde tablo halinde mevcuttur.

DEYİMLER

Deyim	Az uygundur	Uygundur	Uygun değildir
Adam olmak	4 (%36,4)	7 (%63,6)	0(%0,0)
Ağızındaki baklayı çıkarmak	3(%27,3)	8(%72,7)	0(%0,0)
Aklı kesmek	5(%45,5)	6(%54,5)	0(%0,0)
Aslan payı	1(%9,1)	9(%81,8)	1(%9,1)
Ateş pahası	4(%36,4)	7(%63,6)	0(%0,0)
Atı alan Üsküdar'ı geçti	1(%9,1)	10(%90,9)	0(%0,0)
Avucunu yalamak	2(%18,2)	8(72,7%)	1(%9,1)
Ayıkla pirincin taşını	1(%9,1)	10(%90,9)	0(%0,0)
Bal gibi olur	2(%18,2)	9(%81,8)	0(%0,0)
Bindiği dalı kesmek	2(%18,2)	9(%81,8)	0(%0,0)
Bir sıçradın çekirge, iki sıçradın çekirge	4(%36,4)	7(%63,6)	0(%0,0)
Bu yaşta bu zekâ	2(%18,2)	8(%72,7)	1(%9,1)
Bülbül kesilmek	0(%0,0)	11(%100,0)	0(%0,0)
Dimyat'a pirince giderken eldeki bulgurdan olmak	2(%18,2)	8(%72,7)	1(%9,1)
Dokuz doğurmak	3(%27,3)	8(%72,7)	0(%0,0)
Eski çamlar bardak oldu	2(%18,2)	7(%63,6)	2(%18,2)
Eski hamam eski tas	2(%18,2)	9(%81,8)	0(%0,0)
Fincancı katırlarını ürkütmek	2(%18,2)	6(%54,5)	3(%27,3)
Gemisini yürütmek	3(%27,3)	7(%63,6)	1(%9,1)
Gün doğmadan neler doğar	0(%0,0)	11(%100,0)	0(%0,0)
Hoşafın yağı kesildi	3(%27,3)	7(%63,6)	1(%9,1)
İfadesini almak	2(%18,2)	9(%81,8)	0(%0,0)
İnsan kuş misali	3(%27,3)	6(%54,5)	2(%18,2)
Kambersiz düğün olur mu?	1(%9,1)	10(%90,9)	0(%0,0)
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu	1(%9,1)	10(%90,9)	0(%0,0)
Kel başa şimşir tarak	2(%18,2)	8(%72,7)	1(%9,1)
Kendin gideceğine ünün gitsin	5(%45,5)	5(%45,5)	1(%9,1)
Kırk dereden su getirmek	1(%9,1)	10(%90,9)	0(%0,0)
Kuyruk acısı	5(%45,5)	6(%54,5)	0(%0,0)
Mürekkep yalamak	1(%9,1)	9(%81,8)	1(%9,1)
Pabucu dama atılmak	1(%9,1)	10(%90,9)	0(%0,0)
Püf noktası	3(%27,3)	8(%72,7)	0(%0,0)
Sabrı taşmak	2(%18,2)	8(%72,7)	1(%9,1)
Sarı çizmeli Mehmet Ağa	3(%27,3)	7(%63,6)	1(%9,1)
Sırtı yere gelmek	4(%36,4)	7(%63,6)	0(%0,0)
Suya götürüp, susuz getirmek	2(%18,2)	8(%72,7)	1(%9,1)
Tası tarağı toplamak	1(%9,1)	10(%90,9)	0(%0,0)
Tereciye tere satmak	2(%18,2)	9(%81,8)	0(%0,0)
Tuzluya mal olmak	0(%0,0)	10(%90,9)	1(%9,1)
Vermeyince Mabut neylesin Mahmut	3(%27,3)	7(%63,6)	1(%9,1)
Yolunacak kaz	5(%45,5)	5(%45,5)	1(%9,1)

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, SPSS 20,0 istatistik paket programına girilerek analiz edilmiştir. Katılan öğrencilerin demografik özellikleri frekans ve yüzdelik olarak verilmiştir. Örneklem büyüklüğü 30'dan küçük olduğu için nonparametrik test yöntemi uygulanmıştır. Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi başarı testinin iki değişken arasındaki farklılığını saptamak için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. İki'den fazla değişken arasındaki ilişkiyi tespit etmek için Kruskal-Wallis Testi uygulanmıştır. Öğrencilerin ön-test ve son-test, son-test ve kalıcılık testlerinde aldıkları başarı puanlarına ait değerlerinin karşılaştırması için Wilcoxon testi uygulanmıştır.

Bu araştırmada, HODDYÖ testinin geçerlilik güvenirlik çalışması kapsamında pilot çalışma olarak, 80 çocuğa uygulanmıştır. Ön-test, son-test ve kalıcılık testi 20 çocuğa uygulanmıştır. HODDYÖ testinin her bir maddesinin puanlaması; doğru olanlar "1", yanlış olanlar için "0" olarak numaralandırılmıştır. Puanlamada "1" ve "0" olduğu için test tekrar test sonuçlarında madde analizi yöntemi olarak "Kuder Richardson 20 (KR20)" tekniği uygulanmıştır. Güvenlik katsayısı olan KR20 toplam pilot çalışma için 0,704, ön-test için 0,732, son-test için 0,769 ve kalıcılık testi için 0,778 olarak bulunmuştur. Araştırmanın güvenirlik ve tutarlılığını bozan bir soruya rastlanmamıştır. Maddelerin iç tutarlılığını hesaplamak için yapılan güvenirlik analizi sonucunda; oluşturulan ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmaya katılan çocukların demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişkenler		n	%
Yaş	10	8	40,0
	11	5	25,0
	12	7	35,0
	Toplam	20	100,0
Cinsiyet	Erkek	8	40,0
	Kadın	12	60,0
	Toplam	20	100,0
Annenin yaşı	40 yaş ve altı	11	55,0
	41 yaş ve üstü	9	45,0
	Toplam	20	100,0
Babanın yaşı	40 yaş ve altı	5	25,0
	41 yaş ve üstü	15	75,0
	Toplam	20	100,0
Annenin eğitimi	Lise	8	40,0
	Üniversite	12	60,0
	Toplam	20	100,0
Babanın eğitimi	Lise	6	30,0
	Üniversite	14	70,0
	Toplam	20	100,0
Annenin mesleği	Ev hanımı	15	70,0
	Memur	6	30,0
	Toplam	20	100,0
Babanın mesleği	Memur	9	45,0
	Serbest meslek	11	55,0
	Toplam	20	100,0

Tablo 1’de araştırmaya katılanların demografik özelliklerine göre yaş dağılımları incelendiğinde; 8 kişi (%40,0) 10, 5 kişi (%25,0)’i 11, 7 kişinin (%35,0) ise 12 yaşında olduğu görülmektedir.

Katılımcıların cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde, 8 kişi (%40,0) erkek ve 12 kişinin (%60,0) ise kadın olduğu görülmektedir.

Katılımcıların annelerinin yaşlarına göre dağılımı incelendiğinde, katılımcıların

annelerinden; 11'i (%55,0) 40 yaş ve altında, 9'u (%45,0) ise 41 yaş ve üstünde oldukları görülmektedir.

Katılımcıların babalarının yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların babalarının 5'i (%25,0) 40 yaş ve altında, 15'inin (%75,0) ise 41 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların annelerinin eğitimlerinin dağılımı incelendiğinde; 8'i (%40,0) lise mezunu, 12'inin (%60,0) ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Katılımcıların babalarının eğitimlerinin dağılımı incelendiğinde; 6'sı (%30,0) lise mezunu, 14'ünün (%70,0) ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Katılımcıların annelerinin mesleklerine dağılımı incelendiğinde; 14'ü (%70,0) ev hanımı, 6'sının (%30,0) ise memur olduğu görülmektedir.

Katılımcıların babalarının mesleklerine dağılımı incelendiğinde; 9'u (%45,0) memur, 11'inin (%55,0) ise serbest meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Araştırmada; araştırmaya katılan çocukların HODDYÖ'de, cinsiyetin, yaşın, anne yaşının, baba yaşının, anne öğrenim durumunun, baba öğrenim durumunun, anne mesleği ve baba mesleğinin etkisinin olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmaya katılan çocukların cinsiyet ile HODDYÖ başarı puanlarının ön-test, son-test ve kalıcılık testleri arasında farklılık olup olmadığını saptamak için Mann-Whitney U testi uygulandı. Analiz sonucu Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 4.2. Araştırmaya Katılan Çocukların Cinsiyete Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonucu

	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön-test	Erkek	8	12,00	96,00	36,000	,333
	Kız	12	9,50	114,00		
	Toplam	20				
Son-test	Erkek	8	11,00	88,00	44,000	,414
	Kız	12	10,17	122,0		
	Toplam	20				
Kalıcılık test	Erkek	8	8,75	70,00	34,000	,119
	Kız	12	11,67	140,00		
	Toplam	20				

Tablo 2 incelendiğinde; araştırmaya katılan çocukların cinsiyeti ile HODDYÖ başarı puanlarına ait ön-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=36,000$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların cinsiyet ile HODDYÖ başarı puanlarına ait son-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=44,000$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların cinsiyeti ile HODDYÖ başarı puanlarına ait kalıcılık test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=36,000$; $p>,05$).

Araştırmaya katılan çocukların yaşı ile HODDYÖ başarı puanlarının ön-test, son-test ve kalıcılık testleri arasında farklılık olup olmadığını saptamak için Kruskal-Wallis testi uygulandı. Analiz sonucu Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 4.3. Araştırmaya Katılan Çocukların Yaş Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Kruskal-Wallis Testi Sonucu

	Yaş	N	Sıra Ortalaması	Df	X^2	p
Ön-test	10	8	8,44	2	2,433	,296
	11	5	10,30			
	12	7	13,00			
	Toplam	20				
Son-test	10	8	11,00	2	1,857	,395
	11	5	11,00			
	12	7	9,57			
	Toplam	20				
Kalıcılık testi	10	8	10,00	2	1,612	,447
	11	5	12,50			
	12	7	9,64			
	Toplam	20				

Tablo 3 incelendiğinde; araştırmaya katılan çocukların yaşları ile HODDYÖ başarı puanlarına ait ön-test sonucuna göre sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($X^2=2,433$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların yaşları ile HODDYÖ başarı puanlarına ait son-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($X^2=1,857$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların yaşları ile HODDYÖ başarı puanlarına ait kalıcılık test sonucunda

sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($X^2=1,612$; $p>,05$).

Araştırmaya katılan çocukların annelerinin yaşı ile HODDYÖ başarı puanlarının ön-test, son-test ve kalıcılık testleri arasında farklılık olup olmadığını saptamak için Mann-Whitney U testi uygulandı. Analiz sonucu Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4.4. Araştırmaya Katılan Çocukların Annelerinin Yaşına Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonucu

	Anne yaşı	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön-test	40 yaş ve altı	11	10,77	118,50	46,500	,812
	41 yaş ve üstü	9	10,17	91,50		
	Toplam	20				
Son-test	40 yaş ve altı	11	11,00	121,00	44,000	,269
	41 yaş ve üstü	9	9,89	89,00		
	Toplam	20				
Kalıcılık testi	40 yaş ve altı	11	11,59	127,50	37,500	,189
	41 yaş ve üstü	9	9,17	82,50		
	Toplam	20				

Tablo 4 incelendiğinde; araştırmaya katılan çocukların annelerinin yaşları ile HODDYÖ başarı puanlarına ait ön-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=46,500$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların annelerinin yaşları ile HODDYÖ başarı puanlarına ait son-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=44,000$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların annelerinin yaşları ile HODDYÖ başarı puanlarına ait kalıcılık test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=37,500$; $p>,05$).

Araştırmaya katılan çocukların babaların yaşı ile HODDYÖ başarı puanlarının ön-test, son-test ve kalıcılık testleri arasında farklılık olup olmadığını saptamak için Mann-Whitney U testi uygulandı. Analiz sonucu Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 4.5. Araştırmaya Katılan Çocukların Babalarının Yaşına Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonucu

	Baba yaşı	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön-test	40 yaş ve altı	5	8,70	43,50	28,500	,412
	41 yaş ve üstü	15	11,10	166,50		
	Toplam	20				
Son-test	40 yaş ve altı	5	11,00	55,00	35,00	,564
	41 yaş ve üstü	15	10,33	155,0		
	Toplam	20				
Kalıcılık testi	40 yaş ve altı	5	10,50	52,50	37,500	1,000
	41 yaş ve üstü	15	10,50	157,50		
	Toplam	20				

Tablo 5 incelendiğinde; araştırmaya katılan çocukların babalarının yaşları ile HODDYÖ başarı puanlarına ait ön-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=28,500$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların babalarının yaşları ile HODDYÖ başarı puanlarına ait son-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=35,000$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların babalarının yaşları ile HODDYÖ başarı puanlarına ait kalıcılık test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=37,500$; $p>,05$).

Araştırmaya katılan çocukların annelerinin öğretim durumu ile HODDYÖ başarı puanlarının ön-test, son-test ve kalıcılık testleri arasında farklılık olup olmadığını saptamak için Mann-Whitney U testi uygulandı. Analiz sonucu Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Araştırmaya Katılan Çocukların Annelerinin Öğretim Durumuna Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonucu

	Anne öğrenim durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön-test	Lise	8	11,13	89,00	43,000	,687
	Üniversite	12	10,08	121,00		
	Toplam	20				
Son-test	Lise	8	9,75	78,00	42,000	,221
	Üniversite	12	11,00	132,00		
	Toplam	20				
Kalıcılık testi	Lise	8	10,00	80,00	44,000	,656
	Üniversite	12	10,83	130,00		
	Toplam	20				

Tablo 6 incelendiğinde; araştırmaya katılan çocukların annelerinin eğitim durumu ile HODDYÖ başarı puanlarına ait ön-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=43,000$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların annelerinin eğitim durumu ile HODDYÖ başarı puanlarına ait son-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=42,000$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların annelerinin eğitim durumu ile HODDYÖ başarı puanlarına ait kalıcılık test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=44,000$; $p>,05$).

Araştırmaya katılan çocukların babalarının öğretim durumu ile HODDYÖ başarı puanlarının ön-test, son-test ve kalıcılık testleri arasında farklılık olup olmadığını saptamak için Mann-Whitney U testi uygulandı. Analiz sonucu Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Araştırmaya Katılan Çocukların Babalarının Öğretim Durumuna Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonucu

	Baba öğrenim durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön-test	Lise	6	8,50	51,00	30,000	,301
	Üniversite	14	11,36	159,00		
	Toplam	20				
Son-test	Lise	6	9,33	56,00	35,000	,127
	Üniversite	14	11,0	154,00		
	Toplam	20				
Kalıcılık testi	Lise	6	12,50	75,00	30,000	,154
	Üniversite	14	9,64	135,00		
	Toplam	20				

Tablo 7 incelendiğinde; araştırmaya katılan çocukların babalarının eğitim durumu ile HODDYÖ başarı puanlarına ait ön-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=30,000$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların babalarının eğitim durumu ile HODDYÖ başarı puanlarına ait son-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=35,000$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların babalarının eğitim durumu ile HODDYÖ başarı puanlarına ait kalıcılık test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=30,000$; $p>,05$).

Araştırmaya katılan çocukların annelerinin mesleği ile HODDYÖ başarı puanlarının ön-test, son-test ve kalıcılık testleri arasında farklılık olup olmadığını saptamak için Mann-Whitney U testi uygulandı. Analiz sonucu Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 4.8. Araştırmaya Katılan Çocukların Annelerinin Mesleğine Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonucu

	Anne mesleği	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön-test	Ev hanımı	14	11,32	158,50	30,500	,322
	Memur	6	8,58	51,50		
	Toplam	20				
Son-test	Ev hanımı	14	10,29	144,00	39,000	,513
	Memur	6	11,00	66,00		
	Toplam	20				
Kalıcılık testi	Ev hanımı	14	11,07	155,00	34,000	,342
	Memur	6	9,17	55,00		
	Toplam	20				

Tablo 8 incelendiğinde; araştırmaya katılan çocukların annelerinin mesleği ile HODDYÖ başarı puanlarına ait ön-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=30,500$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların annelerinin mesleği ile HODDYÖ başarı puanlarına ait son-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=39,000$; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların annelerinin mesleği ile HODDYÖ başarı puanlarına ait kalıcılık test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U=34,000$; $p>,05$).

Araştırmaya katılan çocukların babalarının mesleği ile HODDYÖ başarı puanlarının ön-test, son-test ve kalıcılık testleri arasında farklılık olup olmadığını saptamak için Mann-Whitney U testi uygulandı. Analiz sonucu Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 4.9. Araştırmaya Katılan Çocukların Babalarının Mesleğine Göre Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonucu

	Baba mesleği	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön-test	Memur	9	9,56	86,00	41,000	,500
	Serbest meslek	11	11,27	124,00		
	Toplam	20				
Son-test	Memur	9	9,89	89,00	44,000	,269
	Serbest meslek	11	11,00	121,00		
	Toplam	20				
Kalıcılık testi	Memur	9	9,17	82,50	37,500	,189
	Serbest meslek	11	11,59	127,50		
	Toplam	20				

Tablo 9 incelendiğinde; araştırmaya katılan çocukların babalarının mesleği ile HODDYÖ başarı puanlarına ait ön-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (U=41,000; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların babalarının mesleği ile HODDYÖ başarı puanlarına ait son-test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (U=44,000; $p>,05$). Araştırmaya katılan çocukların babalarının mesleği ile HODDYÖ başarı puanlarına ait kalıcılık test sonucunda sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (U=37,500; $p>,05$).

Araştırmaya katılan çocuklara HODDYÖ başarı puanlarına ait ön-test puanı ve son-test puanı arasındaki ilişkiyi incelemek için Wilcoxon testi uygulanmıştır. Bu analiz sonucu Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 4.10. Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanına Ait Ön-test ve Son-test Puan Ortalamalarına İlişkin Wilcoxon Testi Sonucu

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif sıra	0	0,00	0,00	3,970	,000*
Pozitif sıra	20	10,50	210,00		
Eşit	0				
Toplam	20				

* $p<,01$

Tablo 10 incelendiğinde; araştırmaya katılan çocukların deney sonrası ölçülen son-test HODDYÖ başarı puanlarının deney öncesi ölçülen ön-test HODDYÖ başarı

puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan çocukların HODDYÖ başarı puanlarının ön-test – son-test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($Z=3,970$; $p<,01$). HODDYÖ başarı puanlarının sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında, HODDYÖ uygulamasının deyimleri daha kolay öğrenmede önemli bir etkisi vardır.

Araştırmaya katılan çocuklara HODDYÖ başarı puanlarına ait son-test puanı ve kalıcılık test puanı arasındaki ilişkiyi incelemek için Wilcoxon testi uygulanmıştır. Bu analiz sonucu Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 4.11. Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi Başarı Puanına Ait Son-test ve Kalıcılık Test Puan Ortalamalarına İlişkin Wilcoxon Testi Sonucu

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
Negatif sıra	4 ^a	3,00	12,00	-1,342	,180
Pozitif sıra	1 ^b	3,00	3,00		
Eşit	15 ^c				
Toplam	20				

- a. Kalıcı test < son-test
- b. Kalıcı test > son-test
- c. Kalıcı test = son-test

Tablo 11 incelendiğinde; araştırmaya katılan çocukların hikâyesi olan deyimlerin drama yöntemiyle öğretilmesinden sonra yapılan son-test ile 4 hafta sonra yapılan kalıcılık testi başarı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($z=-1,342$; $p>,05$). Araştırmaya katılan 4 çocuğun HODDYÖ kalıcılık test başarı puanları son-test başarı puanlarına göre düşüktür. 1 çocuğun HODDYÖ kalıcılık testi başarı puanı son-test başarı puanından yüksektir. 15 çocuğun HODDYÖ kalıcılık testi başarı puanları ile son-test başarı puanlarının eşit olduğu görülmektedir. Bu da gösteriyor ki hikâyesi olan deyimlerin drama yöntemiyle öğretilmesinden 4 hafta sonra da çocuklar öğrendikleri deyimleri unutmamışlardır.

Soru	Ön-test		Son-test		Kalıcılık testi	
	Bilen (n/%)	Bilmeyen (n/%)	Bilen (n/%)	Bilmeyen (n/%)	Bilen (n/%)	Bilmeyen (n/%)
Soru 1	4 (%20,0)	16 (%80,0)	19 (%95,0)	1 (%5,0)	(%)	(%)
Soru 2	5 (%25,0)	15 (%75,0)	20 (%100,0)	0 (%0,0)	(%)	(%)
Soru 3	10 (%50,0)	10 (%50,0)	20 (%100,0)	0 (%0,0)	(%)	(%)
Soru 4	7 (%35,0)	13 (%65,0)	20 (%100,0)	0 (%0,0)	(%)	(%)
Soru 5	11 (%55,0)	9 (%45,0)	20 (%100,0)	0 (%0,0)	(%)	(%)
Soru 6	10 (%50,0)	10 (%50,0)	20 (%100,0)	0 (%0,0)	(%)	(%)
Soru 7	7 (%35,0)	13 (%65,0)	20 (%100,0)	0 (%0,0)	(%)	(%)
Soru 8	7 (%35,0)	13 (%65,0)	20 (%100,0)	0 (%0,0)	(%)	(%)
Soru 9	6 (%30,0)	14 (%70,0)	20 (%100,0)	0 (%0,0)	(%)	(%)
Soru 10	4 (%20,0)	16 (%80,0)	20 (%100,0)	0 (%0,0)	(%)	(%)
Aritmetik ortalaması	3,55±1,10		9,95±0,22			

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Günümüzdeki teknolojik gelişmeler bilgiye ulaşma noktasında büyük kolaylık sağlarken kalıcılık ve doğru anlamlandırmaya ket vurmaktadır. Sonuç odaklı bir sistem sayesinde süreç değerlendirilememekte ve öğrenci yaşama aktaramadığı bilgileri kısa süreli bellekten öteye geçirememektedir. Bunlar göz önünde bulundurularak yapılan çalışmamızda dramanın bilgiyi doğru anlamlandırdığı, süreç odaklı olduğu için bilginin kalıcılığında da önemli bir rol üstlendiği gözlenmiştir. Yapılan ön-test son-test çalışması da drama tekniğinin deyimleri öğretmedeki başarısını ortaya koymaktadır.

Toplu iletişim araçlarının özgün kültürleri tahrip etme tehlikesine karşı panzehir gibi kullanılacak en önemli tekniklerden biri dramadır. Özgün kültürün yansıtıcısı olan deyimlerin öğretilmesinde de bu tekniğin önemli olduğu süreç sonunda gözlenmiştir.

Belli kurallar içinde sonsuz özgürlükler içeren, süreç odaklı olan, eğlence unsurunu barındıran, öğretirken yaşatan, doğrudan iletişime dayanan, paylaşma ve yardımlaşmayı aşıl原因, yenme ve yenilmenin hayata dair olduğunu kavratran çağdaş eğitim sisteminin bu çok yönlü yöntemi, 4 hafta sonra yapılan kalıcılık testi ile bilgiyi içselleştirdiğini kanıtlamıştır.

Kültürlerin, düşlerin, imgelerin, isteklerin kalıplaştığı günümüzde sadece bilgi aktarmak için değil, yaşamın ve insanların tekdüzeliğine yeni duyarlılıklar kazandırmak için çocuklarımızın bireysel kimliklerini geliştirecek yeni yöntemler denemeye mecburuz. Ulusal kültürün bir parçası olan deyimlerin öğretiminde de bu yöntemler içinde, hayata aktarımı, birincil amaç edinen dramanın kullanılması gerekir.

Sonuç olarak; Türkçe Öğretim Programında yer alan söz varlığını zenginleştirme amaç ve kazanımları içinde bulunan deyimlerimizi, hikâyelerini kullanarak drama yöntemiyle öğrenciye aktardığımızda daha etkili ve kalıcı bir öğrenme gerçekleşmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırma bulguları ışığında:

1. Söz varlığımızın mecazi ve soyut anlatım unsuru olan deyimlerin öğretiminde dramanın etkili olduğu gözlenmiştir. Türkçenin diğer mecazlı ve soyut kavramlarının öğretiminde de dramadan yararlanılabilir.

2. Öğrenciler arasında iş birliğinin olması için gerekli ortam yaratılabilir. Deyimlerin oyunlaştırılması noktasında öğrenciler görevlendirilerek kendi seçecekleri deyimleri oyun metni hâline getirip sahnelemeleri sağlanabilir. Böylece hem yaratıcılıkları gelişecek hem de kendilerini ifade etmelerine olanak sağlanacaktır.

3. Drama çalışması diğer sınıflarda veya uygun bir ortam oluşturulursa okulun tamamına sunulabilir.

4. Dramaya katılmak istemeyen öğrencilere anlayış gösterilmeli, katılım zorunlu tutulmamalıdır. Süreci izlemelerine olanak sağlayarak yöntemi tanımasını sağlanmalıdır.

5. Bu uygulama için okullarda yer alan drama salonları ilk tercih olmalı ancak drama salonu yoksa sınıf gerekli düzenlemelerle uygulama yapılacak hâle getirilebilir.

6. Drama yöntemini tam anlamıyla uygulamak için öğretmenlerin bu konuda daha önceden eğitilmeleri önerilmektedir.

7. Araştırma, sadece 10-12 yaş aralığındaki öğrenciler ile sınırlıdır. Farklı gruplarla da uygulanıp karşılaştırma ortamı oluşturulabilir.

8. Drama yönteminin Türkçe öğretimindeki etkisini düşünürsek dramanın eğitimde daha çok kullanımı sağlanmalıdır. Bu yöntemle tanışan öğrencide öğrenme daha kalıcı ve eğlenceli gerçekleşecektir.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, Ö. *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul, 2016.
- ADIGÜZEL, Ö. *Eğitimde Yaratıcı Drama*, Pegem Akademi, Ankara, 2017.
- ADIGÜZEL, Ö. Yaratıcı Drama Kavramı, Bileşenleri ve Aşamaları, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 2006, 17-31.
- ADIGÜZEL, Ö. Türkiye’de Eğitimde Yaratıcı Dramanın Yakın Tarihi, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(5), 2008, 7-49.
- AKMEN, Ü. *Yüzde 100 Tiyatro*, Mitos-Boyut Yayınları, İstanbul, 2010.
- AKSAN, D. *Türkçenin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2008.
- AKSOY, Ö. A. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2*, İnkılap Yayınları, İstanbul, 2016.
- AKYOL, A. K. (2003). Drama ve Dramanın Önemi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 179-190.
- ANAR, T. Einfühlung Teorisi Açısından Ziya Osman Saba’nın Şiirlerinin İncelenmesi. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (3), 2014, 61-79.
- AND, M. *Başlangıcından 1983’e Türk Tiyatro Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.
- ARIKAN, Y. *Açıklamalı Tiyatro Sözlüğü ve Kılavuzu*, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2011.
- ARVAS, S. Y. *Deyimler ve Öyküleri*, Lacivert Yayıncılık, 1.Baskı, İstanbul, 2014.
- BULUT, S. *101 Deyim 101 Öykü*, Can Sanat Yayınları, İstanbul, 2017.
- ÇALIŞKAN, N. KARADAĞ, E. *Eğitimde Drama Teorik Temelleri ve Uygulama Örnekleri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2014.
- ÇINAR, S. *Meşhur Deyimler ve Öyküleri*, İdeal Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2011.
- DEMİREL, Ö. *Yabancı Dil Öğretimi*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 2010.
- ERDOĞAN, T. *Türkçe Öğretiminde Yaratıcı Drama Uygulamaları*, Eğiten Kitap, Ankara, 2010.

- GİRGIN, T. *Teoride Drama ve Kazanımları*, Sıfırdan Yayınları, İstanbul, 2015.
- GÜNER, H. Ç. GÜNER, H. N. *Eğitim İçin Tiyatro Uygulamaları*, Nota Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- KARA, Ö. T. (2010). *Dramayla Öykü Oluşturma Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretimine Etkisi*, Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Konya.
- KARA, Ö. T. Drama Lideri Olarak Türkçe Öğretmeni, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 2014a, 339-360.
- KARA, Ö. T. Türkçe Eğitiminde Drama Yönteminin Kullanılması Üzerine Bir Kaynakça Denemesi, *İnterjational Journal of Languages Education and Teaching*, 2014b, 3, 177-199.
- KARAAĞAÇ, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- KARAGÖZ, İ. Yahya Kemal'in "Ses" Adlı Şiirinin Özdeşleyim (Einfühlung) Metoduyla Tahlili. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 18(18), 2005, 163-177.
- KAVRUK, H. SALMAN, R. ÖZTÜRK, A. AYDIN, G. UĞUR, H. KARAGÖZ, N. *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Uğurel Matbaası, Malatya, 2006.
- KISAKÜREK, N. F. *Tiyatro ve Tesiri*, Türk Doğu Yayınları, İstanbul, 2016.
- KOBYA, E. Ş. Tebriszi Şems'in Feracesinin Özdeşleyim Kullanımına Göre İncelenmesi, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 47, 2012, 189-196.
- MADEN, S. Türkçe Öğretiminde Drama Yönteminin Gerekliliği, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 2010, 503-519.
- MEB, *Türkçe Dersi Eğitim Programı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2017.
- MEGEP, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi-Drama Çalışmaları*, MEB Yayınları, Ankara, 2006
- MEGEP, *Eğlence Hizmetleri-Yaratıcı Drama*, MEB Yayınları, Ankara, 2007
- NUTKU, Ö. *Oyun, Çocuk, Tiyatro*. Özgür Yayınları, İstanbul, 1998.
- ÖNDER A. *Eğitici Drama Uygulamaları*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2016.

- ÖZBAY M. AKDAĞ, E. Deyimlerin Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Etkisi, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(2), 2013, 46-54.
- ÖZERTEM, T. *Türkiye 'de Çocuk Tiyatrosu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979.
- PALA, İ. *İki Dirhem Bir Çekirdek*, Kapı Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- PARLATIR, İ. *Deyimler*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2007.
- SAN, İ. *Yaratıcı Drama ile Farklılıklar ve Farkındalıklar*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 1990.
- SCHİNDER, W. *Çocuklar İçin Tiyatro*, Mitos – Boyut Yayınları, İstanbul, 2005.
- SEVİNÇ, M. *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun*, Morpa Yayınları, İstanbul, 2003.
- SİNAN, A. T. *Deyimlerin Kısa Hikâyeleri*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2016.
- SİNAN, A. T. *Türkçenin Deyim Varlığı*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2015.
- ŞİRİN, E. IŞIK, S. DOĞRU, T. DALKIÇ, T. SOLAR, B. *Deyim Yerindeyse*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2016.
- TDK, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara, 2011.
- TUNALI, İ. *Felsefenin Işığında Modern Resim*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1996.
- UZUNER, Y. ÖZTEN ANAY, M. *Eylem Araştırması El Kitabı*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2014.
- YAĞMUR, S. *Deyimler ve Öyküleri*, Tutku Yayınevi, Ankara, 2014.
- YALÇIN, A. AYTAŞ, G. *Tiyatro ve Canlandırma*, Akçağ Basım Yayım, Ankara, 2005.

EKLER

Ek 1. Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Metinleri

Ek-1.1. Adam Olmak

DEYİM ATA: (İç çekerek) Hey gidi gençlik ne de güzel idin! Bizden geçti ama aman siz tırıs geçmeyin. Dandinilerle başlayan serüveninize danalar eşlik ederken bir bakmışsınız ki başınızdaki kavak yelleri esmeye başlayıvermiş demedi demeyin. İşte tam da bu kavak yelleri hasadında, çok dik başlı ele avuca sığmaz bir delikanlıyla başlayalım oyunumuza. Ona ne denirse densin kendi bildiğinden şaşmayan ve bu haliyle ana babasının yüreğini dağlayan bu delikanlı, adı üzerinde kanı deli akan dönemindeymiş. Gariban annesi köşeye çekilip oğlunun bu halini düzeltmek için düşünürmüş. Sevgili dostlar annede hal böyleyken baba hem üzülür hem de içten içe çok kızırırmış. Babası yine çok kızdığı bir gün:

BABA: Evladım uzun zamandır gözüm üzerinde ne olacak senin bu halin?

OĞUL: (Korkmuş bir şekilde) Babacığım ne varmış halimde?

BABA: Sus birde bana cevap veriyor. Neye elini atsan berbat oluyor, hiçbir iş elinden gelmiyor.

OĞUL: Aman baba!

Baba: (Sinirli bir şekilde) Bak hala konuşuyor. Kendine acımıyorsan şu zavallı anacığına acı. Bak ne hale geldi senin yüzünden.

OĞUL: (Gururlu bir şekilde) Laflarınla vuruyorsun, dinlemiyorsun beni baba.

BABA: (Sinirlenerek) Ne dinleyeceğim seni, yıkıl karşımdan.

DEYİM ANA: Babasının bu sözlerine çok gücenen çocuk ne yapacağını düşünür ve bu diyarlardan gidip babasına adam olacağını, iyi yerlere gelebileceğini göstermeye karar verir. Ve dikilir annesinin karşısına:

ANNE: Oğlum, canım, Yusuf yüzlü evladım. Sen babana bakma, benim oğlumun elinden her iş gelir bilirim. Ama biraz çalışıp çabalaman lazım...

OĞUL: He ya anam bilirim. Onun için İstanbul'a gidip hem okuyup hem de çalışıp adam olacağım.

ANNE: (Gözlerinden yaş gelerek) Ne, İstanbul mu? Sen büyükşehirlerde

yapamazsın oğul. Ben senin hasretine dayanamam.

OĞUL: Ağlama benim çakır gözlü anam. Senin gözyaşına dayanamam lakin babam haklı, ben elinden bir şey gelmeyen beceriksizin tekiyim. Hadi kal sağlıcakla... (Arkasını döner ve hızlı bir şekilde sahneden ayrılır).

ANNE: Dur oğul gitme... (Dizlerinin üstüne çökerek ağlar).

DEYİM ATA: Evet sevgili çocuklar bizimki kararını çoktan vermiş.

Gitmeyi koymuş kafasına.

Almış heybesini sırtına,

Düşmüş İstanbul yoluna,

Görelim ne gelir başına.

Okuyup, babasına adam olduğunu göstermek niyetindeymiş. Hakkını da vermiş hani. Bizim delikanlı hem okuyup hem çalışmış. Gel zaman git zaman derken vali olarak bir İl'e atanıvermiş. Makamına oturur oturmaz yardımcısını yanına çağırmış.

VALİ YARDIMCISI: Buyurun efendim emriniz nedir?

VALİ: (Elindeki kâğıdı uzatarak) Bu adrese git, orada oturan Salim Çavuş'u al ve yanıma getir.

VALİ YARDIMCISI: Peki efendim emriniz başım üstüne.

DEYİM ANA: Aman yine Deyim Ata'm lafa atlamadan ben de iki kelam edeyim. Bu erkeklerin atası da bir; delikanlısı da... Başladılar mı söze... (Deyim Ata ve oyuncular Deyim Ana'ya ters ters bakarlar). Oyundan sapmamak lazım tabi, bizim Vali yardımcısı atlamış arabaya, düşmüş Anadolu yollarına. Elindeki adrese gidip Salim Çavuş'u buluvermiş. Tabi aradan uzun yıllar geçmiş haliyle Salim Çavuş pek bir yaşlanmış. Aman onca zaman evlat hasreti çek bir de yaşlanma olacak şey mi! (Yine ters bakışların gelmesiyle sözü sahneye bırakır).

VALİ YARDIMCISI: Salim Çavuş sen misin?

SALİM ÇAVIŞ: He ya benim beyim buyur.

VALİ YARDIMCISI: Hazırlan Salim Çavuş, Vali Bey seni makamına bekler.

SALİM ÇAVUŞ. Deme!

ANNE: Etme evladım. Götürme erimi. Biz kimselere bir şeycik etmedik. Zaten oğlum uzun yıllardır gurbette. Ne bir ses duyduk ne de haber alabildik. Kocamı da götürme. Yalnız başına ne ederim ben. Oy benim dertli başım.

VALİ YARDIMCISI: Ağlama anam. Korkma, hem Vali Bey kötü bir şey demedi. Bu adreste oturan Salim Çavuş'u al gel, dedi.

SALİM ÇAVUŞ: Ağlama hatun şapkamı ve paltomu ver. (Kadın şapkayı ve paltoyu verir). Hadi kal sağlıcakla... (Kapıdan çıkarken kendi kendine mırıldanarak) Görelim Mevla'm neyler neylerse güzel eyler. Allah'a ısmarladım.

DEYİM ATA: Vali yardımcısı ve Salim Çavuş düşmüşler yola. Uzun bir yolculuktan sonra şehre varmışlar, büyükçe bir binanın önünde durmuşlar. İçeri girdiklerinde Vali kalkıp Salim Çavuş'u karşılamış.

VALİ: Yolculuk nasıl geçti Salim Çavuş? Yorulmadın inşallah.

SALİM ÇAVUŞ: (Yorgunluktan ve bel kamburluğundan Vali'nin yüzüne tam bakmamıştır). Yaşlılık beyim yorulmadım desem yalan olur.

VALİ: Otur soluklan. Oğlum bize soğuk iki ayran getiriver.

VALİ YARDIMCISI: Peki efendim.

VALİ: Salim Çavuş daha daha nasılsınız, eşiniz nasıl, çocuk nasıllar?

SALİM ÇAVUŞ: (İç çekerek) Ah evladım ne sen sor ne ben söyleyeyim! Hatun Ana epey bir yaşlandı. Gözleri ağlamaktan az görür kulakları ise işitmez oldu. Bir oğlum var, yıllar evvel hem okur hem çalışırım deyip gitti. Daha da haber alamadık kendisinden.

VALİ: (Kahkaha atarak çavuşun elini öper). İyi bak baba, ben senin oğlunum ya!

SALİM ÇAVUŞ: (Sarılıp ağlayarak) Oğlum yavrum aslanım. Dur bakayım... Sensin ha!

VALİ: (Böbürlenerek) Benim ya! Bak yıllar önce senden adam olmaz demiştin. Ben de gurbet ellerde çalıştım çabaladım vali oldum.

SALİM ÇAVUŞ: Evladım iyi güzel hoş vali olmuşsun. Beni ta oralardan ayağına getirttin. Ananı ağlamaktan bitap düşürdün. Kalkıp gelip elimizi öpüverseydin

bizleri daha mutlu ederdin. Hem ben sana vali olamazsın dememiştim, senden adam olmaz demiştim. (Kalkıp kapıya doğru yürürken) Görüyorum ki haksız da çıkarmadın beni.

Ek-1.2. Aklı Keskme

DEYİM ANA: Eski deyip geçmeyin, ilmini küçümsemeyin. Düşünürleri bol çağın hakkını yemeyin. Geçmişi azıcık evirin çevirin, merak edip keşfedin. İlham vermesi sayfalardan, alması sizden... Bir yol sayfalara el sürün ilmi bulaşsın tez elden. Gelgelelim asıl meselemize, eski zamanlarda İbn-i Sina adında ünü uzak diyarlara ulaşmış bir tıp bilimci varmış. Tıp biliminin yanında felsefe, matematik ve astronomi, fizik, kimya daha bir sürü adını sayamadığım alanda nam salmış. Nam salmış salmasına ama görün bakalım nasıl salmış.

ÖĞRETMEN: Evet çocuklar tahtaya yazmış olduğum bu matematik problemini kim çözecek?

ÇOCUKLAR: Öğretmenim, öğretmenim, öğretmenim...

ÖĞRETMEN: Sen gel yavrum.

ÇOCUK: (Tahtanın başına gelir) Öğretmenim şimdi siz bir evde anne baba beş tane erkek kardeş ve bu erkek kardeşlerin her birinin bir tane kız kardeşi var. Bu evde kaç kişi var demişsiniz. Bunu bilmeyecek ne var. şimdi öğretmenim anne baba iki, beş erkek kardeş daha üstüne koyarsam eder yedi, her erkek kardeşin bir kız kardeşi varsa beşte onlar olur on iki.

ÖĞRETMEN: Güzel mantık yürüttün lakin sorumuzun cevabı bu değil.

ÇOCUK: Nasıl olur öğretmenim sorunun bundan başka bir cevabının olmasının imkânı yok.

DEYİM ATA: Tüm sınıf şaşkınlık içindedir. Herkes sorunun başka bir cevabı olmadığını düşünürken bizim küçük İbn-i Sina parmak kaldırır:

İBN-İ SİNA: Bu sorunun başka bir cevabı var.

ÖĞRETMEN: Gel bakalım Sina oğlum neymiş cevabı anlat hele.

İBN-İ SİNA: (Tahtanın başına gelerek) Öğretmenim, anne baba ve beş erkek kardeş toplarsak eder yedi kişi lakin sorunun cevabının değiştiği yer ise kız kardeşlerin

sayısıdır. Dikkatli okursak soruda diyor ki her bir erkek kardeşin bir kız kardeşi var. Yani bir kız kardeş diğer her bir erkek kardeşin tek kız kardeşidir. Dolayısıyla bu evde sekiz kişi vardır.

ÖĞRETMEN: Aferin oğlum, oturabilirsin.

DEYİM ANA: Öğretmen küçük Sina'daki matematik dehasının farkına varır babasını yanına çağırır:

BABA: Buyur hocam bizim ufaklık yine ne yaramazlık yaptı?

ÖĞRETMEN: Yok Efendi yok, yaramazlık yapmadı. Seni Sina'nın geleceği hakkında konuşmak için çağırdım.

BABA: Buyur hocam seni dinliyorum.

ÖĞRETMEN: Senin oğlunun matematiği çok iyi... Oğlunu alıp fenni bilimlerin yani matematiğin ağırlıklı olduğu bir okula yazdırmanı isterim.

BABA: (Duyduklarına çok mutlu olmuş bir şekilde) Olur hocam Allah senden razı olsun.

DEYİM ATA: El öpülesi öğretmenler her daim görevinin başında. Dağılmış Anadolu'nun dört bir yanına nerde bir mum ışığı görse takılır peşine, nasıl çoğaltılır bu ışık diye. Babası küçük Sina'nın elinden tuttuğu gibi öğretmenin söylediği okula götürmüş ve yazdırmış. Güzel ve heyecanlı geçen günlerin ardından küçük Sina sıkıntılı günler geçirmeye başlamış. Matematikle arasının çok iyi olmasına rağmen cebir ve geometriyi kafası almıyormuş. Derslerine ne kadar çalışsa ödevlerini ne kadar yapsa da anlamıyormuş. Bir gün evin bir köşesinde ağlarken babası görüp yanına gitmiş.

BABA: Neyin var benim aslan oğlum, seni üzen nedir?

İBN-İ SİNA: Bir şeyim yok baba. Lakin cebir ve geometriyi anlamıyorum o yüzden çok mutsuzum.

BABA: Üzülme, yaparsın; insanoğlunun akli her şeyi keser.

İBN-İ SİNA: Kesmiyor baba, aklım kesmiyor işte. (Ağlayarak kaçır).

BABA: Oğlum dur nereye? Hay dilimi eşek arısı soksun, ne dedim ben şimdi!

DEYİM ANA: İnsanoğlu işte, tarih boyunca başarıyı el pençe ağırlamış rahat

ettirmiş ama başarısızlık kapıyı çaldığında arka kapıdan hop kaçırılmış. Evi boş bıraktığını fark etmemiş bile. Başarısızlığı gururuna yediremeyen küçük Sina da başlangıçta bu kaçanlardanmış. Bir kervana katılarak yaşadığı yerden uzaklaşmış. Az gitmiş, uz gitmiş, yolun dereleri tepeleri pek eğriymiş. Köylerden, şehirlerden geçmiş. Her diyarın suyunu içmiş. Derken bir gün kervancıbaşı küçük Sina'yı yanına çağırmış.

KERVANCIBAŞI: Gel bakalım nedir senin adın?

İBN-İ SİNA: Sina, efendim.

KERVANCIBAŞI: Bak Sina kervanın en küçüğü sensin. Seni kuyudan kervana su getirmekle görevlendiriyorum.

İBN-İ SİNA: Peki efendim.

KERVANCIBAŞI: Hadi bakalım kolay gelsin. İşini güzel yapasın.

DEYİM ATA: Bizim küçük Sina işinin başına koyulmuş. Kervan bir gün bir kuyunun yakınında dinlenmek için mola vermiş. Sina su kaplarını aldığı gibi kuyunun yanına gitmiş. Serene bağlı ipi aşağı doğru sarkıtırken kuyuyu çevreleyen taşın bir tarafı pürüzsüz öbür tarafının ise pütürlü olduğunu fark etmiş. Neden acaba diye aklından geçirmiş geçirmesine ama çok da durmamış üstünde. Kovayı yukarı çekmeye başlamış, su dolu kova ağır gelince ipi kuyunun taşına dayayarak çekmiş.

DEYİM ANA: Bu sırada çalışan sadece eli değilmiş elbet. Aklını da çalıştırmayı akıl etmiş. Küçük Sina ipin sürtündüğü yerin kuyunun pürüzsüz tarafı olduğunu fark edince birden kovaları, suyu her şeyi bırakarak evin yolunu tutmuş. Günler geceler birbirini kovalamış. Az dönmüş uz dönmüş... Dere tepe düz dönmüş ve eve gelerek babasının karşısına geçmiş. Onu gören babası;

BABA: Yavrum, evladım günlerdir neredeydin?

İBN-İ SİNA: Cebiri ve geometriyi aklımın almadığını anlayınca bir kervana katılıp gittim. Orada beni kervancıbaşı kuyudan su getirmekle görevlendirdi. Bir gün kervan mola verdi. Kuyudan su almak için sereneyi aşağıya sarkıttım, bu esnada kuyunun taşlarının bir tarafının pürüzsüz bir tarafının pütürlü olduğunu fark ettim.

BABA: Eee?

İBN-İ SİNA: Kulak kesil de dinle babacığım. Pürüzsüz olan taraf ipin

sürtündüğü yerdı. Yüzyıllar boyunca o kuyudan su çekılmış ve ip taşlara sürterek taşları kesip pürüzsüz hale getirmış. Sen haklıydın babacığım bir ip taşı bile kesiyorsa insan akklı her şeyi keser. Bundan dolayı geri dönüp derslerime katılmaya karar verdim.

BABA: Aferin oğlum anlamana sevindim.

DEYİM ATA: Her daim kafa yormak yetmez. Az gidip uz gitmeden anlaşılmaz bazı şeyler. Ayaklarda akılsız başın sefasını çektiğı gibi cezasını da çeker. Hepiniz merak edersiniz bilirim, bu olaydan sonra bizim Sina'ya ne olmuş? Söyleyeyim büyük bir doktor olmuş. Bunun yanında dünya bilim tarihine, felsefe, matematik, astronomi, fizik ve kimya alanlarında katkı sağlamış. Sonrasında adıyla sanıyla uzun uzun yaşamış. Hala da yaşıyor bizden söylemesi.

Ek-1.3. Atı Alan Üsküdar'ı Geçti

DEYİM ANA: Bir varmış bir yokmuş. Eski tas eski hamamdayken, beşikler tıngır mıngır sallanır analar ninniler dizermiş. Beşikten inip tıpış tıpış yürüyenlere ninni az gelir aman benim evladım da yiğit olsun diyerek kahramanlık destanları dizilirmış. Kaçı kahraman olmuş kaç ecek ardına saklanan orasını bilmem ama pür dikkat dinler uykuya yenik düşerlermiş. Siz de hazırsanız uyuklamaya, başlayalım anlatmaya. Köroğlu henüz Bolu Beyi'nin zulümlerine başkaldırıp ün sahibi olmamıştı. At yetiştirmeyi çok iyi öğrenmişti babasından. Öyle güzel bir kır at yetiştirmişti ki dillere destandı. Dere tepe yağmur çamur demez rüzgâr gibi gider idi.

DEYİM ATA: Hem de ne gitmek. Tozu dumana katarak gider, duman daha havadayken döner içinden geçerci. Günlerden bir gün Köroğlu'nun sevdiğı atı ortadan kayboluverdi. Deliye dönen Köroğlu Kırat'ını aramaya koyuldu.

KÖROĞLU: Hey Kırat neredesin?

KÖYLÜ AMCA: Hayırdır evlat sen de kimisin ne ararsın?

KÖROĞLU: Ben Köroğlu Ruşen Ali'yim, kıratımı kaybettim gördünüz mü?

KÖYLÜ TEYZE: Birkaç gün evvel bizim buradan Rum yel gibi bir kırat geçti üzerinde de onu kırbaçlayan bir adam var idi.

DEYİM ANA: Bunu duyan Köroğlu Rum diyarının yolunu tuttu. Dağlarda

taşlarda ısıık çalıp kıratını aradı. Yorgunluktan bitap düştü. İlden ile geçtikten sonra İstanbul'a vardı.

KÖROĞLU: Beyim pazar ne taraftadır?

ADAM: Hayırdır delikanlı in misin, cin misin; nerden gelir, nereye gidersin? Ne kaybettin, ne buldun, ne satarsın?

KÖROĞLU: Ne inim ne cinim Allah'ın kulu Âdemoğluyum. Bolu'dan gelirim. Kırat'ım çalındı onu ararım.

ADAM: Anladığım kadarıyla Kırat senin için çok önemli.

KÖROĞLU: Öyledir beyim. Ne söylesem işitir anlar ve uygular. Anlayacağın onu öyle yetiştirdim ki bir tek dili yok konuşamaz.

ADAM: Öyleyse pazar şu tarafta var git yoluna. İnşallah atını bulursun.

KÖROĞLU: Sağ ol beyim Allah razı olsun.

DEYİM ATA: Köroğlu vardı pazara. Pazarın dışında yüksekçe bir tepeye çıkıp iki parmağını ağızına koyup keskin bir ısıık çaldı. Yüzlerce atın içerisinde ısıığı duyan Köroğlu'nun atı şaha kalktı. Bunu gören Köroğlu koşarak atın yanına vardı. Vardı varmasına amma atın yularından iri mi iri, siyah elbiseli, siyah peçeli, uzunca sakallı bir adam vardı.

KÖROĞLU: Ağam at senin mi?

EŞKİYA: Benim ya güzel değıl mi?

KÖROĞLU: Sen mi yetiştirdin?

EŞKİYA: Ben yetiştirdim ya çok iyi attır. Bak şu pazara, koca pazarda eşi ve benzeri yoktur.

KÖROĞLU: Güzel olmasına güzel ama huyu da kendi kadar iyi mi acaba?

EŞKİYA: Güzel olmaz mı beyim ne istersen yapar valla. Bir tek dili yok konuşamaz.

KÖROĞLU: Anladım atına güvenirsin, bakalım söylediğın kadar var mıymış? Eğır iznin varsa binip dolaşmak isterim.

EŞKİYA: Tabii beyim bin dolaş, gör bak ne yaman bir at olduğunu.

DEYİM ANA: Koroğlu yularından tutarak Kırat'ı pazardan çıkardı ona sarılarak öptü. Bir sıçrayışta atladı üstüne. Onca zaman sonra sahibine kavuşan kırat adeta bir yel gibi indi boğaz kıyısına. Tabii bunu gören eşkıya atına atlayıp peşlerinden gidiverdi. Lakin kırata yetişmenin imkânı var mı? Koroğlu çoktan bir kayık kiralayıp atını da bindirip Üsküdar'a geçmiş idi. Oradan da atını memleketi Bolu'ya sürdü.

(Arkalarında boğaza inen at hırsızları telaşlı bir şekilde)

EŞKİYA: Efendiler buralardan Kırat'a binen bir adam geçti mi?

KAYIKÇI: Hayırdır beyim ne bu telaş derdin nedir?

EŞKİYA: Boş ver beni de gördün mü onu söyle ne tarafa gittiler?

KAYIKÇI: Boş ver peşlerinden gitmeyi, atı alan Üsküdar'ı geçti bile beyim.

DEYİM ATA: Zaman su gibi akar insanoğlu kuş misali bir o dala bir bu dala konar. Helal mal nerde olsa seni bulur, çarçur olmadan yerine konur. Eh bize de gökten üç elma düşürmek kalır. Biri Koroğlu ve atına, biri siz sevimli dostlara sonuncusu da gidenin arkasından bakakalanlara...

Ek-1.4. Bal Gibi Olur

DEYİM ATA: Vızıldama, vız vız edip durma deriz ya çocuğumuza çoluğumuza. Yahu yapmayın etmeyin arılarla şaka olmaz demedi demeyin. Aman canım onun iğnesinden ne olacak ondan mı korkacağız hele hiç demeyin. Maazallah nesilleri tükendi mi dengeler bozuluvarecek ve neslimiz tükenecekmiş. Ben duyduklarımın yalancısıyım. Ama öyle olmasa bile ağzından bal damlayan bu minik sevimli dostlarımıza kıyılır mı hiç. Hem de hiç erinmeden her çiçeği dolanıverirler gezmeyi pek severler. Deyim Ana da öyledir hiç durmaz evinde. Sabah kahvaltısı bir komşu, öğlen yemeği bir akraba, akşam yemeği geline gideyim derken günü kurtarıverir. (Deyim Ana kötü kötü bakınca) Evet ne diyordum, Evvel zamanların birinde bir dağ köyünde arıcılık yapan yaşlı bir adam varmış. Civarın en güzel balını yapar ve bu balların hiçbirini yemeden satarmış. Gün gelmiş bizim yaşlı amca hastalanıvermiş...

YAŞLI ADAM: Öhhö öhhö öhhö! Hay Allah pek fenayım. Kolumu dahi kaldıramıyorum.

HATUN ANNE: Ah bey ah sana ne diyeyim yaşılandın artık. Sat şu arıları da dinlen biraz.

YAŞLI ADAM: Olur mu hatun arılar satılır mı? Onlar bizim ekmek tekнемiz.

HATUN ANNE: (Elini alnına verir) Ateşin de pek çok cayır cayır yanarsın. Kasabaya inip hekime görünmen gerek.

YAŞLI ADAM: Bilirim hatun bilirim lakin hekime ve ilaçlara verecek paramız yok.

HATUN ANNE: Avluda iki teneke bal var. Oğlan da yanında gelsin. Kasabaya gider evvel balları satar sonra da hekimin yanına gidersiniz.

YAŞLI ADAM: Öhhö öhhö öhhö. Doğru söylersin, gidip hekime varalım da derdimizin dermanı nedir öğrenelim bakalım.

HATUN ANNE: Hadi yolunuz açık olsun.

DEYİM ANA: Bizim yaşlı arıcı amca, oğlu ile birlikte balları alıp kasabanın yolunu tutmuş. Önce balı satıp sonra da hekimin yanına varmışlar.

HEKİM: Neyin var bey amca, şikâyetin nedir?

YAŞLI AMCA: Ah evladım ah, ne olduğunu biz de anlamadık. Kolumu kaldıracak dermanım yoktur. Ateşim de pek çoktur.

HEKİM: Aç bakalım sırtını seni bir kontrol edeyim nedir derdin? (Başını sallayarak) Bak amca sana doğrusunu söyleyeceğim. Tabi her şeyin doğrusunu Allah bilir lakin iki üç aylık ömrün kalmış. Durum çok kötü...

YAŞLI ADAM: Evladım yok mudur bir çaresi? Bir ilaç yazsan!

HEKİM: Yoktur, hiçbir ilaç derdine çare değildir. Anlayacağın geç kalmışsın.

YAŞLI ADAM: Allah'tan gelen başım gözüm üstüne. Ne yapalım, varıp eve gidelim.

DEYİM ATA: Yaşlı adam ve oğlu üzgün bir şekilde köyün yolunu tutmuşlar. Eve varmışlar. Hatun anne yüzlerinin asık oluşunu görmüş ve...

HATUN ANNE: Bey yüzünüzden düşen bin parça hayrola inşallah...

YAŞLI ADAM: Ah hatun hele bir soğuk ayran getir de soluklanalım biraz.

HATUN ANNE: Al bey afiyet bal şeker olsun. Meraktan çatladım hekim ne söyledi size?

YAŞLI ADAM: Valla hatun uzun lafın kisası üç aylık ömrün var, dedi.

HATUN ANNE: (Ağlayarak) Ne üç aylık ömrün mü kaldı? Evimin direği biz sensiz neyleriz?

YAŞLI ADAM: Üzülme hatun üzülme!

HATUN ANNE: Nasıl üzülmeyeyim bey, bu çocuklarla bir başıma neyerim ben?

YAŞLI ADAM: Neylersin hatun bir gün geldik bir gün de gideceğiz elbet. Neyse Hatun çocukları da yanına al kovandan bal alma vakti gelmiştir. Tenekeleri doldurun alıp eve getirin.

HATUN ANNE: Olur Bey, lakin onca balı kasabaya tek başına nasıl götürsünler sen başlarında olmayınca?

YAŞLI ADAM: Kasabaya götürmesinler Hatun. Onca yıl bal ürettim bir lokma yemedim. Şunun şurasında birkaç ay ömrümüz kaldı. Biraz da biz yiyelim.

DEYİM ANA: Hatun anne çocuklarıyla birlikte balları tenekeye koyup eve getirmiş. O günden sonra yaşlı adam ve evdekiler bol bol bal yemişler. Aradan bir ay üç ay derken altı ay geçmiş, bırakın ölmeyi yaşlı adam eskisinden daha sağlıklı oluvermiş. Durumunun ne halde olduğunu öğrenmek için tekrar hekimin yolunu tutmuş.

HEKİM: (Şaşırarak) Ooo Bey Amca çok şükür hayattasın.

YAŞLI ADAM: He ya çok şükür hayattayım. Üç ay ömrün var dedin altı ay geçti eskisinden daha sağlıklı halle geldim. Hem de ne ilaç kullandım ne de bir şey.

HEKİM: Ben de bir anlam veremedim. Daha önce yemediğin bir şey yedin mi Bey Amca?

YAŞLI ADAM: (Düşünerek) Valla ne yalan söyleyeyim; ekmek, peynir, tereyağı, süt her zaman yerim. Lakin onlardan ayrı sana geldikten sonra her gün düzenli bal yedim. Baldan ilaç olur mu Hekim Bey?

HEKİM: (Gülerek) Olur ya hem de bal gibi olur Amca. Şimdilerde bal bulmak kolay mı? Bal bulabileceğini bilseydim ben de bal ye derdim.

DEYİM ANA: Çok gezmekle ilgili laf edenler payına düşen kıssadan hisseden nasiplenmişlerdir herhalde. Nasıl ki arılar her çiçekten öz almazsa insan özüne inip şifa dağıtamazsa; ben de çok gezmezsem bildiklerimden mahrum bırakırım etrafımdakileri. (Kahkaha atar, sahneden çıkar).

Ek-1.5. Bindiği Dalı Kesmek

DEYİM ATA: Deyimlerden bahsedip de ondan söz etmemek olur mu? Ağzından çıkan her laf, başından geçen her olay başlı başına bir deyim. Kimden mi söz ediyorum: göle maya çalandan, ipe un serenden, kazan doğurtandan... Tanıdınız değil mi, söyleyin bakalım? (Seyirciye sorar). Aferin Nasreddin Hoca tabii ki de. Gel gelelim bize konu olma sebebine. Hoca bir gün sabah erkenden uyanır. Yanında hatun anayı göremez. Meraklanırıverir, apar topar kendini avlunun ortasına atar...

HATUN ANA: Hayırdır hocam bu ne telaş? Ne oldu?

HOCA: Aman hatun yüreğim ağzıma geldi.

HATUN ANA: Aman aman bey bir ses mi duydun? Eve hırsız mı girdi?

HOCA: Yahu hatun ne hırsız daha horoz ötmedi, hoca ezanı okumadı; gecenin bu vaktinde seni yatakta göremeyince çok korktum.

HATUN ANA: (Gülerek) Hay Allah iyiliğini versin hocam beni de korkuttun. Unuttun mu hocam bugün oduna gidecektin.

HOCA: He ya gideceğim. Ne olmuş yani?

HATUN ANA: Ne olmuş olur mu hiç hocam. Ben bunun için sabahtan kalktım, karakaçanın karnını bir güzel doyurdum, azık bohçanı hazırlayıp çayı da ocağın üstüne koydum. Hadi abdestini alıp namazını kıl da yoluna koyul.

HOCA: Maşallah hatun maşallah... Sabah sabah bir dünya iş görmüşsün. Ne yapalım varıp gidelim.

DEYİM ANA: Hoca namazını kılar. Kahvaltısını da alıp karakaçanla yola çıkar. Az gider uz gider dereden tepeden geçer. Ve ormana varır.

HOCA: Karakaçan hangi ağaçtan odun yapsak? Şu ağaç olur mu acaba?

KARAKAÇAN: Aaaaaaa!

HOCA: Doğru haklısın bu ağaç yaş. Yaş dallar kesilmez. Kuru dalı olan bir ağaç bulmalıyız.

KARAKAÇAN: Aaaaaa! (Ağacı işaret ederek)

HOCA: Aferin karakaçan bu ağacın hepsi kurumuş. Önce dallarından başlayalım.

DEYİM ATA: Hoca ağacı bulduktan sonra zor da olsa ağacın dallarından birinin üstüne çıkar. Baltayı eline alır ve dalı kesmeye başlar. Hikâye bu ya oradan geçmekte olan bir adam hocayı görür.

ADAM: Selamun aleykum hocam kolay gelsin.

HOCA: Ve aleykümselam, kolaysa başına gelsin.

ADAM: Hocam baltayı yanlış yere vurursun bindiğin dalı kesersin. Valla demedi deme birazdan yere düşersin.

HOCA: Aman koskoca Nasrettin Hoca dalı nasıl keseceğini bilmez mi?

ADAM: Peki hocam sen bilirsin. Hadi kolay gelsin.

DEYİM ANA: Aradan çok zaman geçmez. Bir balta, iki balta, üç balta derken hoca bindiği dalı keser ve baltayla birlikte kendini yerde bulur. Toparlandıktan sonra hemen adamın peşinden koşup yanına varır. Onu gören adam;

ADAM: Anlaşılan yere düşmüşsün hocam.

HOCA: He ya senin dediğin gibi oldu. Müneccim misin? Yoksa Hızır mı? Nasıl bildin düşeceğimi?

ADAM: Yahu hocam git işine ne müneccimi ne Hızır'ı. Bindığın dalı kesiyordun bunu bilmeyecek ne var?

HOCA: Yok yok bırakmam seni, düşeceğimi bildiysen ne zaman öleceğimi de bilirsin.

ADAM: Hay Allah çattık yahu! Ben nerden bileyim ne zaman öleceksin.

HOCA: Vallahi söylemeden bırakmam.

ADAM: Tamam o zaman söylüyorum. Şu senin eşek bir kere yellenirse canın ağzına gelir. İkinci kez yellenirse canın ağzından çıkar ve rahmete kavuşursun.

DEYİM ATA: Adam Nasrettin Hoca'nın elinden kurtulamayacağını anlayınca mecburen böyle söyleyivermiş. Düşüğünü bildiği için hoca da adama inanıvermiş. Hoca kestiği odunları karakaçana yükleyip evin yolunu tutmuş. Yük ağır yol yokmuş. Karakaçan yellenmesin mi? Bizim hocanın rengi ilk yellenmede sapsarı olmuş. Biraz daha gittikten sonra karakaçan ikinci kez yellenmesin mi? Bunu duyan hoca yere yığılıvermiş. Hareketsiz bir şekilde yerde yatarken ahali onu yerde görmüş ve yanına koşmuş.

KÖYLÜ 1: Hocam iyi misin?

KÖYLÜ 2: Hay Allah hoca rahmete kavuşmuş galiba.

KÖYLÜ 1: Allah rahmet eylesin.

DEYİM ANA: Bindiği dalı kesip düşerek başlayan macera bizim hocayı ne hale getirdi gördünüz mü? Aslında hocanın hiçbir şeyi yoktur; hem sağdır hem salimdir. Lakin bir kere adam dedi ya fazlaca inanmak insanı bu hale getirir. Atan kalbini duymaz, soluduğu havadan bihaber oluverir. Kendi bu kadar inandı madem, etrafındakiler de inanıverir. Neyse gelgelelim sözün özüne köylü hoca'yı yıkayıp tabuta koyar ve mezarlığın yolunu tutar. Bir müddet ilerledikten sonra yol ikiye ayrılır.

KÖYLÜ 2: Şu yoldan gidelim orası daha kısadır.

KÖYLÜ1: Olmaz olmaz o yol uzundur şuradan gidelim.

KÖYLÜ 3: Hay Allah, haydi karar verin nereden gideceğiz?

DEYİM ATA: Bu tartışmalar sürerken Nasrettin Hoca tabutun içinden başını uzatır ve...

HOCA: Sizi köftehorlar sizi, daha hangi yoldan gideceğinizi bilmiyorsunuz. Bindiğim dalı kesmeden önce ben şu yoldan giderdim siz de o yoldan gidiverin.

Ek-1.6. Bülbül Kesilmek

DEYİM ANA: Evvel zaman içinde gül dibi gibi bülbül dili gibi el bebek gül bebek büyüyen çocuklar var imiş. Hele de tek bebekse bu bebek, değmeyin bebeğin keyfine. Beşikler tıngır mıngır sallanırken dandiniler hep bir ağızdan dile gelirmiş. Danalar o bostan senin bu bostan benim koşuştur, bebeler ne ara bu denli büyüdü şaşıp

kalırmış aileler. Şimdi sizlere tamda böyle bir ailenin çocuğundan bahsedeceğim. Bebek iken bu çocuk şirin mi şirin tatlı mı tatlı gördüğü herkese gülcükler saçarmış. Hatta ve hatta rivayet o ya altı ayı dolmadan neredeyse konuşuverecekmiş.

KOMŞU: Kız Hatice maşallah senin çocuk da hemencecik dile geliverecek galiba.

ANNE: Aman kız sende... Bizimki de herkesin çocuğu gibi işte.

KOMŞU: Yok yok sokağın üstünde bizim Nuriyeler oturur onunda oğlu oluvermiş seninki ile yaşıt. Geçen gün ordaydım hayırlı olsun gidiverdim onca zaman kaldım, çocuğu sevdim, gıkını çıkarmadı.

ANNE: Konuşur konuşur. O da konuşur hem nerden bileceksin belki çocuğun keyfi yoktur. Neyse bırakalım da boş boş konuşmayı akşama kocalarımız gelecek. Şu sarmaları bitiriverelim.

KOMŞU: He ya doğru söylersin.

DEYİM ATA: Her şey güllük gülistanlık geçerken bizim ufaklık konuşma çağına gelmiş. Gelmiş gelmesine ama çocuğun ağzından bir kelime çıkmaz imiş. Annesi, babası, komşular herkes şaşkınlık içindeymiş. Anne ve baba bir gün avluda üzüntülü otururken bir yaşlı teyze çıkagelmiş ve...

ANNE: Bey ne olacak bizim bu çocuğun hali hangi kapıyı çalsak derdimize derman bulamayız.

BABA: Bilirim hatun bilirim ama hala anlamış değilim daha bebekken susturmadığımız çocuk nasılda bu hale geldi.

ANNE: Aman Bey hemen isyan etme, olsun Allah'tan gelen başımız gözümüz üstüne. Elbet vardır bir çaresi, derdi veren dermanı da verir.

BABA: İnşallah... İnşallah.

YAŞLI TEYZE: Gününüz hayrola evladım.

ANNE: Sağ ol teyzem buyur bir şey mi istersin?

YAŞLI TEYZE: Yok kızım siz konuşurken biraz kulak kabarttım çocuğunuz konuşamazmış.

BABA: He ya teyze, doğru duymuşsun.

ANNE: Yoksa bir hal çaresini mi bilirsiniz teyzem?

YAŞLI TEYZE: Valla kızım ben genç iken bizim mahallede bir çocuk böyle olmuştu. O zaman yaşlılarımız dedi ki bir tasa su koyun o tasta bülbul su içirin. Sonra kalan suyu çocuğa içirin.

BABA: İçirdiler mi, sonra ne oldu?

YAŞLI TEYZE: He ya içirdiler. O çocuk meşhur pazarcı Çırak Mehmet.

ANNE: Demek öyle ha! Allah senden razı olsun teyze Allah ne muradın varsa versin.

YAŞLI TEYZE: Sağ ol kızım, inşallah derdinizin dermanı budur.

DEYİM ATA: Bizim ufaklığın anne ve babası yaşlı teyzeden duyduklarından sonra kocaman bir leğeni suyla doldurup avlunun ortasına koymuşlar. Aradan biraz zaman geçmiş ki bir bülbul avluya konmuş ve leğendeki sudan içmiş. Bunu gören anne baba hemen leğeni alıp bir ay boyunca tüm suyu çocuğa içirivermişler. Bir vakit sonra teyze bunları ziyarete gelmiş ve...

YAŞLI TEYZE: Hayırlı günler kızım. Tanıdın mı beni?

ANNE: He ya tanımaz olur muyum teyze.

YAŞLI TEYZE: Rahatsız ettiysem kusura bakma senin çocuğun halini merak ettim söylediğim şey işe yaradı mı?

ANNE: Ah teyze yaradı yaramaz olur mu? Yalnız biz suyu biraz fazla kaçırdık ondan sonra bizim çocuk bülbul kesildi sustura bilene aşk olsun.

Ek-1.7. Eski Hamam Eski Tas

DEYİM ANA: Evvel zaman içinde kalbur saman içinde... Develer top oynarken, tellak işinde gücünde eski bir hamam içinde... Su attı islandı develer. Top kaçtı suya düştü. Nerede bu suyu içen inekler? Dağa kaçmadan kesti köylü yolunu. Dağ bu kez yanmadı, bitmedi, kül olmadı. Var oldu gitti Edirne'deki tarihi büyük bir hamam gibi. Var oldu olmasına ama hamam harabe içindeydi. Duvarları bir tarafta kubbe bir

tarafıta duruyordu. Zamanın vakıf yöneticileri ölçtü biçti ve hamamın kullanılmasının tek yolunun yıkılıp yerine yenisinin yapılması olduğuna karar verdi. İhale açıldı ve bir müteahhit kazandı.

VAKIF YÖNETİCİSİ: Demek ihaleyi sen kazandın.

MÜTEAHHİT: Evet efendim.

VAKIF YÖNETİCİSİ: Bak efendi hamamı gezip görmüşsündür.

MÜTEAHHİT: Gezmez olur muyum? Gerekli tüm incelemeleri yaptım.

VAKIF YÖNETİCİSİ: O halde hamamın yıkılıp yeniden yapılacağını anlamışsındır.

MÜTEAHHİT: Tabi efendim anlamaz olur muyum siz hiç merak etmeyin. Üç aya kalmaz hamam kullanılmaya hazırdır.

VAKIF YÖNETİCİSİ: Pekâlâ sana kolay gelsin...

MÜTEAHHİT: Sağ olun efendim.

DEYİM ATA: Evet çocuklar vakıf yöneticisi işi iyi bir müteahhitte verdiği için mutluymuş. Lakin işin iç yüzünü izleyelim görelim. Bizim müteahhit yaverini de alıp hamamın yolunu tutsun bakalım.

MÜTEAHHİT: (Kahkaha atarak) İyi iş aldık değil mi?

YAVER: Evet efendim.

MÜTEAHHİT: Bak beni iyi dinle oğlum. Burayı yıkıp yenisini yapmak bize pahalıya patlar hem kazancımız azalır.

YAVER: Biliyorum efendim. Ne yapmamı emredersiniz?

MÜTEAHHİT: Kimseye belli etmeden şu yıkılan yerleri yeniden yapıp, diğer duvarları da güzel bir cilaladık mı yeni yapılmış gibi olur.

YAVER: Çok iyi düşünmüşsünüz efendim. Ben onu öyle güzel yaparım ki kimsecikler anlamaz. Hem parayı da cebe indiririz (Kahkaha atar).

MÜTEAHHİT: Gülme zevzek hadi işinin başına.

YAVER: Baş üstüne efendim.

DEYİM ANA: Anlaşılan bizim müteahhit pek gözü açık biri imiş. Hamamı yıkıp tekrar yapmak yerine yapmış gibi gösterecekmiş. Gün gelmiş, zaman dolmuş. Bizim müteahhit vakıf yöneticilerine haber salmış. Vakıf yöneticileri de yanlarına dönemin en iyi duvar ustasını da alarak hamamın yolunu tutmuşlar.

MÜTEAHHİT: Hoş geldiniz efendim.

VAKIF YÖNETİCİSİ: Hoş bulduk görünüşe göre bitirmişsiniz işi.

MÜTEAHHİT: Bitirdik efendim. Buyurun anahtar.

VAKIF YÖNETİCİ: Dur bakalım. Anahtarı almadan önce ustamız şöyle bir kontrol etsin.

MÜTEAHHİT: (Kendinden emin bir şekilde) Tabi efendim buyurun nasıl isterseniz.

DEYİM ATA: Usta hamamı güzelce gezmiş dolaşmış. Duvar taşlarını elleriyle tek tek incelemiş. Geri döndüğünde yüzü oldukça asıkmış.

VAKIF YÖNETİCİSİ: Hayırdır usta yüzünden düşen bin parça.

USTA: Efendim biz bu anahtarı alamayız.

MÜTEAHHİT: (Şaşırarak) Neden efendim bir kusurumuz mu var?

USTA: Anlaşmamıza uygun değil bu hamam.

VAKIF YÖNETİCİSİ: Söylesene ustam anlaşmaya uymayan nedir?

USTA: Efendim şöyle ki anlaşmamızda bu hamam yıkılıp yerine yenisi yapılacak diye geçiyordu değil mi?

VAKIF YÖNETİCİSİ: Evet ne oldu ki?

USTA: Lakin sadece hamamın yıkılan yerleri onarılmış.

MÜTEAHHİT: Nasıl olur efendim böyle bir şey olabilir mi? Bir daha bakın.

VAKIF YÖNETİCİSİ: Gidip bir daha bak ustam. Belki yanlış görmüşsündür.

DEYİM ANA: Vakıf yöneticisi sinirden küplere binmişti. Müteahhit ise umarım anlamaz diye içinden dua edermiş. Bizim usta yerde gördüğü taslardan birini alıp tekrar yanlarına dönmüş.

USTA: Bu iş hile götürmez efendi bu hamam yeniden yapılmamış.

MÜTEAHHİT: Nasıl olur efendi ama şey, biz...

USTA: Ne dersiniz boş... Al bak tasları bile eski...

VAKIF YÖNETİCİSİ: Desene ustam eski hamam, eski tas...

Ek-1.8. Kırk Dereden Su Getirmek

DEYİM ANA: Evvel zamanın içinde ay yüzlü çakır gözlü sırma saçlı Zeyno adında güzel bir kız yaşarmış. Civarın en güzel kızıymış, namı diyardan diyara dillerdeymiş. Civarın bütün gençleri gönlünü ona kaptırıvermiş. Zeyno sokağa çıktığında köyün her bir köşesinde gençler onu görebilmek için yolunu gözlermiş. Bir gün annesi Zeyno'yu yanına çağırmış:

ANNE: Zeyno kızım Zeyno.

ZEYNO: Buyur anam.

ANNE: Güzel yüzlü kızım. Evde su kalmamış al şu testiye çeşmeye var.

ZEYNO: Olur ana.

ANNE: Lakin gecikmeyesin baban evde hem de kahve saati yaklaşmakta suyu hemen getir ki kahvesini hemencecik yapayım.

ZEYNO: Merak etme ana.

DEYİM ATA: Bizim Zeyno almış testiye eline, şarkılar mırıldayarak güle oynaya çeşmenin yolunu tutmuş. Varmış çeşmeye varmasına ama çeşmenin suyu akmazmış. Köyün tüm kızları çeşmenin başında suyun gelmesini bekliyorlarmış.

ZEYNO: Gününüz hayrola kızlar.

1. KIZ: Sen miydin Zeyno? Bir sen eksiktin.

ZEYNO: Bırak bana laf yetiştirmeyi de ne oldu onu söyle?

2. KIZ: Çeşmenin suyu akmaz Zeyno. Sabahtan beri bekleriz lakin geldiği yok.

ZEYNO: Hay Allah ne ederim ben, babam bekler evde.

1. KIZ: Merak etme Zeyno hayranlarından biri damlar şimdi buraya.

2. KIZ: Bak iyi insan lafın üstüne gelirmiş bak Azmi geliyor.

ZEYNO: Ne Azmi mi? aman o gelmesin.

AZMİ: Hayırdır kızlar çeşme mi akamaz?

ZEYNO: Neyse kızlar babam su bekler dereden doldurup götürüyüm.

AZMİ: Dur Zeyno sen yorulma ver testi ben alıp gelirim.

DEYİM ANA: Bizim Azmi testi kaptığı gibi derenin yolunu tutar ve çok zaman geçmeden suyu alıp Zeyno'nun yanına gelir. Zeyno Azmi'yi pek sevmese de diğer kızlar kıskandığı için azminin onunla ilgilenmesine izin verir. İşin içine kıskançlık girdi ya bakalım bizim Azmi'nin başına neler gelecek.

AZMİ: Al Zeyno bak testi doldurdum.

ZEYNO: Bu ne Azmi bu su bulanık.

AZMİ: (Üzülerek) Tamam Zeyno sen üzülme diğer dereden alırsam gelirim.

2. KIZ: Zeyno kız su temizdi neden gönderdin çocukcağızı? Yazık değil mi?

ZEYNO: Aman bir şey olmaz Azmi'ye.

1. KIZ: Bırak kız bırak bize havasını atacak ya çocukcağızı o yüzden koşturur.

ANNE: Kız Zeyno nerde kaldın sen? Ben seni laf yapasın diye mi çeşmeye yolladım? Yürü kız eve.

ZEYNO: (Koşarak) Tamam anne geldim.

DEYİM ATA: Aradan çok zaman geçer ve Azmi gelir kan ter içinde kalmıştır, yavrucağız kızlara döner.

AZMİ: Kızlar Zeyno nereye gitti?

1. KIZ: Aman bize ne be nereye gittiyse gitti ben nereden bileyim?

2. KIZ: Dur telaşlanma hemen Azmi, annesi geldi alıp eve götürdü.

AZMİ: Ya demek öyle o zaman ben hemen varayım eve. (Azmi eve gelir).

ZEYNO: Geldin mi Azmi?

AZMİ: He geldim ya, al bak sana köyün en güzel deresinden en berrak suyu getirdim; afiyetle içsin.

ZEYNO: Bu ne Azmi bu da bulanık.

AZMİ: (Alnındaki teri silerek) Sen üzölme o zaman dağıdaki pınardan getireyim.

ZEYNO: Olur getir bakayım.

DEYİM ANA: Bizimki tuttu dağıın yolunu. Hal bu ya insan sevdiği için her şeyi yaparmış. Bu arada köyün en yakışıklı delikanlısı Murat, Zeyno'nun yanına gelir. Anlaşılan o ki bizim Zeyno'nun da gönlü var Murat'ta.

MURAT: Ay yüzlü gül peri nasılsın, afiyyettesindir inşallah?

ZEYNO: (Utanarak) İyiyim, sen nasılsın?

MURAT: Al bak çeşmenin suyu akıverdi ben de sana bir desti getiriverdim.

ZEYNO: Sağ olasın Murat Allah ne muradım varsa versin.

MURAT: Ne, anlamadım Zeyno?

ZEYNO: Şey... Şey Allah ne muradın varsa versin dedim.

MURAT: Benim muradım sensin Zeyno.

ANNE: Kız Zeyno, neredesin Zeyno?

ZEYNO: Hadi kal sağlıcakla beni anam çağırır sen de hemen git.

DEYİM ATA: Murat ile Zeyno'ya daldık, bizim Azmi'yi unuttuk galiba. Dönersek Azmi'ye garibimin koştırmaktan ciğeri şişti. Testiyi en güzel pınardan doldurdu ve Zeyno'nun kapısının önüne geldi. Kapıyı Zeyno açtı:

ZEYNO: Sen mi geldin?

AZMİ: He ya Zeyno ben geldim hem de sana civarın en güzel pınarından su getirdim.

ZEYNO: Sağ ol lakin biraz önce Murat suyu getiriverdi.

AZMİ: (Şaşırarak) Ya demek öyle nerden bulmuş ki?

ZEYNO: Köyün çeşmesi akıvermiş oradan getirivermiş.

AZMİ: Ya demek öyle... Desene kırk dereden su getirdim yine de yaranamadım.

Ek-1.9. Sabrı Taşmak

DEYİM ATA: Vakti zamanında memleketin birinde küçük bir kız anne babasıyla yaşarmış. Bizim küçük kız pek bir eğlenceliymiş. Babasına ve annesine zıppır şakalar yapar, aynı zamanda kendini çok şanslı biri olarak görürmüş. Babasının hali vakti yerindeymiş. Kızın bir dediğini iki etmezmiş. Lakin bir anda her şey değişivermiş. Bir gün bizim küçük kız okuldan eve döndüğü vakit evde büyük bir kalabalık görmüş.

KÜÇÜK KIZ: (Endişeli bir şekilde) Songül teyze ne oldu neden mahallenin hepsi bizde, anne ve babam neredeler?

SONGÜL TEYZE: (Ağlayarak) Ah benim bahtsız yavrum annen ve baban...

KÜÇÜK KIZ: Ne oldu anne ve babama?

SONGÜL TEYZE: Kızım, yavrum anneni ve babanı kaybettik.

DEYİM ANA: Bunu duyan küçük kızın adeta dünyası yıkılmıştır lakin neylersin ozanında dediği gibi bu dünya iki kapılı bir han; bir kapıdan gireriz, vakti ve zamanı geldiğinde diğer kapıdan ayrılırız. Annesini ve babasını kaybeden küçük kız yaşayan tek akrabası olan amcasının yanına gider.

AMCA: Bak kızım! Bizim evim kuralları vardır öyle her istediğini yapamazsın anlaşıldı mı?

YENGE: Amcan haklı, okuldan döndükten sonra mutfakta ve evin gündelik işlerinde hizmetçi ablana yardım edeceksin.

BÜYÜK KUZEN: Aynı zamanda her sabah benim ve kardeşimin odasını da toplayacaksın.

AMCA: Kızım cevap versene, anladın mı söylediklerimizi?

KÜÇÜK KIZ : (Gözlerinden yaş gelerek) Anladım.

YENGE: Çok işimiz var daha ilk günden ağlamaya başladı.

AMCA: Yahu hatun sakın ol kaz gelecek yerden tavuk esirgenir mi?

KÜÇÜK KIZ: Babacığım kapıda elinde çanta olan bir amca var, seninle görüşmek istiyormuş.

AMCA: Ne hemen içeri al, sizde boşaltın bakayım odayı.

AVUKAT: Gününüz hayrola efendim.

AMCA: Ooo avukat bey hoş geldiniz ne yaptın her şey tamam mı?

AVUKAT: Evet efendim her şeyi istediğiniz gibi hallettim. Yeğeninizin vasisi sizsiniz, o yanınızda olduğu sürece tüm mirası istediğiniz gibi kullanabilirsiniz.

HAMZA: (Gülerek) Hahaha güzel.

AVUKAT: Efendim müsaadenizle ben çıkayım.

AMCA: Al bakalım bu da mükâfatı (İçi para dolu bir zarf verir).

DEYİM ATA: Hepiniz amcayı gördünüz; amacı yeğenine bakmak değil mirasa konmakmış. Bizim küçük kız her gün okula gider okuldan sonra hizmetçi ablayla evin bütün işlerini yaparmış. Amcası bir taraftan yengesi bir taraftan kuzenleri bir taraftan derken gözlerini işten açamaz olmuş. Her gece odasına gidip başını yastığa koyduğunda sabaha kadar ağlarmış. Lakin bir gece rüyasına güler yüzlü bir ihtiyar girmiş.

KÜÇÜK KIZ: (Korkarak) Sende kimsin?

EYÜP SULTAN: Benim adım Eyüp Sultan.

KÜÇÜK KIZ: Neden buradasın peki? Bana zarar vermeyeceksin değil mi?

EYÜP SULTAN: Yok evladım senin her gece ağlamana dayanamayıp o yüzden geldim, al bakalım şu yeşil çanağı bunu evdekilerin görmeyeceği bir yerde sakla. Bunun adı sabır çanağıdır her gece ağladığın zaman gözyaşlarını bu çanağın içine boşalt, bu sabır çanağı gözyaşlarınla taşıdığı gün sana yapılan bütün zulümlerden kurtulacaksın hadi kal sağlıcakla.

KÜÇÜK KIZ: Dur gitme beni de götür.

EYÜP SULTAN: Unutma kızım sabrın taşınca her şey bitecek.

DEYİM ANA: Küçük kız o günden sonra bütün gözyaşlarını sabır çanağına akıtmış. Aradan günler haftalar aylar geçmiş ve bir gece sabır çanağı nihayet taşmış. Küçük kız büyük bir mutlulukla başını yastığa koymuş ve uyumuş. Sabah olunca odasından çıkıp salona gitmiş, amcası yengesi ve kuzenleri ellerinde bavulla onu bekliyormuş.

KÜÇÜK KIZ: Hayırdır amca bir yere mi gidiyoruz?

AMCA: Evet gidiyoruz ama sen değil biz gidiyoruz.

YENGE: Biz ailecek bir gemi seyahatine çıkıyoruz. Evi dağıtma hizmetçi ablana da yardım et.

BÜYÜK KIZ: Sakın benim odamı ve eşyalarımı dağıtma tamam mı?

AMCA: Anlaşıldıysa hadi bakalım işinin başına.

DEYİM ATA: Küçük kız Eyüp Sultan'ın doğru söylediğini anlamış, kısa bir sürede olsa evde rahat edeceği için çok mutluymuş. Aradan birkaç gün geçmiş ve bir sabah kızcağız yatağındayken kapı büyük bir şiddetle çalınmış.

KÜÇÜK KIZ: Kim var orada?

AVUKAT: Benim küçük hanım ailenizin avukatı lütfen kapıyı açın.

KÜÇÜK KIZ: Buyurun avukat amca ne oldu bir şey mi oldu? Amcam evde yok.

AVUKAT: Biliyorum kızım amcanların bindiği gemi battı ve maalesef gemiden hiç kimse kurtulamadı. Al bakalım bu kâğıdı artık ailenin tüm mirası senindir ve bende bir ömür senin yanında olacağım.

KÜÇÜK KIZ: Demek öyle Eyüp Sultan haklıymış, sabırım taşınca hepsinden ve bana ettikleri zulümden kurtuldum.

Ek-1.10. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa

DEYİM ATA: Eski zamanlarda şimdiki gibi ne dükkân varmış ne bakkal ne de AVM'ler... Haftanın bir gününde kasabalarda pazarlar kurulur, ahali tüm ihtiyacını buradan giderirmiş. İşte böyle bir pazarda sarı çizmeli bir adam bir pazar tezgâhının önüne gelmiş.

MEHMET AĞA: Selamun aleykum pazarın hayrola efendi.

PAZARCI: Ve aleykum selam buyur beyim ne istersin?

MEHMET AĞA: Al şu heybeyi beş okka Dimyat pirinci, on okka Malatya bulguru, biraz patates, biraz soğan koyuver.

PAZARCI: Buyur beyim tüm istediklerin hazır.

MEHMET AĞA: Borcum nedir efendi?

PAZARCI: Sekiz dirhem ağam.

MEHMET AĞA: (Tüm ceplerini arar). Hay Allah bak aksiliğe yanıma para almayı unutmuşum. Neyse evlat bak şu karşı köyden kime Sarı Çizmeli Mehmet Ağa dersin tanır, ben haftaya parayı getiririm. Lakin beni aramak istersen karşı köyde bulabilirsin.

PAZARCI: Olur beyim haftaya verirsın yolun açık olsun.

MEHMET AĞA: Pazarın bol ola...

DEYİM ANA: Eskiden insanlar birbirine güvenirmiş, senete sepete ihtiyaç duyulmazmış sözün senet olduğu yıllarmış. Tabi her sözün değil! Aradan iki hafta geçmesine rağmen Sarı çizmeli Mehmet Ağa'dan ne ses varmış ne haber. Bizimki sağa sola sorarak Mehmet Ağa'nın dediği köyün muhtarını bulmuş.

PAZARCI: Selamun aleykum muhtar.

MUHTAR: Ve aleykum selam buyur efendi, kimsin kimlerdensin daha önce seni köyümüzde görmemiştim.

PAZARCI: Yok muhtarım sizin köyden değilim. Ben birini sormaya geldim.

MUHTAR: Kimi sorarsın?

PAZARCI: Mehmet Ağa'yı... Sarı Çizmeli Mehmet Ağa derlermiş.

MUHTAR: Vallahi Efendi bizim köyde Mehmet Ağa yoktur. Bir tane ağamız vardır onun adı da Mehmet değildir.

DEYİM ATA: Pazarcı bu işe anlam verememiştir. Lakin hakkından da vazgeçecek değildir. İzmir'in beylerinden birinin yanına varır durumu olduğu gibi anlatıverir.

YAVER: Beyim kapıda bir pazarcı gelmiş sizi görmek ister.

BEY: Al bakalım içeri neymiş derdi öğrenelim.

PAZARCI: Efendi kusura bakmayın sizi rahatsız ettim.

BEY: Olur mu öyle şey otur soluklan. Oğlum iki soğuk ayran getir.

YAVER: Peki efendim.

BEY: Söyle bakalım evladım ne istersin?

PAZARCI: Efendim bundan birkaç hafta önce bir adam tezgâhımın başına geldi. Heybesini bir güzel doldurdum üzerinde parası olmadığını pazarın karşısındaki köyü işaret ederek oralı olduğunu o köyde kime sorsan Sarı Çizmeli Mehmet Ağa'yı tanıyacağını söyledi. Haftaya paranı getiririm dedi lakin aradan haftalar, aylar geçti adam hala gelmedi. Bana söylediği köye gittim tanıyan çıkmadı. Bende sora sora ta İzmir'e buralara kadar geldim sizin Sarı Çizmeli Mehmet Ağa adında bir arkadaşınızın olduğunu öğrendim.

BEY: Anladım, Mehmet Ağa'nın borcu ne kadar evladım?

PAZARCI: Sekiz dirhem efendim.

BEY: Al bakalım sana on dirhem bunca zaman aramak için masraf da etmişindir.

PAZARCI: Sağ olun beyim, Allah sizden razı olsun bana müsaade, yolcu yolunda gerek.

BEY: Yolun açık olsun evlat.

DEYİM ATA: Bu olanların üzerine Bey Mehmet Ağa'ya bir telgraf çekmiş, onu İzmir de ağırlayacağını söylemiş. Birkaç gün sonra telgrafa cevap gelmiş ve bey tüm ev ahalisini sofaya toplayıp karşılarına geçmiş.

BEY: Hatun akşama çok önemli bir misafirimiz var. Yardımcı kızlarla güzel bir sofraya hazırlayasın aman hizmette kusur etmeyesiniz, evladım sen de var git tren istasyonuna Mehmet Ağa'yı al buraya getir.

YAVER: Baş üstüne beyim lakin Mehmet Ağa'yı daha önce gördüm mü ben?

BEY: Yok evlat nereden göreceksin.

YAVER: Peki nasıl tanıyacağım onu beyim?

BEY: Uzun boylu, orta yaşlı, efe bıyıklı Sarı Çizmeli Mehmet Ağa.

YAVER: Tamam beyim anladım.

DEYİM ANA: Yaver faytona atladığı gibi soluğu tren istasyonunda alır lakin

trenden inenlerin hepsi uzun boylu efe bıyıklı ve sarı çizmelidir. Anlaşılan o ki o yıllarda sarı çizme giymek modaymış. Yaver onu bulamayacağını anlayınca yüksek bir yere çıkmış:

YAVER: Aydından gelen Sarı Çizmeli Mehmet Ağa!

ADAM 1: Bu adam niye bağırır, kimi arar acaba?

ADAM 2: Kimi olacak Sarı Çizmeli Mehmet Ağa'yı?

ADAM 3: Bu güne kadar kim Sarı Çizmeli Mehmet Ağa'yı görmüş ki o da görsün.

DEYİM ATA: Anlaşılan o ki o günlerden bu güne değin sarı çizmeli Mehmet Ağa'yı gören olmamış. Gören olursa bana değin emi unutmayın uzun boylu efe bıyıklı sarı çizmeli Mehmet Ağa... Geldik koca koca yaşanmışlıkların sonuna... Uzun uzun yaşanmışlıkları birkaç kelimeyle anlatabilmektir ya zaten deyim; yaşanmışlıkların kestirme yolu gibidir. Meramın en etkili ifade edilişidir. Ete kemiğe büründürülmesidir. Bizde o ete kemiğe bürünen cümlelere bir nefes olmak istedik; üfleyiverdik içimizdeki tüm sevgiyi. Sizlere de geçtiyse ne mutlu emeği geçenlere; gökten üç elma düşürmek bizden size; sürç-i lisan ettiysek affetmekte isteriz ki düşsün sizden bizlere.

Ek-2. Etik Kurul Onay Belgesi

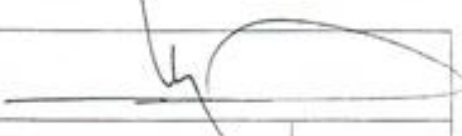
T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACININ ADI SOYADI
04.05.2017	08	18	Doç. Dr. Özcan BAYRAK

KARAR

"Hikayesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi" konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa KAPLAN (Başkan)			
Prof. Dr. Demet ÇİÇEK (Üye)	Bulunmadı	Prof. Dr. Figen DEVECİ (Üye)	İmza
Prof. Dr. Erdal TAŞKIN (Üye)	İmza	Prof. Dr. Nuri GÖMLEKSİZ (Üye)	İmza
Doç. Dr. Funda GÜLCÜ BULMUŞ (Üye)	Bulunmadı	Doç. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Doç. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	İmza
Doç. Dr. Özge HANAY (Üye)	İmza	Yrd. Doç. Dr. Nurhan HALİSDEMİR (Üye)	İmza
Yrd. Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	Bulunmadı	Yrd. Doç. Dr. Mehmet TUZCU (Üye)	İmza

Ek-3. Deyim Belirleme Formu

AD - SOYAD :		İMZA:		
		UYGUNDUR	AZ UYGUNDUR	UYGUN DEĞİLDİR
1	ADAM OLMAK			
2	AĞZINDAKİ BAKLAYI ÇIKARMAK			
3	AKLI KESMEK			
4	ASLAN PAYI			
5	ATEŞ PAHASI			
6	ATI ALAN ÜSKÜDAR'I GEÇTİ			
7	AVUCUNU YALAMAK			
8	AYIKLA PİRİNCİN TAŞINI			
9	BAL GİBİ OLUR			
10	BİNDİĞİ DALI KESMEK			
11	BİR SIÇRADIN ÇEKİRGE, İKİ SIÇRADIN ÇEKİRGE			
12	BU YAŞTA BU ZEKÂ			
13	BÜLBÜL KESİLMEK			
14	DİMYAT'A PİRİNCE GİDERKEN ELDEKİ BULGURDAN OLMAK			
15	DOKUZ DOĞURMAK			
16	ESKİ ÇAMLAR BARDAK OLDU			
17	ESKİ HAMAM ESKİ TAS			
18	FİNCANCI KATIRLARINI ÜRKÜTMEK			
19	GEMİSİNİ YÜRÜTMEK			
20	GÜN DOĞMADAN NELER DOĞAR			
21	HOŞAFIN YAĞI KESİLDİ			
22	İFADESİNİ ALMAK			
23	İNSAN KUŞ MİSALİ			
24	KANBERSİZ DÜĞÜN OLUR MU?			
25	KARAMAN'IN KOYUNU SONRA ÇIKAR OYUNU			
26	KEL BAŞA ŞİMŞİR TARAK			
27	KENDİN GİDECEĞİNE ÜNÜN GİTSİN			
28	KIRK DEREDEDEN SU GETİRMEK			
29	KUYRUK ACISI			
30	MÜREKKEP YALAMAK			
31	PAPUCU DAMA ATILMAK			
33	PÜF NOKTASI			
33	SABRI TAŞMAK			
34	SARI ÇİZMELİ MEHMET AĞA			
35	SIRTI YERE GELMEMEK			
36	SUYA GÖTÜRÜP, SUSUZ GETİRMEK			
37	TASI TARAĞI TOPLAMAK			
38	TERECİYE TERE SATMAK			
39	TUZLUYA MAL OLMAK			
40	VERMEYİNCE MABUT NEYLESİN MAHMUT			
41	YOLUNACAK KAZ			

Ek-4. Başarı Testi (Sosyodemografik Özellikler)

Adı:	
Soyadı:	
Yaşı:	
Cinsiyeti:	
Annenin Yaşı:	
Babanın Yaşı:	
Annenin Eğitim Durumu:	
Babanın Eğitim Durumu:	
Annenin Mesleği:	
Babanın Mesleği:	

Ek-5. Başarı Testi

HİKÂYESİ OLAN DEYİMLERİN DRAMA YÖNTEMİYLE ÖĞRETİLMESİ BAŞARI TESTİ

ADI:

SOYADI:

SINIF ve YAŞ:

Yaz tahtaya bir daha
Tut defteri kitabı
Sarı çizmeli Mehmet Ağa
Bir gün öder hesabı

1-) Yukarıdaki şiirde geçen altı çizili deyim cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

- A-) Sonuca ulaşmak
- B-) Tanıdık kişi
- C-) Bilinmeyen kimse
- D-) Samimiyet

2-) Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde deyim ve anlamı yanlış eşleştirilmiştir?

- A-) Bal gibi olur: Çok tatlı hoş gider biçimde konuşmak
- B-) Bülbül kesilmek: Her hangi bir etkiyle çokça konuşmak
- C-) Kırk dereden su getirmek: İkna etmek için çok uğraşmak
- D-) Sabrı taşmak: Katlanamaz, dayanamaz olmak

3-) “ Dere” sözcüğünün geçtiği aşağıdaki deyimlerden hangisi “ Birisini ikna etmek için çok dolambaçlı gerekçeler ileri sürmek” anlamında kullanılmıştır?

- A-) İki arada bir derede
- B-) Dereyi görmeden paçaları sıvamak
- C-) Çaydan geçip derede boğulmak
- D-) Kırk dereden su getirmek

Deyimler, durum bildiren söz kalıplarıdır.

4-) Aşağıdakilerin hangisinde deyim ve bildirdiği durum yanlış eşleştirilmiştir?

- A-) Gelip çatmak – Vakti gelmek
- B-) Sabrı taşmak – Mutlu olmak
- C-) Ağzı süt kokmak – Tecrübesiz olmak
- D-) İki arada bir derede – Sıkışmak

- 1.Aile bütçesine katkınız çok az, sanki deve de kulak...
- 2.Tanımadığın insanlarla çok içli dışlı olma.
- 3.Tıpkı babası hık demiş burnundan düşmüş.
- 4.Daha vaktimiz var merak etme, atı alan Üsküdar'ı geçti.

5-) Yukarı cümlelerin hangisinde deyim kullanıldığı cümleye uygun değildir?

- A-) 1 B-)2 C-)3 D-)4

Sokağa çıktığında kardeşine

Onu ikna etmek için

Hiçbir şey değişmemişti

6-) Yukarıdaki cümlelerde boş bırakılan yere aşağıdaki deyimlerden uygun olanları getirildiğinde hangi deyim boşta kalır?

- A-) Göz kulak olmak
B-) Eski hamam eski tas
C-) Akli kesmek
D-) Kırk dereden su getirmek

7-) Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim açıklamasıyla verilmiştir?

- A-) Sınav sonuçları açıklanınca dananın kuyruğu kopacak.
B-) O kadar çok konuştu ki adeta bülbül kesildi.
C-) Akşamları bu sokaktan el ayak çekilir.
D-) Yine baltayı taşa vurduk.

(1)Bindiği dalı kestiğinin farkında bile değildi. (2)Tüm yaşamı boyunca o bahçeyi ekip biçmişti. (3)Hasat zamanı ürünlerini toplayıp kışlığını çıkarmıştı.(4)Ürünlerini satıp para kazanmıştı. (5)Şimdi ise kendi eliyle tarlasını satışa çıkardı.

8-) Yukarıdaki parçada 1.cümlede verilen deyimın açıklayıcısı numaralandırılmış cümlelerin hangisinde verilmiştir?

- A-) 5 B-) 4 C-) 3 D-) 2

“Eski” sözcüğüyle kurulmuş birçok deyimimiz vardır. (1)Yaşlandığı halde dinçliğini koruyana “eski toprak” (2)Eski alışkanlıkların yerine yenisini getirmek anlamında “eski köye yeni adet” (3)Eski olayları yeniden ele almak “eski defterleri karıştırmak” (4)Her şeyin değişikliğe uğradığını anlatmak için “eski tas eski hamam” deyimini kullanırız.

9-) Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde deyim hakkında yapılan açıklama yanlıştır?

- A-) 1 B-)2 C-) 3 D-)4

- . Adam olmak
- . Akli kesmek
- . Bal gibi olur

10-) Aşağıdaki açıklamalardan hangisi yukarıdaki deyimlerden birinin açıklayıcısıdır?

- A-) Hiçbir şeyin eskisi gibi olmaması
- B-) Yetişip büyümek, gelişmek
- C-) Gözden düşmek
- D-) Fırsatı kaçırmak

Ek-6. Öğrenci İzin Belgesi (Gönüllü Olur Formu)

Araştırma Tezinin Adı: Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi
Sorumlu Araştırmacının Adı: Tuğrul Gökmen ŞAHİN

Değerli Anne ve Babalar,

Çocuğunuzun, yapılması planlanan “Hikâyesi Olan Deyimlerin Drama Yöntemiyle Öğretilmesi” isimli çalışmada yer alabilmesi için sizden izin istiyoruz. Bu çalışma, tez çalışması amaçlanarak yapılmaktadır ve katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Çocuğunuzun çalışmaya katılması konusunda karar vermeden önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Çalışma hakkında tam olarak bilgi sahibi olduktan sonra ve sorularınız cevaplandıktan sonra eğer çocuğunuzun katılmasını isterseniz sizden bu formu imzalamanız istenecektir. Bu araştırma hakkında çocuğunuza da bilgi verilecek ve ondan da bu çalışmaya katılmak istediğine dair onay alınacaktır.

Çalışmanın amaçları ve dayanağı nelerdir, çocuğumdan başka kaç kişi bu çalışmaya katılacak?

Çalışmamız bu noktada, öyküsel davranış ve seçimlerin içinde soruları aksiyona sokup eriterek bireylerin kendi keşif süreçlerine olanak sağlayan drama yönteminin deyimleri öğrenciyle buluşturmada ne denli etkili olacağını göstermek için hazırlanmıştır. Çocuğunuzla birlikte 20 öğrenci bu çalışma da yer alacaktır.

Çocuğum bu çalışmaya katılmalı mı?

Çocuğunuzun bu çalışmada yer alıp almaması tamamen size bağlıdır. Eğer katılmasına izin verirsiniz bu yazılı bilgilendirilmiş olur formu imzalanmak için size verilecektir. Şu anda bu formu imzalarsanız bile istediğiniz herhangi bir zamanda çocuğunuzu çalışmadan çekebilirsiniz.

Çocuğum bu çalışmaya katılırsa onu neler bekliyor?

Çocuğunuz 5 haftalık bir drama planı çerçevesinde eğitime tabi tutulacak ve Türkçe dersi müfredatının da bir parçası olan mecazi anlatım unsurlarından olan deyimleri öğrenecektir. Hafta sonu yapılacak çalışmalarla oyunlaştırılan hikâyesi olan deyimleri sahneleyecektir.

Çalışmanın riskleri ve rahatsızlıkları nelerdir, çocuğumun görebileceği olası bir zarar durumunda ne yapılacaktır?

Çalışmanın süresi boyunca her hangi bir risk altında değildir çocuğunuz. Çalışmanın sorumlusu ve Türkçe alanında eğitim almış öğretmenler eşliğinde provalar yapılacaktır.

Çocuğumun bu çalışmada yer almasının yararları nelerdir?

Çocuğunuzun öz güven ve karar verme becerileri gelişecek, farklı olay ve durumlarla ilgili deneyim kazanacaktır. Aynı zamanda soyut konuların somutlaştırılmasına yardımcı olacak yöntemimiz sayesinde derslerini de olumlu yönde etkileyecektir.

Araştırmadan beklenen toplum yararı nedir?

Araştırmamızla millî kültürümüzün bir parçası olan deyimleri yeni neslinde öğrenmesi istenerek kültürel devamlılık sağlanmak istenmektedir.

Çocuğumun bu çalışmaya katılmasının maliyeti nedir?

Çalışmaya katılmakla parasal yük altına girmeyeceksiniz ve size de her hangi bir ödeme yapılmayacaktır.

Çocuğumun kişisel bilgileri nasıl kullanılacak?

Çalışma çocuğunuz ile ilgili kişisel bilgileri, araştırmayı ve istatistiksel analizleri yürütmek için kullanacaktır ancak çocuğunuzun kimlik bilgileri gizli tutulacaktır. Yalnızca gereği halinde, çocuğunuz ile ilgili bilgileri etik kurullar ya da resmi makamlar inceleyebilir. Çalışmanın sonunda, sonuçlar hakkında bilgi istemeye hakkınız vardır.

Daha fazla bilgi, yardım ve iletişim için kime başvurabilirim?

Çalışma ilacı ile ilgili bir sorunuz olduğunda ya da çalışma ile ilgili ek bilgiye gereksiniminiz olduğunuzda aşağıdaki kişi ile lütfen iletişime geçiniz.

ADI : Tuğrul Gökmen ŞAHİN

GÖREVİ : Araştırma Sorumlusu

TELEFON :

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı adına yapılacağı belirtilerek bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı ve ilgili metni okudum.

Çocuğumun araştırmaya katılması konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmadım. Çalışmanın yürütülmesi sırasında her hangi bir neden göstermeden çocuğumu araştırmadan çekebilirim. İster doğrudan, ister dolaylı olsun araştırma uygulamasından kaynaklanan nedenlerle meydana gelebilecek herhangi bir sağlık sorununun ortaya çıkması halinde, her türlü tıbbi müdahalenin sağlanacağı konusunda gerekli güvence verildi.

Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu koşullarla, çocuğumun araştırmaya katılmasını gönüllülük içerisinde kabul ediyorum.

Velisinin Adı- Soyadı:

Velisinin İmzası:

Adres:

Telefon:

Ek-7. Uygulama Fotoğrafları

Ek-7.1. Adam Olmak

Ek-7.2. Akli Kesmek

Ek-7.3. Atı Alan Üsküdar'ı Geçti

Ek-7.4. Bal Gibi Olur

Ek-7.5. Bindiği Dahı Kesmek

Ek-7.6. Bülbül Kesilmek

Ek-7.7. Eski Hamam Eski Tas

Ek-7.8. Kırk Dereden Su Getirmek

Ek-7.9. Sabrı Taşmak

Ek-7.10. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa

HİKÂYESİ OLAN DEYİMLERİN DRAMA YÖNTEMİYLE ÖĞRETİLMESİ

Yazar Tuğrul Gökmen Şahin

Gönderim Tarihi: 07-Ara-2017 07:13AM (UTC+0200)

Gönderim Numarası: 891786147

Dosya adı: G_KMEN_TEZ_SON_HAL_2017_ARALIK... - _Kopya_3.docx (500.23K)

Kelime sayısı: 24445

Karakter sayısı: 156864

Celal YILMAZ
Eğitsayın Yönetmeni

HİKÂYESİ OLAN DEYİMLERİN DRAMA YÖNTEMİYLE ÖĞRETİLMESİ

ORIJINALLIK RAPORU

%**23**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**21***

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**7**

YAYINLAR

%**11**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

www.narsanat.com

İnternet Kaynağı

%**2**

2

library.cu.edu.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

3

www.tubar.com.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

4

www.egitimsistem.com

İnternet Kaynağı

%**1**

5

www.delinetciler.org

İnternet Kaynağı

%**1**

6

kurul.odu.edu.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

7

acikerisim.deu.edu.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

8

Submitted to Marmara University

Öğrenci Ödevi

%**1**

ÖZGEÇMİŞ

Erzurum'un Oltu ilçesinde doğdu. Kazım Karabekir İlköğretim Okulunda ilk ve orta öğrenimi tamamladı, daha sonra Erzincan Milliyet Anadolu Öğretmen Lisesini kazandı. 2007 yılında bu okuldan mezun olup, aynı yıl İnönü Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2011 yılında bölümden mezun olduktan sonra Malatya Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrolarında eğitimci olarak göreve başladı. 2015 yılında girmiş olduğu Fırat Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümünde Yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

